

VANHEMPIEN LÄSNÄOLON MAHDOLLISTAMINEN PÄIVÄKODIN ARJESSA

Susanna Manninen
Sosionomi (AMK) +
lastentarhanopettajan kelpoisuus
Pilvi Mikkola
Sosionomi (AMK)
Opinnäytetyö, kevät 2014
Diakonia-ammattikorkeakoulu
DIAK Etelä, Järvenpää
Sosiaalialan koulutusohjelma

TIIVISTELMÄ

Manninen, Susanna sosionomi (AMK) + lastentarhanopettajan kelpoisuus ja Mikkola, Pilvi sosionomi (AMK). Vanhempien läsnäolon mahdollistaminen päiväkodin arjessa. Diak Etelä, Järvenpää, kevät 2014, 76 s, 4 liitettä. Diakonia-ammattikorkeakoulu, Sosiaalialan koulutusohjelma.

Opinnäytetyö on kvalitatiivinen eli laadullinen tutkimus. Opinnäytetyö tulee Riihimäen kaupungin Saturnus päiväkotiin. Opinnäytetyön tavoitteena oli selvittää, miten vanhempien läsnäoloa voidaan mahdollistaa päiväkodin arjessa sekä minkälaisia vaikutuksia vanhempien osallisuudella on perheiden kanssa tehtävään yhteistyöhön. Teemahaastattelun avulla selvitimme työntekijöiden ja vanhempien näkökulmia vanhempien läsnäolon mahdollistamiseen päiväkodin arjessa. Teemahaastattelussa oli kolme teemaa: osallisuus, kasvatuskumppanuus ja dialogisuus.

Tutkimuksessa tuli esiin, että vanhempien läsnäolon mahdollistaminen päiväkodin arjessa helpottaa kasvatuskumppanuuden toteuttamista. Kasvatuskumppanuuden toteuttaminen on osa laadukasta varhaiskasvatusta. Päiväkodin toiminnalta toivottiin avoimuutta ja kiireettömyyttä. Osallisuuden mahdollistamisen kautta vanhemmat pystyvät paremmin vaikuttamaan päiväkodin toimintaan. Vanhempien osallisuuden tukeminen tuo yhteisöllisyyttä. Vanhemmat sekä henkilökunta toivat esiin vertaistuen tärkeyden. Vanhempien ollessa päiväkodin arjessa dialogisuus tulee luontevaksi osaksi vuorovaikutusta ja puheeksi ottaminen helpottuu. Vanhempien läsnäolon mahdollistaminen mukaan päiväkodin arkeen antaa varhaista tukea perheille. Varhainen tuki päiväkodissa on vanhemmuuden tukemista ja roolimallin näyttämistä vanhemmille. Lapsen kasvun ja kehityksen tukeminen tarvitsee perheiden kanssa yhteistyössä toteutettua laadukasta varhaiskasvatusta sekä ajan tasalla olevia palveluita perheiden yksilöllisten tarpeiden mukaan. Perheiden mukaan ottaminen päiväkodin toimintaan ja sen kehittämiseen on perheen, yhteisöjen ja yhteiskunnan hyvinvoinnin kannalta merkittävää.

Avainsanat: varhaiskasvatus, kasvatuskumppanuus, varhainen tuki, yhteisöllisyys, osallisuus, dialogisuus.

ABSTRACT

Manninen, Susanna and Mikkola, Pilvi. How to make the presence of parents possible in the everyday life of a day care centre. Diak South, Järvenpää, spring 2014, 76 p, 4 appendices. Language: Finnish. Diaconia University of Applied Sciences. Bachelor of Social Services + kindergarten eligibility; Bachelor of Social Services.

The thesis is a qualitative study on day care centre Saturnus in Riihimäki, Finland. The aim of the study was to see how the parents could be brought in the everyday life of the day care centre and what kinds of effects this would have in the collaboration with the families. The employees' and parents' points of view were investigated through theme interviews to find out how the parents could be more involved in the everyday life of the day care centre. The theme interviews had three main topics: inclusion, educational partnership and dialogue.

The study revealed that the parents' presence helped in early childhood education. An open and unhurried environment for both parents and staff was set as a goal. Support of the parents and staff brings close cooperation. The presence of the parents shows a good role model for others. The growth and development of the child needs the support of parents and staff and individual family requirements. Including parents in a close contact with the day care centre is good for the community and public at large.

Keywords: early childhood education, educational partnership, early intervention, community, participation, dialogue.

SISÄLLYS

1 JOHDANTO	6
2. TUTKIMUSKYSYMYKSET JA MENETELMÄ	8
2.1 Aikaisemmin tutkittua	9
3. VARHAISKASVATUS.....	12
3.1. Varhaiskasvatuksen valtakunnallisia linjauksia ja lainsäädäntöä	14
3.2 Varhaiskasvatussuunnitelmat	16
3.3 Henkilöstö varhaiskasvatuksessa	18
4. KASVATUSKUMPPANUUS	21
5. VARHAINEN TUKI	25
6. YHTEISÖLLISYYS	28
7. OSALLISUUS	30
8. DIALOGISUUS	32
9. AINEISTON KERUU JA ANALYYSI.....	35
10. HENKILÖKUNNAN HAASTATTELUIDEN TULOKSET.....	41
10.1 Osallisuuteen avoimuutta	41
10.2 Kasvatuskumppanuutta yhteistyössä.....	45
10.3 Dialogisuutta tasavertaisesti	47
10.4 Henkilökunnan haastattelun johtopäätökset.....	54
11. VANHEMPIEN HAASTATTELUIDEN TULOKSET	55
11.1 Osallisuutta koko perheelle	55
11.2 Kasvatuskumppanuutta kiireettömästi	60
11.3 Dialogisuutta tasapuolisesti.....	61
11.4 Vanhempien haastattelun johtopäätökset.....	64
12. TUTKIMUKSEN KESKEISIMMÄT TULOKSET	65
14. POHDINTA	69
LÄHTEET.....	71
LIITTEET	77

Liite 1. Henkilökunnan tiedote haastattelusta

Liite 2. Vanhempien tiedote haastattelusta

Liite 3. Henkilökunnan temahaastattelun kysymykset

Liite 4. Vanhempien temahaastattelun kysymykset

1 JOHDANTO

Laadukkaasti ja hyvin toteutettu varhaiskasvatus on hyvä portti lapsen kokonaiskehitykseen ja lapsen varhaiseen tukeen. Laadukkaassa ja hyvin toteutuneessa varhaiskasvatuksessa otetaan huomioon myös lapsen vanhemmat ja heidän osallisuutensa. Vanhempien läsnäolon mahdollistaminen päiväkodin arjessa tuo mukanaan osallisuuden, jolla on laaja yhteisöllinen vaikutus. Tämä tukee omalta osaltaan myös perheen ja lapsen hyvinvointia. (Turja 2011, 46 – 48.)

Päiväkoti Saturnuksen toiminnan ajatuksena on tarjota lapselle kiireetön, turvallinen ja yksilöllinen päivähoitopaikka yhteistyössä perheen kanssa. Tärkeänä perustana päiväkodissa on kasvatuskumppanuus. Kasvatuskumppanuus henkilökunnan ja vanhempien välillä on tietoista sitoutumista lapsen parhaaksi. Yhteistyössä arvostetaan tärkeänä perheiden mielipiteiden ja toiveiden kuulemista. Päiväkodin ilmapiiri on kiireetön, niin että on hyvä saada luottamuksellinen suhde aikaan kunnioittaen vanhempia. Lapsen hakutilanteissa annetaan aikaa vanhemmille. Yhteinen lapsesta syntyvä tietämys ja tuntemus tulevat tasavertaisen vuoropuhelun kautta. (Päiväkoti Saturnuksen varhaiskasvatussuunnitelma i.a.,2-7.)

Kasvatuskumppanuus on lapsen tarpeista lähtevää kasvattajien ja vanhempien tasavertaista yhteistyötä, jolla turvataan lapsen kasvu ja kehitys. Riihimäen kaupungin kuntakohtaisessa varhaiskasvatussuunnitelmassa pidetään tärkeänä keskustelua kasvatuskumppanuudesta kasvatusyhteisössä, jotta se sisäistetään ja ymmärretään paremmin. Kasvatuskumppanuuden tavoitteena on myös vahvistaa vanhempien keskinäistä yhteistyötä. (Riihimäen kaupunki, Kuntakohtainen varhaiskasvatussuunnitelma 2012, 28- 29.)

Opiskelijoina kehityimme ammatillisesti monin tavoin tämän opinnäytetyön parissa, koska aihe on moniulotteinen. Varhaiskasvatuksen tehtävä on monipuolinen ja keskeisintä on hyvinvoiva lapsi. Sosionomina ja työntekijänä asiakkaan auttaminen, arvostaminen ja kunnioittaminen ovat ensiarvoisen tärkeitä. Työntekijänä ei olla asiakkaan yläpuolella, vaan työtä tehdään asiakkaan kanssa yhdessä. Asiakas on oman elämänsä asiantuntija. Varhainen tuki on tärkeää, jotta pystytään tukemaan asiakkaita ennaltaehkäisevästi. Ennaltaehkäisyyn ja tuen tarpeisiin pitää saada lisää menetelmiä, ettei joudu

ta korjaaviin toimenpiteisiin. Pääsimme työskentelemään ajankohtaisen aiheen parissa ja selvittämään, mitä toiveita vanhemmilla ja työntekijöillä on osallisuuden lisäämiseksi.

2. TUTKIMUSKYSYMYKSET JA MENETELMÄ

Opinnäytetyön tutkimuskysymyksenä oli, miten vanhempien läsnäoloa voidaan mahdollistaa päiväkodin arjessa sekä minkälaisia vaikutuksia vanhempien osallisuudella on perheiden kanssa tehtävään yhteistyöhön. Teoreettiset avainsanat työssä ovat varhaiskasvatus, kasvatuskumppanuus, varhainen tuki, yhteisöllisyys, osallisuus, dialogisuus.

Opinnäytetyömme toteutettiin kvalitatiivisella eli laadullisella tutkimuksella. Kvalitatiivisella tutkimuksella pyritään yleensä ihmisten toimintatapojen merkityksien ja kokemusten subjektiiviseen tutkimiseen ja tulkintaan. Kvalitatiivisen tutkimuksen erityispiirteistä johtuen tutkimukselle olennaista on, että aineistonkeruu tapahtuu hyvin usein haastattelun avulla, haastattelijan ja haastateltavan välisessä vuorovaikutuksessa. Kvalitatiivisen tutkimuksen aineistonkeruu on moninaista, koska se kohdistuu ihmisten tietojen, kokemusten ja mielipiteiden tutkimiseen ja tulkintaan. Kvalitatiivisen tutkimuksen aineiston keruun kerrotaan olevan hyvin moninaista senkin vuoksi, koska kokemuksia ja todellisuutta on yhtä monta, kuin on kokijaakin. Ihminen on sosiaalinen ja biologinen yksilö, joka on koko ajan vuorovaikutuksellisessa suhteessa toistensa kanssa. Kukin ihminen kokee ja käsittelee kokemansa asiat henkilökohtaisesti ja omalla tavallaan. (Hirsjärvi & Hurme 2001, 21 – 24.)

Meidän opinnäytetyömme tutkimuksen aineisto on koottu puolistrukturoidun teema-haastattelun avulla. Laadimme kolme teemaa. Teemoina olivat osallisuus, kasvatuskumppanuus ja dialogisuus. Teemahaastattelulle tyypillistä on, että haastattelun aikana käydään läpi sovittu teema ja aihepiiri, mutta kysymyksien muotoilu ja järjestys voivat vaihdella. Tutkimuksemme toteutettiin haastattelemalla päiväkodin vanhempia ja työntekijöitä. Haastatteluiden tarkoituksena oli saada aineistoa, joka pohjautuu haastateltavien henkilöiden näkökulmiin ja henkilökohtaisiin kokemuksiin. Haastattelun kautta saaduilla tiedoilla on merkitystä päivähoidon kehittämisen kannalta. Kohtaavatko työntekijöiden ja vanhempien ajatukset sekä odotukset osallisuudesta ja yhteistyöstä? Tämä kertoo myös siitä, miten työntekijät ovat valmiina sitoutumaan ja toimimaan yhteistyössä perheiden kanssa.

2.1 Aikaisemmin tutkittua

Lehtosen, Luosujärven ja Puttosen opinnäytetyössä tarkasteltiin vanhempien kokemuksia osallisuudesta. Tutkimustulokset antoivat tietoa työntekijöille, miten vanhemmat kokevat osallisuuden. Tavoitteena oli, että päiväkotitoiminta voisi kehittää toimintatapojaan ja laatua opinnäytetyön avulla. Päiväkodissa oli omahoitajajärjestelmä ja usean vanhemman mielestä omahoitajan kanssa oli ollut enemmän yhteistyötä kuin muiden kanssa. Vaikeiden asioiden puheeksi ottaminen oli ollut vaikeaa joistakin vanhemmista. Tutkimustuloksissa tuli esiin, että työntekijöiden kiire vaikuttaa vanhempien kohtaamisissa. Vanhemmat kertoivat kokeneensa, että työntekijät arvostivat heitä oman lapsen asioiden tietämyksessä. Vanhempainiltoihin ja tapahtumiin kaikilla vanhemmilla ei ollut ajankohdan vuoksi mahdollisuuksia. Vanhemmat eivät tieneet, miten heidän ideoitaan on toteutettu päiväkodissa ja vanhempainillat olivat menneet työntekijöiden johdolla. Tiedonkulku koettiin osakseen huonoksi. Vanhemmat ovat joutuneet kysymään tarkempia tietoja lapsen päivän kulusta. Joittenkin vanhempien mielestä tietoa oli saatu riittävästi, mutta se vaihteli työntekijöiden mukaan. Osallisuuden lisäämiseksi vanhemmat olivat toivoneet avoimia keskustelutilaisuuksia tai suunnitteluiltoja vanhemmille. Vanhempaintoimikuntaa oli myös toivottu päiväkotiin, niin että vanhemmat pääsisivät vaikuttamaan päiväkodin toimintaan. Opinnäytetyön tutkimustulosten perusteella tekijät toteavat, että työntekijöiden tarvitsee tarjota mahdollisuuksia vanhempien osallisuuteen. (Lehtonen, Luosujärvi & Puttonen, 2013.)

Anna Leino Helsingin yliopistosta on tutkinut vanhempien ja lastentarhaopettajien näkemyksiä jo kokemuksia kasvatuskumppanuudesta päiväkodissa. Leinon pro gradu-tutkielmassa kuvattiin lapsen arkea päiväkodissa ja lapsen arjen jakamista päiväkodissa lastentarhaopettajien ja vanhempien kesken. Lapsen arki kuvattiin päiväkodissa olevan lapsen asioista ja tapahtumista keskustelemista aamun ja iltapäivän kohtaamisissa vanhempien kanssa. Leinon pro gradu-tutkielmassa kuvailtiin, että päiväkodin arjessa pitäisi enemmän kiinnittää huomiota, vanhempien osallisuuteen ja mahdollisuuteen päiväkodin toiminnan suunnitteluun. Tutkimuksessa tuli esille, että lastentarhaopettajien näkemyksessä on vanhempien osallistuminen ja mukaan tulo päiväkodin toimintaan. Yhteisen tekemisen ja arjen jakamisen merkityksenä nähtiin olevan se, että lapselle mahdollistetaan näkemys päiväkodin ja kodin välisestä yhteydestä. Yhteisen tekemisen ja arjen jakamisen merkityksenä nähtiin olevan myös lapsen kodin arvojen ja katsomusten

kunnioittaminen ja huomioiminen sekä lapsen kohteleva kodin arvojen ja katsomuksien mukaisesti. Tutkimuksessa nousi esille se, että kasvatuskumppanuudella katsotaan saavutettavan monenlaisia hyötyjä niin lapselle, vanhemmille kuin lastentarhaopettajille. Yhteisellä jaetulla kasvatuskumppanuudella voidaan vaikuttaa lapsen yksilöllisyyden huomioimiseen ja lapsen hyvinvointiin päiväkodissa. Annan Leinon tutkimuksessa nousi esille, että vanhemmat haluavat ja toivovat saavansa osallistua päiväkodin arkeen ja kasvatuskumppanuuden mahdollistavan kasvatuksellisen tuen esimerkiksi vertaistuen avulla. Vanhemmat olivat sitä mieltä, että he ovat saaneet arvokasta tukea ja vinkkejä kasvatukseen muilta vanhemmilta päiväkodin kautta. Osallisuus päiväkodin arjesta mahdollistaa neuvojen ja ohjeiden kyselemisen päiväkodin kasvatushenkilöstöltä. (Leino 2006, 68 – 79.)

Sari Paananen on tutkinut pro gradu-tutkielmassaan lapsen hyvinvointia edistäviä asioita päivähoiton arjessa. Tutkielmassa tuodaan esille vanhempien osallisuutta ja sen tärkeyttä. Koti ja päivähoito ovat lapsen elämään kuuluvia välttämättömiä lähiympäristöjä. Kodin ja päivähoiton välinen yhteistyön toimivuus on todella tärkeä asia lapsen kokonaisvaltaisen hyvinvoinnin kannalta. On tärkeää, että koti ja päivähoito välittävät lapselle yhteistyönsä kautta tunteen, että lapsen asioita hoidetaan ja päätetään yhteisymmärryksessä. Varhaiskasvatuspalveluissa on tultu vuosien saatossa ammatillisen työtavan kunnioittamisen kautta kohti vanhempien vaikuttamismahdollisuuksia lisäävään, vanhempiä osallistavaan työtapaan. Vanhempien osallisuus perustuu vanhempien mukaanottoon ja vanhempien aktiiviseen rooliin varhaiskasvatuspalveluissa. Vanhempien mukaanotto ja aktiivisuus takaa sen, että vanhemmat eivät ole vain palvelun käyttäjiä, vaan tärkeä voimavara varhaiskasvatuspalveluiden tuottamisessa. Kasvatuskumppanuuden toiminta-ajatuksen mukaisesti vanhemmat ja päivähoiton kasvatushenkilöstö ovat tasavertaisesti mukana lapsen kehitykseen ja kasvuun liittyvissä asioissa. Varhaiskasvatuksen linjauksien mukaisesti vanhempien paikka on toimia kasvatushenkilöstön rinnalla asiantuntijana lapsen hyvinvointiin liittyvissä asioissa. Vanhempien tasavertainen osallisuus perustuu perheiden elämäntilanteiden ymmärtävään toimintatapaan, jonka lähtökohtana ovat vanhempien ja lapsen vahvuudet ja resurssit. Osallisuus tarkoittaa täysvaltaisuutta niin, että vanhemmat otetaan todesta. Osallisuuden edellytyksenä on kunnioitus toisiaan kohtaan ja erilaisten näkemysten kunnioitus ja arvostaminen. Vanhempien osallisuuden tarkoitus on mahdollistaa vanhempien voimaantumisen tunteen syntyminen. Kannustus, voimaantuminen ja vanhempien voimavarojen lisääntyminen on kes-

keisimpiä asioita vanhempia osallistavassa työtavassa. Kun vanhemmat saavat äänensä kuuluviin, niin se lisää uskoa omaan itseensä ja luottamusta omiin vaikutusmahdollisuuksiin, mikä puolestaan lisää voimaantumisen tunnetta. (Paananen 2006, 20 – 22, 57.)

Heidi – Marja Hannuksela on tutkinut pro gradu-tutkielmassaan perheen arkea ja yhteistyötä päivähoidon kanssa. Tutkimuksessa perehdyttiin vanhempien näkemyksiin erityistä tukea tarvitsevan lapsen perheen ja päivähoidon kohtaamisesta. Tutkimuksessa ilmeni, että vanhempien ja päivähoidon välistä yhteistyötä voidaan tarkastella kolmen näkökulman kautta. Nämä ovat vanhempainkasvatus, vanhempien osallisuus ja kumppanuus. Vanhempainkasvatus perustuu ajatukseen, jossa yhteistyö ja vaikuttaminen suuntautuu enemmän päivähoidosta vanhempiin päin. Kun tarkastellaan näkökulmaa vanhempien osallisuudesta, niin vanhempien ja päivähoidon yhteistyö suuntaa enemmän perheistä päivähoitoon päin. Kumppanuus-näkökulmassa tarkastellaan vanhemmuuden ja ammattikasvattajien vastuunjakamista. Yhteistyö perustuu tasa-arvoisuuteen. Laadukkaasti ja hyvin toteutettu varhaiskasvatus tarvitsee onnistuakseen kaikkia kolmea näkökulmaa. Lisäksi vanhempien ja ammattikasvattajien välinen yhteistyö vaatii pohjalleen positiivisia työkäytänteitä. Vanhempien ja ammattikasvattajien välisessä yhteistyössä on tärkeää, että vanhemmat kokevat tasa-arvoista kohtelua. Tasa-arvoinen kohtelu takaa tunteen, että vanhemmat voivat vaikuttaa lapsensa ja perheitä koskeviin päätöksiin ja asioihin. (Hannuksela 2007, 69.)

3. VARHAISKASVATUS

Varhaiskasvatus on hoidon, kasvatuksen ja opetuksen kokonaisuus, joka tukee lapsen yksilöllisiä piirteitä. Varhaiskasvatus on kasvatuksellista vuorovaikutusta, jonka tavoitteena on edistää lapsen kasvua, kehitystä ja oppimista. Varhaiskasvatus on suunnitelmallista ja tavoitteellista yhteistoimintaa. Lähtökohtana on laaja-alainen monitieteinen tieto, tutkimus ja varhaiskasvatuksen menetelmien tunteminen. Päivähoito erilaisineen muotoineen on yhteiskunnallinen toimintaympäristö. Varhaiskasvatuksessa on tärkeää lasten, varhaiskasvatushenkilöstön ja vanhempien vuorovaikutus ja kasvatuksellinen kumppanuus. Varhaiskasvatuksessa tehdään yhteistyötä laajan lasta ja perhettä palvelevan verkoston kanssa. Yhteistyössä ollaan sosiaali-, terveys- ja opetustoimen kanssa sekä järjestöjen, yhteisöjen ja seurakuntien kanssa. (Sosiaali – ja terveysministeriö, Julkaisuja 2002:9, 9.)

Kompetentti vanhemmuus muodostuu lähiympäristön tukea antavan ja perhelähtöisesti toimivien palveluiden avulla. Yhteiskunnan tasolta tulee säädökset perheiden palveluista sekä työelämään liittyvä perhenäkökulma vaikuttaa vanhemmuuteen. Palvelujärjestelmässä lapsi olisi huomioitava aikuisten palveluissa ja aikuinen lasten palveluissa. Perhe on asiantuntija, joka määrittelee omat palvelutarpeensa. Tuen tulisi olla mahdollisimman lähellä perhettä ja riittävän moniammatillisena verkostona. Joustavat ja perheiden tarpeista lähtevät varhaiskasvatuspalvelut ovat yhä enemmän tulevaisuudessa huomioitava. (Marjanen, Marttila & Varsa 2013, 130- 131, 231.)

Perhelähtöisyys ja perhekeskeisyys termejä voidaan määritellä asiakkaan tarpeista lähtevinä. Perhekeskeisen työn tulisi olla perhettä tukevaa ja sen tulisi vahvistaa perheen omaa toimintaa. Perhekeskeisen työn periaatteita on määritelty, jotta voidaan puhua perhekeskeisestä työstä. Perheiden yhteisöllisyyttä tulee tukea muodostamalla yhteisöjen ja perheiden välille suotuisia suhteita. Perheen vanhemmuutta tuetaan heidän yksilöllisten tarpeiden mukaan. Kumppanuussuhdetta ja yhteistyötä edistetään kasvatuskumppanuuden periaatein. Perheitä arvostetaan ja heidän kulttuurisia arvojaan ja uskomuksiaan kunnioitetaan. Perheen voimavaroja vahvistetaan tarpeiden mukaan. Perheen aktiivisuutta edistetään asiakaslähtöisillä ja toimintaa tukevilla palveluilla. (Rantala 2002, 35-38.)

Lainsäädäntö määrittelee, että perhelähtöisyys pitäisi näkyä varhaiskasvatuksessa perheiden kanssa tehtävänä työnä, joka tukee perheitä heidän kasvatustyössä. Perhe otetaan mukaan lasta koskeviin varhaiskasvatuksen ratkaisuihin ja päätöksiin. Perhelähtöisen työskentelemisen lähtökohtana on, että se on perheitä tukevaa työtä, joka ottaa huomioon esimerkiksi perheiden työvuorot, kulttuuriset taustat ja uskonnolliset näkemykset. Perhelähtöisessä työskentelemisessä varhaiskasvatuksen henkilökunta pitäisi tunnistaa vanhemman kaksi roolia. Lapsen vanhempi on samaan aikaan kumppanuudessa henkilökunnan kanssa ja samaan aikaan lapsen vanhempi. Perhelähtöisessä työskentelemisessä lapsi nähdään kiinteänä osana perhettään. Perhelähtöisessä työskentelemisessä, varhaiskasvatuksen ja vanhempien välinen vuorovaikutus laajenee niin, että lapsi otetaan mukaan keskusteluihin ja muihin päätöksiin. Lapsen laaja – alainen kehityksen tukeminen mahdollistuu, kun varhaiskasvatuksen ammattilaiset ja vanhemmat yhdistävät tietonsa ja taitonsa lapsen asioiden eteenpäin viemisessä. Perhelähtöisessä työskentelemisessä nähdään, että lapsen vanhemmat toimivat niin sanotusti varhaiskasvatuksen jatkeena. Vanhemmat mahdollistavat omalta osaltaan varhaiskasvatuksen ammattilaisten kanssa yhdessä laadittujen kasvatuksen sisällöt, tavoitteet ja menetelmät. Perhelähtöisen työskentelemisen lähtökohtana on luottamus, jaettu vastuu, avoimuus ja kunnioitus toisia kohtaan. (Kekkonen 2012, 37 – 39.)

Suomalainen varhaiskasvatus perustuu Yhdistyneiden Kansakuntien Lapsen oikeuksien sopimukseen ja muuhun kansalliseen lainsäädäntöön. Lapsen oikeuksien sopimuksessa korostuu lapsen edun näkökulma kaikessa toiminnassa. Lapsilla on oikeus osallistua itseään koskevaa päätöksentekoon ja yhteiskuntaelämään. Lapsilla on oikeus suojeluun ja huolenpitoon. (Sosiaali- ja terveysministeriö, Julkaisuja 2002:9, 15.)

Lapsen oikeuksien yleissopimuksessa keskeisin asia on lapsen ihmisarvo. Perusarvon liitetään neljä periaatetta, jotka ovat syrjintäkielto ja vaatimus lasten tasa-arvoisesta kohtelusta, lapsen etu, lapsen oikeus elämään ja kehittymiseen sekä lapsen mielipiteen huomioonottaminen. (Riihimäen kaupunki, Kuntakohtainen varhaiskasvatussuunnitelma 2012, 11.)

3.1. Varhaiskasvatuksen valtakunnallisia linjauksia ja lainsäädäntöä

Valtioneuvoston periaatepäätöksessä on varhaiskasvatuksen valtakunnallisista linjauksista laadittu asiakirja, jossa ovat keskeisimmät periaatteet ja kehittämisen suuntaukset. Lasten kasvattamisen ensisijainen tehtävä on vanhemmilla ja yhteiskunnan tehtävä on tukea heitä kasvatustehtävässään. Asiakirjan tavoitteena edistää varhaiskasvatuksen laadun kehittämisessä koko palvelu- ja tukijärjestelmässä, joka on luotu lasten ja perheiden tueksi varhaiskasvatuksen aikana. Erityisiä painopisteitä ovat laatu, kasvatuskumppanuus sekä yhteistyö lasten neuvolan, päivähoidon, esiopetuksen ja perusopetuksen kanssa. Lapsiperheiden palveluissa tulisi omaksua lapsi- ja perhelähtöiset varhaiskasvatuksen tavoitteet, toimintatavat ja yhteistyökäytännöt. Lapsen varhaiskasvatuksen palvelukokonaisuus määräytyy jokaisen lapsen ja perheen omista lähtökohdista ja tarpeista. Kunnissa laaditaan paikalliset varhaiskasvatussuunnitelmat ja päiväkodeilla on omat yksikkökohtaiset varhaiskasvatussuunnitelmat sekä lapsilla on lapsikohtaiset varhaiskasvatussuunnitelmat, jotka ovat laadittu Varhaiskasvatuksen valtakunnallisen asiakirjan pohjalta. (Sosiaali- ja terveysministeriö, Julkaisuja 2002:9, 3.)

Varhaiskasvatuksen keskeisintä lainsäädäntöä ovat laki lasten päivähoitosta, asetus lasten päivähoitosta, perusopetuslaki, perusopetusasetus, laki sosiaalihuollon ammatillisen henkilöstön kelpoisuusvaatimuksista, valtioneuvoston asetus sosiaalihuollon ammatillisen henkilöstön kelpoisuusvaatimuksista, laki lasten kanssa työskentelevien rikostaustan selvittämiseksi, sosiaalihuoltolaki sekä laki sosiaalihuollon asiakkaan asemasta ja oikeuksista. Päivähoidon maksuja ja tukia koskee oma lainsäädäntö. Päivähoidolle oleellisia lakeja ovat myös lastensuojelulaki, laki lasten huollosta ja tapaamisoikeudesta, laki holhoustoimesta, asetus neuvolatoimesta, laki vammaisuuden perusteella järjestettävistä palveluista ja tukitoimista, laki kehitysvammaisten erityishuollosta, suomen perustuslaki, kuntalaki, hallintolaki, laki viranomaisen toiminnan julkisuudesta, henkilötietolaki, laki sähköisestä asioinnista viranomaistoimissa, laki yksityisistä sosiaalipalveluista, sosiaali- ja terveysministeriön asetus yksityisistä sosiaalipalveluista sekä yhdenvertaisuuslaki. Varhaiskasvatusta linjaavat myös asiakirjat ja suunnitelmat, joita ovat esiopetuksen opetussuunnitelman perusteet 2010, valtioneuvoston periaatepäätös Varhaiskasvatuksen valtakunnallisista linjauksista ja varhaiskasvatuksensuunnitelman perusteet. (Terveystieteiden tutkimuskeskus 2013.)

Lasten päivähoitoa määrittelee laki lasten päivähoitosta sekä lasten päivähoitosta on myös asetus lasten päivähoitosta. Lasten päivähoiton tavoitteena on tukea päivähoitossa olevien lapsien perheitä heidän kasvatustehtävässään ja yhdessä perheiden kanssa edistää lapsen persoonallisuuden tasapainoista kehitystä. Lasten iän ja yksilöllisten tarpeiden mukaan on myös ottaa huomioon kulttuuriperinne, joka edistää lapsen fyysistä, sosiaalista ja tunne-elämän kehitystä sekä tukee esteettistä, uskonnollista, eettistä ja älyllistä kehitystä. (Laki lasten päivähoitosta 1973.)

Suomessa päivähoito kuuluu sosiaalihuoltoon. Näin ollen päivähoito on osa jokaiselle kansalaiselle kuuluvaa sosiaaliturvaa. Päivähoito rakentuu sosiaaliturvajärjestelmään, joka taas pohjautuu pohjoismaiseen hyvinvointimalliin. Pohjoismaisen hyvinvointimallin keskeisiä piirteitä on kansalaisten lakiin perustuvat oikeudet. Kansalaisten laki sisältää näkökulman jokaisen kansalaisen osallisuudesta ja vaikuttamisen mahdollisuudesta. (Järvinen, Laine & Hellman – Suominen 2009, 91.)

Lasten päivähoito on peruspalvelu. Yhteiskunnan tehtävänä on huolehtia päivähoiton saatavuus siten, että kaikilla lapsilla on mahdollisuus osallistua palveluun. Palvelun käyttäjien osallisuuden ja vaikuttamisen näkökulmaa on nostettu esille kuntalaissa, sosiaali- ja terveydenhuollon laatusuosituksissa sekä laissa asiakkaan asemasta ja oikeuksista. Asiakaslain tarkoitus on parantaa asiakaslähtöisyyttä, luottamuksellisuutta sekä asiakkaan oikeutta hyvään palveluun ja kohteluun. Lasten päivähoitossa asiakkaana ovat lapset ja vanhemmat. (Sosiaali- ja terveystieteiden ministeriö, Julkaisuja 2002:9, 12.)

Laki määrittelee, että päivähoitolla tarkoitetaan, lapsen hoidon järjestämistä, joko perhepäivähoitona, päiväkotihoidona, leikkitoimintana tai muuna päivähoitotoimintana. Suomessa päivähoitolla on pitkä historia. Toimintansa aikana päivähoiton toiminnan peruslähtökohta ei ole kuitenkaan paljon muuttunut. Päivähoiton toiminnan tavoitteena on alusta asti ollut lapsen ja hänen vanhempien hyvinvointi ja etu. Päivähoiton varhaiskasvatus määrittellään lapsen elinympäristön kasvatukselliseksi vuorovaikutukseksi. Päivähoiton tavoitteena on lapsen kasvun ja oppimisen edistäminen. Päivähoiton tehtävänä on myös lapsen etujen ja oikeuksien tukeminen. (Lehtipää 2007, 2.)

3.2 Varhaiskasvatussuunnitelmat

Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet ohjaavat kuntien toteuttamaa varhaiskasvatusta kaikissa muodoissaan. Varhaiskasvatuksessa valtakunnallinen ohjaus tapahtuu lasten päivähoitoa ja esiopetusta määrittelevillä lailla ja asetuksilla. Varhaiskasvatuksen valtakunnalliset linjaukset sisältävät yhteiskunnan varhaiskasvatuksen periaatteet. Varhaiskasvatussuunnitelman perusteilla sekä esiopetuksen opetussuunnitelman perusteilla ohjataan valtakunnallisesti sisältöä, laatua ja kuntien suunnitelmien laatimista. Kunnallinen ohjaus tapahtuu kuntakohtaisilla varhaiskasvatuksen linjauksilla ja strategioilla. Kunnan varhaiskasvatussuunnitelma voi olla yhden tai useamman kunnan yhteinen varhaiskasvatuksen suunnitelma. Kunnan tehtävä on varhaiskasvatussuunnitelman perusteiden mukaan kuntakohtaisessa varhaiskasvatussuunnitelmassa konkretisoida sisällöt ja toimintatavat. Yksikön varhaiskasvatussuunnitelma on yksityiskohtaisempi, jolla kuvataan hoidon, kasvatuksen ja opetuksen toteuttamista siinä yksikössä, johon se on laadittu. Lisäksi siinä on yksikön erityispiirteitä. Varhaiskasvatuksen valtakunnallinen ja kunnallinen ohjaus muodostavat kokonaisuuden. (Riihimäen kaupunki, Kuntakohtainen varhaiskasvatussuunnitelma 2012, 4-5.)

Vanhemmat tietävät yleensä hyvin vähän siitä millaista lapsella on päiväkodin arjessa. Vanhempien ja henkilökunnan kasvatuksellista kumppanuutta tulee kehittää. Lapsen kehityksen kannalta sekä ennalta ehkäisevässä merkityksessä on tärkeää, että eri kehitysympäristöt ovat luontevassa ja rakentavassa yhteistyössä keskenään. Vuonna 2002 valtioneuvosto vahvisti varhaiskasvatuksen valtakunnalliset linjaukset. Linjauksissa nostettiin esiin lapsiperheiden palvelu- ja tukijärjestelmän kokonaisuus sekä vanhempien ja ammattihenkilöstön kumppanuus kasvatuksessa. Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet ohjaavat kunta- ja päiväkotikohtaisten varhaiskasvatussuunnitelmien laatimista. Varhaiskasvatuksen perusteissa on korostettu vanhempien osallisuutta lasten varhaiskasvatuksessa. (Keskinen & Virjonen 2004, 106- 107.)

Yksikkökohtainen varhaiskasvatussuunnitelma on kasvatusyhteisön yhdessä laatima. Vanhemmat arvioivat sisällön toteutumista palautteella ja voivat sitä kautta osallistua myös varhaiskasvatuksen jatkuvaan kehitykseen. Lapsen varhaiskasvatussuunnitelma laaditaan yhteistyössä vanhempien kanssa. Suunnitelmaa arvioidaan säännöllisesti. Varhaiskasvatuksen tavoitteena on edistää lapsen hyvinvointia. Lapsi pitää tulla kuulluksi ja

nähdyksi. Lapsi kohdataan yksilöllisesti ja perhekuulttuurinsa mukaisesti. Lapsi on tasa-arvoinen riippumatta sukupuolesta, sosiaalisesta - tai kulttuurisesta taustastaan tai etnisestä alkuperästään. (Riihimäen kaupunki, Kuntakohtainen varhaiskasvatussuunnitelma 2012, 14,31.)

Päiväkoti Saturnuksen varhaiskasvatussuunnitelma on laadittu vanhempien, lasten ja henkilöstön yhteistyönä. Vanhempien ääni halutaan kuuluviin varhaiskasvatussuunnitelman laadinnassa ja arvioinnissa. Toimintakauden aikana pidetään vanhempainiltoja yhteistyöstä ja palautetta kerätään kirjallisesti. Toimintakauden alettua kerätään vanhemmilta toiveita kirjallisesti ja toimintakauden lopussa tehdään asiakastyytyväisyyskysely. Lapsen yksilöllinen varhaiskasvatussuunnitelma tehdään yhteistyössä vanhempien kanssa. Palaute auttaa kehittämään toimintaa asiakaslähtöisesti. (Päiväkoti Saturnuksen varhaiskasvatussuunnitelma i.a., 2.)

Perusopetuslaissa 628/1998 sanotaan, että vanhemmat ovat oikeutettuja saamaan tietoa kunnan varhaiskasvatuspalveluista sekä muistakin kunnan lapsi- ja perhepalveluista, jotta he voivat valikoida itselleen sopivimman palvelun. Lapsiperheiden palvelu- ja tukijärjestelmää tulee arvioida lasten ja perheiden tarpeista lähtien kokonaisuutena eri tukimuotojen ja palveluiden näkökulmasta. Palvelujen kehittämistä edistää se, että vanhemmilla ja lapsilla on mahdollisuus osallistua palveluiden suunnitteluun, toteutukseen ja arviointiin. (Sosiaali- ja terveysministeriö, Julkaisuja 2002:9, 12.)

Jokaisella kansalaisella, niin lapsella, nuorella ja aikuisella on oikeus tulla kuulluksi yhteiskunnassa. Samanaikaisesti jokaisella lapsella, nuorella ja aikuisella on oikeus osallistua ja vaikuttaa häntä koskeviin päätöksiin ja palveluiden sisältöihin. Osallisuuden edellytyksenä on, että jokaisella osallistujalla on oltava oikeus ilmaista mielipiteensä, tehdä valintoja, saada tietoa ja vaikuttaa ikäkautensa mukaisesti siihen toimintaan, johon osallistuu. Lasten, nuorten ja aikuisten vaikuttamisen mahdollistamiseksi on kehitetty uudenlaisia virallisia ja epävirallisia foorumeja. Yksi näistä virallisista foorumeista on Kaste – hanke. Kaste – hankkeessa lapset, nuoret ja vanhemmat pääsevät vuoropuheluun viranomaisten kanssa. Perheiden tai vanhempien osallisuutta pyritään parantamaan kasvatuskumppanuuden kautta. Lasten, nuorten ja vanhempien palvelujen järjestäminen edellyttää valtakunnallisesti, alueellisesti ja paikallistason kanssa tehtävää tiivistä yhteistyötä ja kumppanuutta. Tämänkaltaiseen kehittämiseen ja kumppanuuteen viran-

omaisia velvoitetaan tämän päivän Suomessa. (Perälä, Halme & Nykänen 2012, 52 - 54.)

3.3 Henkilöstö varhaiskasvatuksessa

Varhaiskasvatuksen keskeisin voimavara on henkilökunta. Varhaiskasvatus on moniammatillista yhteistyötä. Ammatilliseen osaamiseen kuuluu yhteistyö lasta ja perhettä palvelevan verkostojen kanssa. Henkilöstön riittävyteen, koulutukseen ja jaksamiseen on kiinnitettävä huomiota. Varhaiskasvatuksen henkilöstön tehtävänä on lapsen kasvun, kehityksen ja oppimisen turvaaminen. Ammattitaitoinen henkilöstö tunnistaa lapsen tarpeet sekä erityisen tuen tarpeet. Varhaiskasvatuksen henkilöstön on luotava yhteistyöedellytykset kodin ja päivähoidon välille ja vahvistettava vanhempien osallisuutta yhteistyölle sekä työskennellä kasvatuskumppanuuden periaatteiden mukaisesti. Henkilöstön tulee tukea vanhemmuutta, kodin kasvatustyötä sekä ohjata ja neuvoa lapsiperheiden palvelu- ja tukijärjestelmän käytössä. (Sosiaali- ja terveysministeriö, Julkaisuja 2002:9, 18.)

Varhaiskasvattajien toiminta perustuu suomalaisen yhteiskunnan määrittelemissä asiakirjoissa oleviin ja sovittuihin arvoihin ja toimintatapoihin. Kasvatusyhteisö rakentaa yhdessä omaa kasvatuskulttuuria. Kasvattajan on tärkeää tiedostaa omat arvot ja eettiset periaatteet. Oma työtä on hyvä pohtia ja arvioida, koska se auttaa kasvattajaa toimimaan eettisesti ja ammatillisesti oikein. Kasvattajalta edellytetään herkkyyttä, sitoutuneisuutta ja kykyä reagoida lapsen kokonaisvaltaisiin tarpeisiin. Kasvattajat luovat vuorovaikutuksellaan ja toiminnallaan ilmapiiriä. Yhteisön tulisi tukea yhteisöllisyyttä ja osallisuutta. Kasvattajien tehtävä on muokata ja suunnitella toimintaympäristöä monipuoliseksi, jotta ympäristö tukee lapsen ominaista tapaa toimia ja sisällölliset orientaatiot tulevat esiin. Lasta kannustetaan omatoimiseksi, mutta lapsi saa avun tarpeen mukaisesti. Kasvattajat välittävät lapselle toimintaympäristössä ja toiminnassa sukupolvien kokemuksia ja kulttuuriperintöä. Kasvattajayhteisö dokumentoi ja arvioi sekä kehittää toimintaansa lapsen, perheiden ja yhteiskunnan muuttuvien tarpeiden mukaisesti. (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2005, 16- 17.)

Kasvatuksen ammattilaisilla on ammatillisuuden velvoittamana vastuu osallisuudestaan kasvatuskumppanuuden toteutumisesta. Kasvatuksen ammattilaisen yksi pääasiallisimmista tehtävistä hyvin toteutetussa varhaiskasvatuksessa on eteenpäin vievä ja arvostava vanhemmuuden tukeminen. Kasvatuksen ammattilaisen osallisuutta kasvatuskumppanuuteen on vanhempien tukeminen ja innostaminen osallisuuteen lapsensa päiväkotielämään. (Luttinen 2010, 65 – 68.)

Varhaiskasvatuksessa työtehtävien ammatillista osaamista on jaettu neljään osaan. Nämä neljä osaa ovat eettiset periaatteet, toimintaympäristön ja perustehtävien tulkintaan liittyvä osaaminen, yhteistyöhön - ja vuorovaikutukseen liittyvä osaaminen sekä valmiudet jatkuvaan osaamisen ylläpitoon ja kehittämiseen. Kasvatustyö on yhteisöllistä työtä, joka vaatii yhteistyöosaamista vanhempien, henkilöstön ja yhteistyökumppaneiden kanssa. Kasvatustyössä on kyse ajattelusta, tunteista ja toiminnasta. Ajattelussa tulee esiin kasvatustietoisuus, joka muodostuu arvoista, tavoitteista, päämääristä, käsityksistä, uskomuksista ja olettamuksista. Omien tunteiden tunnistaminen on tärkeää. Tarviin myös sellaista osaamista, jonka avulla vuorovaikutuksesta nousseita tunteita pystyy analysoimaan. Ammatillisuutta on myös itsearviointi. Omat arvot, asenteet, tunteet, uskomukset vaikuttavat keskustelujen osapuolten väliseen suhteeseen. Ammatilliset keskustelut parhaimmillaan mahdollistavat dialogisen vuorovaikutuksen. Dialoginen vuorovaikutus rakentuu luottamuksesta, jossa ollaan tietoisesti läsnä, kunnioitetaan, kuunnellaan sekä keskustelun pitää olla vastavuoroista vuorovaikutusta (Nummenmaa & Karila 2011, 18-26.)

Varhaiskasvatuksessa lapsilähtöinen toiminta on varhaiskasvatustyön perusta. Lähtökohtana ovat lapsen tarpeet ja kiinnostuksen kohteet. Kasvattajan pitää osata havainnoida, kuunnella lasta ja tutustua lapseen yhteistyössä vanhempien kanssa. Lapsilähtöisyydellä tarkoitetaan lapsen kulttuuriin, kokemuksiin ja toimintaan perustavaa oppimis- ja opettamisprosessia. Lapsi on ainutlaatuinen ja häntä kunnioitetaan. Lapsilähtöiset kasvattajat uskovat lapsen kasvuun ja kykyihin ja kantavat vastuuta lapsen kasvatuksesta. Lapsi nähdään myös tekijänä, toimijana, tutkijana ja leikkijänä. Lasta hoidetaan ja opettamaan ohjataan yksilöllisesti. Lapsen tarpeet pitää tunnistaa. Havainnoimalla ja keskustelemalla vanhempien kanssa saadaan tietoa. Havainnot kirjataan ja niiden pohjalta työntekijät arvioivat lasta yksilöllisesti. Lasten tarpeet vaihtelevat tilanteen ja päivän mukaan. Kasvattajan pitää muokata toimintaansa lapsen ja tilanteen mukaan. Lapsiläh-

töisyys antaa lapselle mahdollisuuden kehittää toimintaansa, ajatteluaan, ilmaisuaan ja tunteitaan. (Järvinen & Laine & Hellman- Suominen 2011, 34-37.)

4. KASVATUSKUMPPANUUS

Kasvatuskumppanuudella tarkoitetaan kasvattajien ja vanhempien sitoutumista ja yhteistä toimimista lapsen kokonaisvaltaisen hyvinvoinnin tukemiseksi. Kasvatuskumppanuus rakentuu luottamuksellisella suhteella varhaiskasvatuksen henkilökunnan ja vanhempien välillä, kunnioittaen, kuunnellen ja tasavertaisuutta arvostaen. Vanhemmillä on lapsensa ensisijainen kasvatustavastuu ja heillä on paras tuntemus omasta lapsestaan. Kasvattajilla on ammatillinen tietämys ja osaaminen sekä vastuu siitä, että kasvatuskumppanuus toteutuu. (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2005, 31.)

Kasvatuskumppanuuden tehtävänä on yhdistää vanhempien tuntemus lapsesta ja kasvatuksen asiantuntijoiden tuntemus lapsesta yhteiseksi kokonaisuudeksi, joka edistää lapsen hyvinvointia. Kasvatuskumppanuudessa vanhempien ja kasvatuksen asiantuntijoiden roolit pitäisivät olla tasavertaisia toisiinsa nähden, mutta kummallakin on oma tehtävänsä kasvatuskumppanuuden toteutumisessa. Kasvatuskumppanuus rakentuu vuorovaikutukselle vanhempien ja kasvatuksen asiantuntijoiden välillä, jota johdattelee luottamus, kunnioitus, kuuleminen ja vuoropuhelu toistensa kanssa. Kasvatuskumppanuus luokitellaan vanhempien laajemmaksi ja syvällisemmäksi osallisuudeksi ja osallistumiseksi lapsen päiväkodissa tapahtuvaan toimintaan ja tekemisiin. Varhaiskasvatuksessa kasvatuskumppanuus pitäisi näyttäytyä perhettä osallistavana dialogisuutena päiväkodin henkilökunnan ja vanhempien välillä. Osallistavalla dialogisuudella vanhemmat ja varhaiskasvatuksen asiantuntijat neuvottelevat yhdessä lapsen varhaiskasvatuksen tarpeesta ja päivähoitoa koskevista ratkaisuista. (Kekkonen 2012, 7 – 22.)

Kun kasvattajat ja vanhemmat yhdistävät tietonsa ja kokemuksensa, niin sillä voidaan turvata lapsen tasapainoinen hyvinvointi, kasvu ja kehitys. Perhekohtainen kasvatuskumppanuus sisällytetään päivähoidossa luontevaksi osaksi lapsen varhaiskasvatusta. Kasvatuskumppanuuden tavoitteena on tunnistaa varhaisessa vaiheessa lapsen tuen tarpeita. Kasvatuskumppanuuden yhtenä tehtävänä on edistää vanhempien keskinäisen yhteistyön muotoja ja toimintatapoja. Kasvatuskeskusteluja järjestetään vanhemmille oman lapsen osalta, mutta myös muiden vanhempien ja kasvattajien kanssa yhdessä. (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2005, 31 - 32.)

Kasvatuskumppanuuden lähtökohta on aina lapsen tarpeet ja kasvatuskumppanuuden tavoitteena on, että lapsi nähdään oman elämänsä toimijana ja kokijana. Lapsen kokonaisvaltaisen kehityksen vuoksi on hyvä, että lapsi kokee positiivista ja vastavuoroista vuorovaikutusta, lapsen elämäänsä kuuluvien aikuisten kanssa. Lapsen kehitystä edistäviä ja tukevia tekijöitä ovat muun muassa hoiva, turva, kiintymys, kontrolli, leikki ja oppiminen. On tärkeää, että lapsi saa olla osallisena ja kokea erilaisia ajatuksia, tunteita ja tarinoita, koska niiden kautta lapsi muodostaa itselleen käsityksen ympärillä olevasta maailmastaan. Lapsen kehitystä vahvistetaan fyysisten, psyykkisten ja sosiaalisten tarpeiden kautta. Kasvatuskumppanuuden lähtökohtana on, että lapsen tarinat jaetaan ja lasta kuunnellaan varhaiskasvatuksen henkilökunnan ja vanhempien kesken. Kasvatuskumppanuuden tavoitteena on, että lapsi tulee kokonaisvaltaisesti nähdyksi, kannatelluksi ja ymmärretyksi jaettujen tietojen, havaintojen ja kokemusten kautta varhaiskasvatuksen henkilökunnan ja vanhempien välillä. Kasvatuskumppanuudessa yhdistyy ne kaksi tärkeää tahoja, jotka vaikuttavat lapsen elämässä. Molemmilla osapuolilla on oma rooli ja tehtävä lapsen elämässä. Kasvatuskumppanuuden tavoitteena on molempien osapuolien roolien ja tehtävien kautta tukea ja edistää lapsen kehitystä ja kasvua. (Kaskela & Kekkonen 2006, 16 – 25.)

Suomen laki määrittelee päivähoidon yhdeksi tehtäväksi kotien kasvatustyön tukemisen. Varhaiskasvatuksen henkilökunta osallistuu vanhempien rinnalla lapsen jokapäiväiseen hoitoon ja kasvatukseen. Kasvatuskumppanuudessa päivähoito, lapsi ja lapsen vanhemmat tuodaan lähelle toisiaan. Hyvin ja laadukkaasti toteutettu kasvatuskumppanuus huomioi myös lapsen varhaislapsuuden elinpiirin, ihmissuhteet ja verkostot. Varhaiskasvatuksen palveluiden piirin kuuluvan lapsen verkosto sisältää myös päivähoiton henkilökunnan. Lapsen elämää pitäisi katsoa verkostolapsuuden näkökulmasta. Hyvin ja laadukkaasti toteutetussa kasvatuskumppanuudessa pyritään ylläpitämään ajatusta siitä, että lapsi rakentaa omaa ymmärrystään omasta arvostaan niiden asenteiden, puheiden, tunteiden ja toiminnan pohjalta, joita hänen ympärillä olevat aikuiset hänelle osoittavat. Subjektiivinen oikeus päivähoitoon on mahdollistanut lasten oikeutta osallistua varhaiskasvatukseen. Subjektiivinen oikeus päivähoitoon on samalla laajentanut vanhempien mahdollisuuksia saada kasvatustehtävälleen ohjausta ja tukea. Subjektiivisen päivähoito - oikeuden myötä varhaiskasvatuksen henkilökunnan ja vanhempien välinen vuorovaikutuksellinen yhteistyö lapsen varhaiskasvatuksessa on lisääntynyt. Subjektiivisen oikeus päivähoitoon rakentaa ja laajentaa myös kasvatuskumppanuutta. Vanhem-

pien osallisuuden lisääntymisellä varhaiskasvatuksessa on lapsen kehitystä, oppimista ja kasvua lisäävä vaikutus. (Kaskela & Kekkonen 2006, 14 – 21.)

Kasvatuskumppanuus pohjautuu vastavuoroiseen vuorovaikutukseen, varhaiskasvatuksen ammatillisen henkilökunnan ja vanhempien välillä. Varhaiskasvatuksen henkilökuntaa ohjaa ammatillinen velvoite sitoutua kasvatuskumppanuuteen. Kasvatuskumppanuus syntyy varhaiskasvatuksen yksittäisen työntekijän tietoisien toiminnan tuloksena, joka syvenee pikku hiljaa koko henkilöstön ja vanhempien välisessä vuorovaikutuksessa, kohti dialogista vuoropuhelua. Kasvatuskumppanuuden vastavuoroista vuorovaikutusta ohjaavat periaatteet tasavertaisesta luottamuksesta, kunnioituksesta, kuulemisesta ja dialogisesta vuorovaikutuksesta henkilökunnan ja vanhempien välillä. (Kaskela & Kekkonen 2006, 5 – 33.)

Kuuntelu ja toisen ihmisen kuunteleminen ovat keskeisimpiä periaatteita vastavuoroisessa vuoropuhelussa. Kuulevassa, tasapuolisessa ja vuorovaikutuksellisessa suhteessa asetetaan kuulemaan toisen ihmisen ajatuksia, tunteita, mielipiteitä ja puhetta. Toista ihmistä kuunteleva suhde vaatii kummaltakin osapuolelta sitoutumista ja läsnäoloa. Jotta kuunteleva suhde pääsee syntymään, niin se vaatii myönteisen ja luottavaisen ilmapiirin pohjakseen. Kun myönteinen ja luottavainen ilmapiiri on kuuntelevassa suhteessa pohjalla, niin se vaikuttaa myönteisesti kummankin osapuolen haluun ja uskallukseen ottaa vastaan toisen osapuolen viestintää. Myönteinen ja luottavainen pohja luo myös mahdollisuuden tunteiden, ahdistuksen, ärsytyksen ja erimielisyyksien käsittelemiseen, joita esiintyy vuorovaikutuksellisessa suhteessa. Vastavuoroinen vuorovaikutuksen ja kuuntelemisen suhde vaikuttaa myötämielisesti ja rakentavasti silloin, jos varhaiskasvatuksen henkilöstön ja vanhempien välillä on eriäviä näkemyksiä kasvatuksesta tai kasvatuksen tavoitteista. (Kaskela & Kekkonen 2006, 5 – 33.)

Perheiden ja varhaiskasvatushenkilöstön kasvatuksellinen kumppanuus, vuorovaikutus ja yhteistyö ovat laadullisesti hyvän varhaiskasvatuksen olennainen osa. Vanhempien tulee saada tietoa yhteiskunnan järjestämisestä varhaiskasvatustalouksista. Vanhemmat voivat valikoida lapsensa varhaiskasvatuksen toimintaympäristön. Kasvatuskumppanuus on tasavertaista vuorovaikutusta kasvatushenkilöstön ja vanhempien välillä, jossa erilainen tietämys ja asiantuntijuus yhdistyvät. Vanhempien pitää saada osallistua

lapsensa varhaiskasvatukseen sekä sen suunnitteluun ja arviointiin. (Sosiaali- ja terveysministeriö, Julkaisuja 2002:9, 7.)

Kasvatuskumppanuuden tavoitteena on varhaiskasvatuksen henkilökunnan ja vanhempien dialoginen vuorovaikutuksellinen kanssakäyminen. Dialogisen vuorovaikutuksellisen kanssakäyminen tähtää aina lapsen etujen ja oikeuksien toteutumiseen sekä valvomiseen, että lapsen etuudet ja oikeudet toteutuvat. Dialoginen vuorovaikutuksellinen kanssakäyminen edellyttää varhaiskasvatuksen henkilökunnan ja vanhempien keskinäistä luottamusta, jotta vuorovaikutuksellinen dialogisuus mahdollistuu. Jotta luottamus pääsee syntymään varhaiskasvatuksen henkilökunnan ja vanhempien välillä, niin yhteistyö on rakennettava alusta asti luottamuksen pohjalle. Luottamuksen molemmanpuolinen tunne ja sen ehjä rakentuminen tuo haasteita kasvatuskumppanuuden kokonaisvaltaiselle toteutumiselle. Varhaiskasvatuksen henkilökunnalla on ammatillinen velvollisuus sitoutua kasvatuskumppanuuteen lapsen vanhempien kanssa. Kasvatuskumppanuuden kokonaisvaltaisen onnistumisen mahdollistaa varhaiskasvatuksen henkilöstön sitoutumista ja oman varhaiskasvatuksen tietotaidon jakamista vanhemmille. Haasteena kasvatuskumppanuuden onnistumiselle on, jos henkilöstö ei onnistu tai pysty luomaan luottamuksellista suhdetta vanhempiin tai, että henkilöstö ei sitoudu vuorovaikutukselliseen yhteistyöhön vanhempien kanssa. (Kaskela & Kekkonen 2006, 14 – 18.)

5. VARHAINEN TUKI

Lastensuojelulain 3§ mukaan kunta järjestää lastensuojelun lisäksi lasten ja nuorten hyvinvoinnin edistämiseksi ehkäisevää lastensuojelua, vaikka lapsi tai perhe ei ole lastensuojelun asiakkaana. Ehkäisevällä lastensuojelulla edistetään ja turvataan lasten kasvua, kehitystä ja tuetaan vanhemmuutta. Ehkäisevää lastensuojelua ovat tuki ja erityinen tuki, jota annetaan myös päivähoidossa. Kunnan on lasten päivähoitoa järjestäessä ja niitä kehittäessään huolehdittava siitä, että palvelujen avulla tuetaan vanhempia, huoltajia ja muita lasten kasvatuksesta vastaavia ihmisiä sekä saada selville lasten ja lapsiperheiden erityisen tuen tarve. Lisäksi on kiinnitettävä erityistä huomiota palveluita järjestäessä, että lasten tarpeet ja toiveet tulevat huomioitua. (Lastensuojelulaki 2007.)

Jollei lasten päivähoitoa koskevassa laissa toisin säädetä, niin silloin järjestettyyn toimintaan sovelletaan sosiaalihuollon asiakkaan asemasta ja oikeuksista annettua lakia (812/2000) sellaisena kun se on asetettu tammikuun ensimmäisenä päivänä 2013. Säännöksiä sosiaalihuollosta ja sosiaalipalveluista olevasta lainsäädännöstä käytetään soveltuvin osin lasten päivähoidossa, jos lasten päivähoitoa koskevassa laissa ei toisin säädetä. (Laki lasten päivähoidosta 1973.)

Kasvatuskumppanuuden yhtenä tavoitteena päivähoidossa on tunnistaa lapsen ja perheiden tuen tarve varhaisessa vaiheessa. Tavoitteena olisi luoda yhdessä vanhempien kanssa toimintastrategia lapsen ja perheiden hyvinvoinnin tukemiseksi. Perheiden kanssa luodussa strategiassa tulisi näkyä kohdat ja suunnitelmat, miten lasta tai perhettä autetaan. Varhaiskasvatussuunnitelma määrittelee kohtia ja asioita, joihin päiväkodin henkilökunnan tulee herkemmin puuttua. Huomio pitäisi ensisijaisesti kiinnittää korjaavasta työstä, ennaltaehkäiseviin tukitoimiin. (Luttinen 2010, 82 – 87.)

Päivähoidon tehtäväksi on muodostunut lapsen oppimisen, kehityksen ja hyvinvoinnin kehittäminen ja edistäminen. Yhteiskunnan muutoksien myötä päivähoidon on pitänyt kehittää ydintehtäväänsä. Päivähoidon ydintehtäväksi lapsen kehityksen tukemisen rinnalle on tullut myös vanhempien kohtaaminen ja perheiden arjessa selviytymisen tukeminen. Päivähoito voi myös omalta osaltaan ja omalla toiminnallaan vaikuttaa perheiden varhaisen tukeen, kuten edistää perheiden vakaampaa perhe – elämää, lapsen, van-

hempien välistä vuorovaikutusta ja perheiden hyvinvointia. Päivähoidon tavoitteena on päästä vanhempien kanssa vuorovaikutukselliseen asiakassuhteeseen. Vuorovaikutuksellinen asiakassuhde tukee yhteistyötä vanhempien kanssa ja varhaisen tuen havainnointia hyvissä ajoin. Vanhemmista johtuvat tuen tarpeet ovat suoranaudessa yhteydessä lapsen elämään. Perhelähtöisen varhaiskasvatustyötä voisi ohjata yhteistyöhön pohjautuva kasvatustyyli. Usein päiväkodeissa yhteistyö vanhempien kanssa on kiinni omak-sutuista toimintatavoista kuin resursseista. (Rantala 2002, 56 – 59.)

Päivähoidon palveluissa kohdataan paljon erilaisia perheitä, joten välineitä, toimenpiteitä perheiden auttamiseen ja varhaiseen tukemiseen on lähdetty kehittämään ja niitä pitää kehittää jatkossa yhä enemmän. Tämän päivän vanhempia ja vanhemmuutta arvostellaan paljon. Varsinkin sosiaalisessa mediassa puhutaan ja kirjoitetaan paljon siitä, että vanhemmilla on vanhemmuus hukassa ja perheillä on erityisen tuen tarpeita vanhemmuuden tukemiseen. Julkisuudessa on tuotu esille, että vanhemmat eivät osaa asettaa tarvittavia rajoja lapsilleen tai vanhemmat eivät osaa huolehtia lastensa hyvinvoinnista. Tämän päivän yhteiskunnan asenteet, kiireet ja suorituspainet tuovat omat yhtälönsä perheiden hyvinvoinnille. Päivähoidossa olevat lapset ovat hyvin erilaisia keskenään ja heidän tarpeensa ovat hyvin erilaisia. Jos päivähoitossa lapset ovat erilaisia, niin voidaan olettaa, että myös lasten perheet ovat hyvin erilaisia ja perheiden tarpeet ovat poikkeavia toistaan. Perheiden erilaisuus ja tarpeiden vaihtelevuus tekee varhaisen tuen päivähoitossa erittäin haasteelliseksi henkilökunnalle. (Keskinen & Virjonen 2004, 8 – 15.)

Päivähoidon palvelut kattavat suurimman osan alle kouluikäiselle lapselle kohdistetuista palveluista, joten päivähoitoon palvelut koskettavat suurinta osaa suomalaisia alle kouluikäisiä lapsia ja heidän perheitään. Päivähoidon palvelut ovat peruspalveluita perheille ja palveluilla pyritään avoimeen, neutraaliin lapsi- ja perhekeskeiseen yhteistyöhön ja sosiaaliseen kontaktiin perheiden kanssa. Päivähoidon tavoitteena on antaa tukea perheiden kasvatustehtävässä. Päivähoidon tavoitteena on myös antaa tukea vanhemmille, jotta lapsen kokonaisvaltainen kehitys etenee tasapainoisesti. Päivähoidon tulee tarjota omalta osaltaan lapselle mahdollisuuden turvallisiin, jatkuviin ja lämpimiin ihmissuhteisiin. Päivähoidon tehtävänä on tarjota lapsille virikkeellistä ja kehitystä edistävää toimintaa. Päivähoidon tehtävänä on huomioida lapsi iän ja yksilöllisyyden perusteella. Päivähoidon tulee ottaa huomioon lapsen perhesiteet ja kulttuurilliset perinteet. Päivä-

hoidon tarjoamia palveluita voidaan käyttää lastensuojelun avohuollon tukitoimena. Päivähoidon toimenkuva ja vaikuttavuus on erittäin laajakokonaisuus alle kouluikäisen lapsen elämää ja heidän perheitään. Päivähoidon palvelut koskettavat jossakin vaiheessa suurinta osaa alle kouluikäisten lasten perheitä, joten päivähoidon palveluita voidaan pitää mitä parhaimpina ennaltaehkäisevinä ja varhaisen tuen palveluina. Päivähoidon palvelut ovat kehittyneet vuosien saatossa yhä enemmän lapsen yksilölliseen kohtaamiseen ja perheiden osallisuuden tukemiseen. (Keskinen & Virjonen 2004, 8 – 15.)

Palvelutoimintaa tulee kehittää oikea aikaiseksi ja sen tarkoitus on vahvistaa edistävää ja ehkäisevää toimintaa palveluissa ja asiakastyössä. Samalla sen pitää lisätä osallisuutta ja kumppanuutta. Ohjaavia periaatteita palveluissa ovat terveyden ja hyvinvoinnin tasa-arvoisuus, asiakaslähtöisyys ja toiminnan perustuminen näyttöön. Terveyden ja hyvinvoinnin tasa-arvoisuuteen pääsemisessä keinoina ovat yhteistyön laajentaminen ja vahvistaminen sekä etsimällä lasten ja perheiden tarpeisiin vastaavia toimintamalleja, jotka tukevat yhteisöllisyyttä ja perheiden arkea. Asiakaslähtöisyys vastaa asiakkaiden tarpeita ja toiveita, niin että asiakkaat itse myös osallistuvat palveluiden valintaan ja suunnitteluun. Asiakaslähtöisyys on myös työntekijän ja vanhemman välistä dialogista vuorovaikutusta, joka tukee perhettä ja lasta. Toimissa pyritään ottamaan käyttöön menetelmiä, yhtenäistämään toimintaa ja sitä kautta toimintaan tulee tehokkuutta, vaikuttavuutta ja henkilöstön osaamista. (Perälä ym. 2012, 30- 33.)

Palveluilla tuetaan perheitä ja lapsen kasvua ja kehitystä. Palveluissa pitää olla ennakoitua suunnitelmallisuutta, edistävää ja ehkäisevää toimintaa perheiden hyväksi. Kumppanuus vahvistaa sitoutumista ja lisää tavoitteiden saavuttamista. Perheiden pitää päästä osallistumaan omien palveluidensa kehittämiseen. Varhainen tuki edistää lasten ja perheiden hyvinvointia. Päivähoidossa puhutaan asetuksen 329/1973 mukaan hoidon ja kasvatuksen tarpeesta ja erityisestä hoidosta ja kasvatuksesta. Lastensuojelussa puhutaan tuesta ja erityisestä tuesta osana ehkäisevää lastensuojelua. Yhdistävänä tekijänä ovat kuitenkin tuen tarpeet perheiden tarpeiden mukaan. Tavoitteena on perheiden voimavarojen vahvistaminen ehkäisevällä ja varhaisella toiminnalla oikea aikaisesti. (Perälä ym. 2012, 34- 40.)

6. YHTEISÖLLISYYS

Yhteisöllisyydellä tarkoitetaan ihmisen kokemukseen perustuvaa tunnetta johonkin yhteisöön kuulumisella. Tunne on ryhmän jäsenten yhteinen tunne yhteen kuulumisesta. Yhteisöllisyyden ulottuvuudet saattavat vaihdella yksilöittäin. Yhteisöllisyys voidaan käsittää neljän sisällön kautta. Jäsenyys sisältää johonkin yhteisöön kuulumisen tunteen. Vaikuttaminen on tunne yhteisön merkityksestä yksilölle ja yksilön merkityksellisyydestä ryhmälle. Integraatio ja tarpeet tulevat tyydytettyä yksilön kuulumalla yhteisöön. Jaettu emotionaalinen yhteys tulee jaettua ryhmässä yhteisen historian, yhteisen ajan ja kokemusten kautta. Yhteisön jäsenyys voidaan myös määritellä kolmella tavalla, jotka ovat annettuna, osallistuvana ja koettuna. Annettu jäsenyys voi olla vaikka päiväkotiryhmä, jossa aikuiset ovat rajanneet ryhmän. Osallisuus yhteisön toimintaan näkyy osallistumisena. Jäsenyyden kautta ihmiselle tulee kokemus yhteisöön kuulumisesta. Yhteisöllisyyden kokemus rakentuu toiminnan edetessä. Yhteisön alku tulee yksilöiden identiteetistä, se rakentuu tarpeiden, sosiaalisten suhteiden, tunteiden, psykologisten ja sosiaalisten tekijöiden varaan. Yhteisöllisyys näkyy yhteistyönä. Yhteistyö on päivittäistä toimintaa, se on yhdessä tekemistä ja yhdessä suunnittelua. Yhteisöllisyyden kehittämiseen tarvitaan kaikkien yhteisön jäsenten välille dialogia. (Marjanen ym. 2013, 20- 21, 88.)

Yhteisöllisyyden tarkoituksena on, että kansalaiset ja jäsenet näkevät toisensa ja tunnistavat toisten ihmisten olemassa olon. Yhteisöllisyydellä pyritään kohti sosiaalista kontrollia, jossa ihmiset välittävät, huolehtivat ja kantavat vastuuta toinen toisistaan. Tiivistettynä yhteisöllisyydestä voidaan sanoa, että se on sellaista ihmisten välistä toimintaa, jossa minä näen sinut, niin sinä näet minut ja me yhdessä alamme näkemään maailmaa toisenlaisin silmin. Kun ihmiset toimivat yhteisöllisesti, niin silloin jokaisen ihmisen olemassa olo tunnistetaan ja hyväksytään. Yhdessä toimimalla voimme oppia toisiltamme valtavasti uusia ja erilaisia asioita, kunhan vaan avaamme silmämme ja olemme valmiina uusille ajatuksille. Yhteisöllisyyden taustalla vaikuttaa yksilön vapaus valita. Pakotettua yhteisöllisyyttä ei voi olla. Jotta yhteisöllisyys onnistuisi, niin silloin ihmisille pitää antaa vaihtoehtoja joista valita ja vapaus omiin mielipiteisiin. (Lähteenoksa 2008, 25 – 93.)

2000 – luvun vaihteessa on suomessa tapahtunut paljon suuria ja laajoja muutoksia koko yhteiskunnan tasolla. Yhä enemmän on lähdetty palveluita viemään ihmisiä itseään osallistavaan suuntaan. Koko yhteiskuntaa on kehitetty niin, että yksilöllä on itsellään laajemmat mahdollisuudet valita ja vaikuttaa esimerkiksi koulutuksessa, itsensä kehittämisessä, työelämässä ja ihmissuhteissaan. Ihmisiä osallistavalla toiminnalla ja asiakkaita osallistavien palveluiden tarkoituksena on saada ihmiset osalliseksi yhteiskunnan asioihin ja saada ihmiset kiinnostumaan yhteiskunnan asioista. Ihmisiä osallistava toiminta tähtää kohti ihmisten välistä yhteisöllisyyttä. (Hoikkala & Roos 2000, 9 – 30.)

Yhteiskuntaa ja yhteisöjä voidaan verrata, että ne ovat meille kansalaisille tietä näyttävä valo. Tämän valon hohteeseen me ihmiset keräännytään saavuttaakseen tavoitteita, auttaakseen toisia ihmisiä saavuttamaan heidän omia tavoitteita. Yhteiskunnan ja yhteisön tehtävänä on huolehtia siitä, että jokainen ihminen tulee kuulluksi. Yhteiskunnan ja yhteisön tehtävänä on myös huolehtia, että jokainen meistä ihmisistä menee eteenpäin elämässään. Yhteiskunta ja yhteisöt ovat paikkoja, joissa ihmiset kokoontuvat ja jakavat, osallistuvat, antavat ja ottavat heitä kiinnostavia asioita. (Lähteenoksa 2008, 7 – 23.)

7. OSALLISUUS

Käsitteinä sanat osallisuus ja osallistuminen muistuttavat hyvin paljon toisiaan, mutta sanoilla on selkeät sisällölliset merkitykset. Osallisuus voidaan tulkita lähtökohdaksi yhteisen tietämyksen jakamiseen. Osallisuus on osallistumista vaativampaa. Osallisuudessa vaikutetaan omakohtaisella sitoutumisella sekä vastuunottamisella päätöksistä ja päätöksistä koituvista seurauksista. Osallisuudessa päätöksenteko jakautuu päätöksentekijöiden kesken. (Kilpeläinen & Salo- Laaka 2012, 304 - 306.)

Osallisuus on hyvin vahva osa yhteisöllisyyttä. Lapsen oikeuksien sopimuksessa korostetaan lapsen osallisuutta ja kuulemista päiväkodissa. Lapsen oikeuksien sopimuksessa painotetaan, että päiväkodin henkilökunnan ja lapsen vanhempien välinen kasvatuskumppanuus pitäisi sisältää näkökulman lapsen yksilöllisyydestä kohti ryhmän jäsenyyttä ja näkökulman muusta lapsen yhteisestä toiminnassa lapsiryhmässä. Kasvatuskumppanuudessa päiväkodin henkilökunnan ja lapsen vanhempien kesken pitäisi ottaa huomioon myös näkökulma, jossa huomioidaan lapsen osallisuus suhteessa kaikkien lapsen elämässä mukana olevien aikuisten kesken. Nykypäivänä osallisuus nähdään kokonaisuutena, jolla voidaan ehkäistä sosiaalista syrjäytymistä ja osattomuutta. Osallisuus vaikuttaa myös jokaisen suomen kansalaisen tasavertaisuuteen yhteisössä. Osallisuus yhteiskunnan palveluihin, tapahtumiin ja aktiviteetteihin pitäisi sisältää lapsen ja aikuisen tasavertaista toimintaa ja neuvottelua, joka pitäisi huomioida varhaiskasvatuksessa. (Turja 2011, 46 - 47.)

Osallisuudessa on kysymys ihmisen oman identiteetin syvällisistä kokemuksista ja tunteista, jotka nousevat esiin jokaisen ihmisen yksilöllisistä kokemuksista, kun ihminen osallistuu yhteisönsä toimintaan ja on mukana toteutuneissa prosesseissa. Osallisuudessa jokainen osallistuja sitoutuu vapaaehtoisesti vaikuttamaan yhteisön asioihin ja kehittämään omalta osaltaan yhteisön asioita eteenpäin omalla osuudellaan. Osallisuus edellyttää yksilön sitoutumista. (Luttinen 2010, 61 - 65.)

Osallisuus nähdään nykypäivänä päivähoitossa asiakkuuden uutena määrittelynä, sillä vanhemmilla on subjektiivinen oikeus saada lapselleen päivähoitopaikka ja lapsella on oikeus varhaiskasvatukseen. On todella tärkeää, että varhaiskasvatuspalveluissa on alet-

tu huomioimaan vanhempien syvällisemmän osallisuuden tärkeys lasten päivähoidossa. Vanhempien syvällisempi osallisuus lapsensa päivähoidon toteutumiseen vaikuttaa yhteiskunnan tasolle saakka. Kun vanhemmat toimivat vastavuoroisessa suhteessa lapsensa varhaiskasvatuksen henkilöstön kanssa, niin samalla se tukee vanhemmuutta, kun vanhemmat saavat osallisuudella tukea omaan kasvatustehtävään. Vanhemmuuden tukemisella nähdään olevan positiivinen vaikutus koko yhteiskunnan tasolla. Osallisuus on monitahoinen prosessi päivähoidossa. Kyseessä on yhtä aikaa vanhempien, lapsen ja henkilöstön osallisuus. Kaikilla osallisuusprosessiin osallistujilla on oma osuus prosessissa. Vanhemmat osallistuvat päivähoidon toimintaan lähinnä toiveenaan saada oman lapsen kasvatuksen ja kehityksen tukea ja uusia ajatuksia. Vanhemmat osallistuvat kasvatustaluteluihin ja varhaiskasvatussuunnitelmien laatimiseen, joiden kautta vanhemmat pääsevät vaikuttamaan omilla ajatuksilla ja mielipiteillä lapsen kokonaisvaltaiseen kehitykseen ja kasvatukseen. (Luttinen 2010, 61 - 65.)

Osallistumalla vanhemmat pääsevät vaikuttamaan päivähoidon suunnitelmiin ja sisältöihin. Osallistumalla vanhemmat pääsevät näkemään muita toisten lasten vanhempia, joiden kautta vanhemmat saavat vertaistukea toisilta vanhemmilta. Henkilökunnan osuutena osallisuuteen vanhempien kanssa on tuoda vuorovaikutukseen oma ammatillisuutensa, jolla tuetaan vanhempien vanhemmuutta. Henkilöstön osuus osallisuudessa on toimia tukena vanhempien kasvatustehtävässä. Henkilöstön osana osallisuudessa on myös edistää ja kehittää yhteistyömuotoja vanhempien kanssa. Lapsen osuus osallisuudesta on olla päämäärä, jonka kehityksen ja kasvun eteen vanhemmat ja päivähoidon henkilökunta tekee yhdessä työtä. (Luttinen 2010, 61 - 65.)

8. DIALOGISUUS

Dialogilla tarkoitetaan yhdessä ajattelemisen tilaa, jossa ollaan vuorovaikutuksessa toistemme kanssa ja toisen ihmisen kuuntelua. Dialogi on keskusteluyhteys, jossa jokainen vuorovaikutukseen osallistuja arvostaa toinen toistaan. Dialogisen keskustelun tarkoituksena ei ole toisen ihmisen ajatuksien muuttamisessa, vaan dialogisen keskustelun tavoite on kaikkien ajatuksien ja mielipiteiden arvostaminen. Dialogisen keskustelun tavoitteena on aikaansaada avoin keskustelu vuorovaikutuksessa olevien kesken. (Väisänen, Niemelä & Suua 2009, 11.)

Dialogilla tarkoitetaan vähintään kahden ihmisen välillä tapahtuvaa vuorovaikutusta, vuorovaikutusta joka tapahtuu sanoin. Se on vastavuoroista vuoropuhelua, joka tapahtuu tässä ja nyt. Kasvatuskumppanuus tähtää aina varhaiskasvatuksen henkilöstön ja vanhempien väliseen vastavuoroiseen dialogiseen vuoropuheluun. Dialogi tai dialogisuus on keskustelua ja vuorovaikutusta, jossa on ydin ja vuorovaikutuksessa ei valita puolta. Kasvatuskumppanuuden tavoitteena on lapsen etujen ja oikeuksien valvominen, lapsen asioiden ollessa keskiössä. Tästä johtuen varhaiskasvatuksen henkilöstö ja vanhemmat ovat niin sanotusti samalla puolella. Dialogisuus määritellään, että se on keskustelua tai vuorovaikutusta, jossa toteutuu taito ajatella, puhua ja toimia yhdessä. Dialogisessa keskustelussa tai vuorovaikutuksessa luodaan yhteistä ymmärrystä ja sovitellaan yhteen erilaisia tulkintoja. Jotta dialogisuus pääsisi syntymään varhaiskasvatuksen henkilöstön ja vanhempien välille, niin sitä ennen pitää toteutua molemmanpuolinen tasavertainen kuunteleminen. Kuunteleva suhde voi ainoastaan synnyttää aitoa vuoropuhelua. Aidossa vuoropuhelussa on tilaa vuorovaikutuksessa olevien osapuolten ajatuksille ja mielipiteille, kun vuorovaikutuksen osapuolten ajatukset ja mielipiteet toteutuvat ja pääsevät esiin, niin silloin voidaan puhua dialogisesta vuorovaikutuksesta. Avoimessa dialogisessa vuorovaikutuksessa on tilaa eriäville mielipiteille, suorapuheisuudelle ja rehellisyydelle. Eriäville mielipiteille, suorapuheisuudelle ja rehellisyydelle on tilaa sen vuoksi, koska vuorovaikutus pohjautuu kuuntelemiseen ja kunnioitukseen vuorovaikutuksessa olevien osapuolten kesken. (Kaskela & Kekkonen 2006, 36 - 40.)

Vuorovaikutustaitojen osaaminen on erittäin laaja ja iso käsite ihmisen elämässä. Ihmisten välinen vuorovaikutus pitää sisällään suhteiden luomisen taidot ja kommunikaatio

taidot. Jotta ihmisten välille syntyisi vastavuoroista dialogista vuorovaikutusta, niin se vaatii ihmisiltä sosiaalisuutta ja rohkeutta. Kaikilla meistä ei ole tarvittavia luonteenpiirteitä vuorovaikutuksen ylläpitämiseen. Ammatilliselta henkilökunnalta vaaditaan hyviä vuorovaikutustaitoja, jotta asiakaslähtöinen työskenteleminen ja yhteistyö toteutuisi. Jotta dialoginen vuoropuhelu toteutuisi, niin henkilökunnalla on siinä suuri rooli. Dialoginen vuoropuhelu vaatii onnistuakseen henkilökunnalta rohkeutta ja heittäytymistä asiakkaan kanssa samalle tietämättömyyden tielle ja yhteisen hämmästyksen alueelle ja sieltä kautta yhdessä löytää päämäärä, joka vie kohti uusia oivalluksia. Sosiaali- ja kasvatustalon ammattilaista sitoo eettinen toimintaperiaate asiakaslähtöisen vuorovaikutuksen luomiseen ja ylläpitämiseen. Eettisesti oikein toteutettu asiakaslähtöinen työskenteleminen pitää sisällään asiakkaan mahdollisuuden vaikuttaa itse häntä koskeviin päätöksiin. Eettisesti oikein toteutettu asiakaslähtöinen työskenteleminen pitää sisällään myös yhdenvertaisuusperiaatteen. (Mönkkönen 2007, 22 – 36.)

Yhdenvertaisuudella tarkoitetaan, että kaikki ihmiset ovat yhtä arvokkaita riippumatta heidän sukupuolestaan, iästään, kansalaisuudestaan, kielestään, uskonnostaan, vammauksesta, mielipiteestään, vammastaan, terveydentilastaan, seksuaalisesta suuntautumisestaan ja etnisestä tai kansallisesta alkuperästään. Yhdenvertaisuuslaki ja perustuslaki velvoittavat viranomaista edistämään yhdenvertaisuutta. Yhdenvertaisuussuunnittelu tukee asiakkaiden ja työntekijöiden yhdenvertaisuuden toteutumista. Yhdenvertaisuussuunnitelma voi olla osa muuta suunnitelmaa tai erillinen suunnitelma. Suunnitelma on määräaikainen ja sitä päivittäminen perustuu yhdenvertaisuustilanteen seurantaan. (Yhdenvertaisuussuunnittelu opas 2010, 6-21.)

Yhdenvertaisuuslain 20.1.2004/21 tarkoitus on edistää ja turvata yhdenvertaisuuden toteutumista ja tehostaa syrjinnän kohteeksi joutuneen oikeussuojaa. Etnisen yhdenvertaisuuden edistämiseksi on laadittava yhdenvertaisuussuunnitelma siinä laajuudessa miten viranomaisen toiminnan luonne sitä vaatii. Viranomaisen tulee kaikessa toiminnassaan edistää yhdenvertaisuutta tavoitteellisesti ja suunnitelmallisesti sekä muuttaa niitä olosuhteita, jotka estävät yhdenvertaisuuden toteutumista. (Yhdenvertaisuuslaki 2004.)

Päivähoidon henkilökunnan työskentely vanhempien ja lapsien kanssa voidaan luokitella sosiaali- ja kasvatustalon asiakaspalvelutyöksi. Päivähoidon henkilökunnan asiakas-

palvelutyö voidaan jakaa vielä lapsikeskeiseksi ja perhekeskeiseksi työskentely suuntaukseksi. Päivähoidon asiakaspalvelutyössä korostetaan tasavertaista kohtaamista ja asiakaslähtöisyyden merkitystä. Tasavertainen kohtaaminen ja asiakaslähtöisyys pyritään toteuttamaan ystävällisellä asennoitumisella perheiden yksilöllisyyteen, olemalla kiinnostunut perheiden asioista ja olemalla kiinnostunut perheiden mielipiteistä. Dialoginen vuoropuhelu pyritään saamaan vanhempien kanssa siten, että vanhemmat saadaan puhumaan. Kun vanhemmat saadaan puhumaan, niin samalla vanhemmat ottavat kantaa lapsen hoidon suunnitteluun ja kertovat mielipiteitään. Kun vanhemmat saadaan puhumaan, niin samalla heidät saadaan myös osalliseksi päivähoidon toiminnan suunnitteluun ja toteutukseen. Vuorovaikutus ihmisten välillä on erittäin laaja käsite, koska vuorovaikutusta on monenlaista, kuten yksilöiden, yhteisöjen, organisaatioiden ja kulttuurien välistä vuorovaikutusta. Hyvällä vuorovaikutuksella voidaan parantaa yhteistyötä ja pyrkiä molemmanpuoleiseen yhteisymmärrykseen. Hyvällä vuorovaikutuksella saadaan aikaiseksi yhteisiä sopimuksia tai sääntöjä. Dialoginen vuorovaikutus pitää sisällään verkostoitumista, yhteistyötä, asiakaslähtöisyyttä, voimaantumista ja osallisuutta. Päivähoidon henkilökunnan ja vanhempien välisessä dialogisessa vuoropuhelussa molemmilla on omat tärkeät roolinsa vuorovaikutuksen onnistumisen kannalta. Dialogisessa vuoropuhelussa etsitään yhdessä vanhempien kanssa tasavertaisesti ratkaisuja asioihin. Päivähoidon henkilökunnan ja vanhempien välinen vuorovaikutus on arjen vuorovaikutusta. Vuorovaikutusta, jolla pyritään saamaan esille uusia näkökulmia ja jolla pyritään saamaan uusia asioita päivänvaloon. (Mönkkönen 2007, 14 – 20.)

9. AINEISTON KERUU JA ANALYYSI

Toinen meistä teki monikulttuurisuus työharjoittelun päiväkotit Saturnuksessa ja työharjoittelun aikana päiväkodilta ehdotettiin opinnäytetyön aihetta meille. Idea opinnäytetyöllemme sai siis alkunsa päiväkotit Saturnuksesta. Mielestämme aihe oli mielenkiintoinen, joten päätimme tarttua tarjottuun mahdollisuuteen. Aihe kiinnosti meitä sen vuoksi, koska se on ajankohtainen ja arjessa mukana olon vaikutukset voivat olla kauaskantoisia. Meidän työskentelymme lähti liikkeelle siitä, että saimme opinnäytetyölle päiväkodista nimen ja lähdimme miettimään tutkimuksen toteutustapaa.

Loppukeväästä 2013 esitimme ideapaperimme opinnäytetyöstämme. Ideapaperiimme olimme hahmottaneet jo tutkimuksen teoreettisia avainsanoja ja tutkimuskysymyksiä. Ideapaperin esittämisen jälkeen aloimme etsiä kirjallisuutta ja teoriaa idean tueksi. Teorian etsiminen aloitettiin etsimällä monipuolisesti aiheeseen liittyvää kirjallisuutta ja kirjallisuuden etsiminen jatkui koko tutkimusprosessimme ajan. Ideapaperin esittämisen aikana ja sen jälkeenkin pohdimme vielä lopullista toteutustapaa haastatteluille. Syksyllä 2013 aikana päädyimme kuitenkin siihen, että haastattelemme molemmat, sekä päiväkodin työntekijät, kuin päiväkodin lasten vanhemmat. Työntekijät ja vanhemmat antavat omat näkökulmansa ja ajatuksensa vanhempien läsnäolon mahdollistamiseen päiväkodin arjessa. Haastattelemalla työntekijät sekä vanhemmat, saimme laajempaa kuvaa yhteisistä ja eriävistä ajatuksista.

Elokuussa 2013 aloimme kirjoittamaan teoriaa tutkimuksemme avainsanojen mukaisesti. Lokakuussa 2013 esitimme opinnäytesuunnitelmamme. Opinnäytesuunnitelman esittämisen jälkeen teimme tutkimuslupahakemuksen Riihimäen kaupungille. Kun saimme tutkimusluvalle myöntävän vastauksen Riihimäen kaupungilta, niin sen jälkeen kävimme vierailulla päiväkodissa tapaamassa päiväkodin johtajaa. Tapaamisella keskustelimme päiväkodin johtajan kanssa yleisesti päiväkodin ajatuksia ja mielteitä tutkimukseen liittyen. Tapaamisella sovimme muita tutkimukseen liittyviä asioita, kuten haastattelupaikan ja ajankohdat. Opinnäytesuunnitelman esityksen ja päiväkodin johtajan kanssa pidetyn tapaamisen jälkeen aloimme työstämään tutkimuksesta esitiedotteita työntekijöille ja vanhemmille. Samaan aikaan aloimme tekemään teemahaastatteluiden runkoa ja sisältöä.

Ennen haastatteluiden toteutumista toimitimme jokaiselle työntekijälle ja vanhemmalle henkilökohtaisen tiedotteen, joka oli samalla kutsu tulla haastatteluun. Toimittamassamme paperissa kerrottiin tutkimuksestamme tarkemmin ja tarkemmat tiedot haastatteluista. Haastattelut toteutettiin marraskuussa 2013. Haastattelut tehtiin työntekijöille ja vanhemmille erikseen. Haastattelut nauhoitettiin. Työntekijät haastateltiin yksi kerrallaan. Molemmat haastattelut toteutimme teemahaastatteluina. Haastattelut toteutettiin päiväkodin tiloissa etukäteen sovittuna päivänä. Päiväkodin työntekijät olivat itse organisoineet työntekijöiden haastattelujen aikataulutukset päiväkodin päivärytmin mukaan. Haastatteluihin osallistuneet vanhemmat olivat itse suoraan yhteydessä meihin sähköpostilla. Olimme etukäteen annetussa tiedotteessa ilmoittaneet muutamia päivämääriä vanhemmille, jolloin vanhempien haastattelut pidetään.

Ruusuvuori ja Tiittula (2005) kirjoittavat, että ihmisen arkielämään sisältyy sosiaalisia vuorovaikutustilanteita päivittäin toisten ihmisten kanssa. Ihmiselle muodostuu jo syntymään kiinnostus toisesta ihmisestä. On siis luontaista, että ihminen on kiinnostunut toisesta ihmisestä ja ympärillä olevasta maailmastaan. Ihmisten välisessä arkielämän vuorovaikutustilanteissa kysymistä pidetään ensisijaisena toimintamuotona tiedonpuutteeseen. Tieto ja kiinnostus toisesta ihmisestä ja ympärillä olevasta maailmasta ylläpitää sosiaalisen vuorovaikutustilanteen kehittymistä ja muodostumista. Aikojen kuluessa yhteiskunta on kehitellyt erilaisia toimintatapoja tiedonhankintaan. On monenlaisia tapoja hankkia tietoa, mutta haastattelusta on tullut yksi suosituimmista tiedonkeruu tavoista joka puolella maailmaa. Jos ihminen haluaa tietoa, niin kysymistä pidetään luontaisena toimintatapana. (Ruusuvuori & Tiittula 2005, 9.)

Ruusuvuori ja Tiittula (2005) kirjoittavat, että yleensä haastattelutilanne lähtee siitä, että tutkija kiinnostuu yhteiskunnallisesta aiheesta tai asiasta, jota haluaa lähteä tutkimaan. Tutkija haluaa tehdä haastattelun, jolla hän toivoo saavansa tietoa, näkemyksiä ja kokemuksia tutkimukseensa. Yleisin tutkimuksissa käytetty tiedonhankintatapa on haastattelu. Haastattelemalla toteutettu tutkimus rakentuu siihen, että haastattelija ja haastateltava jakavat tietoa keskenään. Haastattelu syntyy haastattelijan ja haastateltavan yhteisen toiminnan tuloksena. Haastattelu pohjautuu haastattelijan ja haastateltavan väliseen vuorovaikutukseen, keskusteluun ja rooleihin. Haastateltava toimii merkityksellisen tiedon tuottajana ja kertojana ja haastattelija poimii talteen. Haastateltava on henkilö jolla on eniten tietoa, näkemyksiä tai kokemuksia tutkittavasta aiheesta tai aihepiiristä.

Jotta haastattelu onnistuisi, niin vastavuoroisen vuorovaikutuksen merkitys korostuu haastattelutilanteessa haastattelijan ja haastateltavan välillä. (Ruusuvuori & Tiittula 2005, 9 – 11.)

Tuomi ja Sarajärvi (2009) kertovat, että haastattelutilanteessa on mahdollisuus toistaa kysymyksiä haastattelijan ja haastateltavan välillä. Haastattelutilanteeseen joustavuutta tuo, kun voi toistaa ja täsmentää kysymyksiä haastattelijan ja haastateltavan välillä. Etukäteistiedotteen tekeminen vanhemmille ja henkilökunnalle tuo joustavuutta haastattelutilanteeseen. Haastateltava on voinut tutustua etukäteen haastattelun aihealueeseen. Näin ollen haastateltava voi pohtia tulevan haastattelun aihealuetta jo ennen haastattelua. (Tuomi & Sarajärvi 2009, 71 - 77.)

Haastattelut sujuivat mielestämme hyvin. Saimme luotua työntekijöihin sekä vanhempiin haastatteluissa vastavuoroisen vuorovaikutuksen. Päiväkoti Saturnuksessa on kolme lapsiryhmää. Yhdessä päiväkoti Saturnuksen lapsiryhmistä toimii jo vanhempien osallisuus päiväkodin arjessa. Haastatteluissa oli siis mukana työntekijöitä, joiden lapsiryhmässä toimii jo vanhempien osallisuus. Päiväkoti ryhmässä vanhempien osallisuus näkyy siten, että ryhmässä on järjestetty kerran viikossa aamukahvit, johon vanhemmat voivat osallistua. Vanhemmat osallistuvat myös päiväkodin järjestämiin retkiin ja muihin tapahtumiin. Haastatteluissa oli mukana kahden lapsiryhmän työntekijät, joiden lapsiryhmässä vanhempien osallisuus on laajentumassa. Saimme siis työntekijöiden haastatteluiden kautta monenlaisia ajatuksia ja mielipiteitä. Työntekijöiden ajatukset ja mielipiteet olivat innostuneita, myönteisiä, pohtivia ja osiltaan myös työntekijät pohtivat haastattelussa vanhempien osallisuuden haasteita päiväkodin arjessa. Haastatteluissa mukana olleet vanhemmat toivat vanhempien osallisuuteen päiväkodin arjessa hyvin myönteiset mielipiteet ja ajatukset.

Ruusuvuori ja Tiittula (2005) kertovat, että haastattelu vaatii onnistuakseen myös teknologiaa, jolla haastateltavan kertomat tiedot saadaan tallennettua. Jotta haastattelun kautta poimittuja tietoja voidaan käyttää tutkimukseen, niin tiedoilla pitää olla jonkinlainen yhteiskuntaan kiinnittyvä tai läpäisevä merkitys. Haastattelu lajeja ja tyylejä on monenlaisia. Haastattelu laji mukautuu sen mukaan, mitä tutkitaan. (Ruusuvuori & Tiittula 2005, 9 – 11.)

Hirsijärvi, Remes ja Sajavaara (2000) kirjoittavat, että analyysin tulkinta ja johtopäätösten tekeminen tapahtuu saadun aineiston pohjalta. Kvalitatiivisessa tutkimuksessa aineistoa analysoidaan ja kerätään koko tutkimuksen ajan. Tutkimuksessa pyritään jo alusta asti löytämään vastauksia tutkimuskysymykseen. Analyysitapoja on monia, mutta parhain on valita analyysitapa, joka tuo vastauksen tutkimuskysymykseen. Ymmärtämiseen pyrkivä lähestymistapa on tyypillinen kvalitatiivisessa analyysissa ja päätelmien teossa. (Hirsijärvi, Remes & Sajavaara 2000, 207-210.)

Eskola (2001) sekä Eskola & Suoranta (1998) kirjoittavat kirjoissaan litteroinnista ja analysoinnista. Aineisto litteroidaan nauhalta, litterointi on haastatteluiden puhtaaksi kirjoittamista. Aineiston analyysi on raskas vaihe, koska aineistoa on paljon. Litteroidut haastattelut analysoidaan. Tutkimuskysymykseen pyritään etsimään vastauksia. Aineiston avulla etsitään uusia näkökulmia tutkimukseen. Haastateltavat ovat voineet vapaasti tuoda ajatuksiaan ja kokemuksiaan haastattelussa esiin. Näin saadaan tärkeää ja monipuolista tietoa tutkimukseen. Teemahaastattelun litteroinneista poimitaan jokaiseen teemaan liittyvä vastaus teemojen alle. Teemahaastattelu on ollut teemoittain etenevä, mutta kuitenkin vapaamuotoinen haastattelu. Haastateltava on voinut kertoa omia kokemuksiaan ja näkemyksiään haluamallansa tavalla, joten vastauksia teemoihin ja kysymyksiin voi löytyä eri puolilta haastattelua. Teemoittamisen jälkeen tulee varsinainen analyysi. Aineistosta etsitään merkittävimmät ja mielenkiintoisimmat haastattelun kohdat ja niihin liitetään teoriaa, ideoita ja pohdintoja. Aineisto on vielä yksi kokonaisuus. Analyysin tehtävä on kuitenkin tiivistää ja jäsentää tutkimusta, mutta niin ettei jää mitään oleellista pois. Teemoittamisen ohella aineistoa voi ryhmitellä etsimällä samantapaisia vastauksia kysymyksiin, joka on tyypittelyä. Tyypittely edellyttää teemoittamista. Huomioitavaa on, että myös erilainen vastaus voi olla kiinnostava ja tutkimuksen voimavara. Teemoittamisella pyritään lähestymään tutkimusongelmaa avaamalla mielenkiintoisempia asioita tulkittavaksi. Analyysia voi tehdä pienissä osissa, vaikka lähtien antoisimmasta asiasta lisäämällä asioita. Aineiston tulkinta kuvataan omin sanoin. Valmiiseen aineistoon lisätään kirjallisuutta. Aineisto on läpikirjoitettu versio, jota sen jälkeen hiotaan ja editoidaan valmiiksi tekstiksi. (Eskola 2001, 133- 152; Eskola & Suoranta 1998, 182.)

Henkilökuntaa päiväkodissa on kymmenen kasvatusalan ammattilaista. Henkilökunnan haastatteluihin osallistui kahdeksan, kymmenestä työntekijästä. Henkilökunnasta osal-

listui siis lähes kaikki. Henkilökunnasta ne, jotka eivät osallistuneet haastatteluihin, olivat estyneitä sairastumisen vuoksi osallistumasta haastatteluihin. Vanhempien haastatteluihin osallistui kaksi vanhempaa. Alun perin lähetimme noin kuudellekymmenelle vanhemmalle kutsun haastatteluihin. Kävimme tässä kohtaa keskustelun keskenämme vanhempien vähäisestä osallistumisesta. Päätimme, että emme lähetä vanhemmille uusia kutsuja, vaan haastatteleme ne vanhemmat, jotka ilmoittivat halukkuutensa osallistua haastatteluihin. Päätös johtui myös siitä, että henkilökunnan haastattelu prosentti oli 80 %. Päätimme, että tutkimuksestamme tulisi näin ollen enemmän henkilökunta painotteinen. Vanhempien osallistuminen haastatteluihin oli vähäistä, mutta silti saimme monipuolista tietoa heidän haastatteluista.

Litteroinnit tehtiin yhteistyössä. Kumpikin meistä kuunteli nauhoitetut työntekijöiden haastattelut ja haastattelut litteroitiin siten, että jaoimme työntekijöiden haastattelut puoliksi. Litteroimme haastattelut aluksi lähes sanasta sanaan. Olimme tehneet haastattelut teemoittain, joten litteroinninkin teimme teemoittain. Kun olimme litteroineet haastattelut, niin meillä oli käytettävissämme 27 sivua aineistoa, jota lähdimme sitten analysoidaan. Haastattelun analysoinnissa teimme seuraavanlaisen työnjaon. Toinen meistä keskittyi haastatteluiden kautta esiin nousseiden uusien teorioiden kirjoittamiseen, kun sillä aikaa toinen meistä analysoi litteroituja haastatteluja.

Lähdimme teemojemme kautta tekemään analyysia. Aineiston analyysissä pyrimme etsimään tutkimuskysymyksiimme vastauksia. Saadun aineiston avulla halusimme etsiä analyysi vaiheessa uusia näkökulmia ja merkittäviä esiin nousseita tietoja tutkimukseemme. Kaikki haastateltavat kertoivat haastattelujen aikana vapaasti omia mielipiteitään, ajatuksiaan ja kokemuksiaan. Haastattelujen kautta saimme tärkeitä mielipiteitä, ajatuksia ja kokemuksia esille, joista saimmekin merkittäviä ja monipuolisia asioita aineistomme analyysiin. Analyyseihin haettiin teorioita. Litteroinnin jälkeen aineistomme oli mielestämme laaja. Analyysissa haettiin teemojen mukaan vastauksia litteroinneista oikeiden teemojen alle. Kun haastattelu oli puolistrukturoitu teemahaastattelu, haastattelu eteni teemoittain, mutta vapaamuotoisena keskusteluna. Tämän takia vastauksia löytyi myös muiden teemojen alle samasta vastauksesta. Samanlaiset vastaukset kerättiin yhteen, jotta nähtiin samanlaiset ja erilaiset vastaukset. Usea haastateltava voi kokea samantyyppisiä asioita, mutta yhtä arvokkaita vastauksia erilaiset yksittäiset vastaukset. Haastateltavilla saimme todella arvokasta ja monipuolisia vastauksia. Työntekijöiden ja

vanhempien haastattelut tehtiin koko ajan erillään, joten työntekijöiden ja vanhempien haastattelut analysoitiin erilleen.

Analyysin tekemisen ja haastattelujen kautta esiin nousseiden teorioiden kirjoittamisen jälkeen esitimme opinnäytetyömme osatyön helmikuussa 2014. Opinnäytetyömme osatyön esityksen jälkeen teimme pienimuotoisia korjauksia opponoinnin ja opettajien kommenttien jälkeen. Osatyön esityksen jälkeen kirjoitimme tutkimuksemme prosessin ja viimeistelimme työn. Maaliskuun lopulla jätimme opinnäytetyömme ja huhtikuussa esitimme työmme julkistamisseminaarissa ja samana päivänä meillä oli opinnäytetyömme kypsyysnäyte.

10. HENKILÖKUNNAN HAASTATTELUIDEN TULOKSET

Haastattelimme päiväkotia Saturnuksen kasvattajia, johon kuuluu lastenhoitajia ja lastentarhanopettajia. Haastatteluun osallistui kahdeksan kasvattajaa. Haastatteluprosentti oli erinomainen. Päiväkoti Saturnuksessa on kymmenen kasvattajaa. Haastattelu toteutettiin teemahaastatteluna. Haastattelun teemoina olivat osallisuus, kasvatuskumppanuus ja dialogisuus. Haastattelu oli vapaamuotoinen keskustelu aiheista, jotka etenivät teemoitain.

10.1 Osallisuuteen avoimuutta

Tutkimuksessamme osallisuus teema koostui neljästä kysymyksestä. Tutkimuksessamme osallisuutta määriteltiin vanhempien osallisuuden näkökulmasta. Päiväkoti Saturnuksen henkilökunta kertoivat vanhempien osallisuuden olevan vanhempien toiveiden, ideoiden ja mielipiteiden kuuntelemista sekä vanhempien vaikuttamista päiväkodin toimintaan ja vanhempien osallistumista keskustellen oman lapsen koskevaan hoitoon. Puolet vastaajista nosti esille vanhemmille järjestetyt tapahtumat ja retket, jotka toteutetaan niin, että vanhemmat pääsevät osallistumaan niihin. Vanhempien päiväkodin toimintaan vaikuttaminen nousi yli puolella vastaajista tärkeäksi asiaksi. Osa vastaajista koki vanhempien osallistumisen päiväkodin toimintaan vähäiseksi.

Osallisuushan on sitä, että sä voit vaikuttaa siihen toimintaan mihin sä osallistut. Elikä tässä tapauksessa silloin vanhemmat voivat vaikuttaa siihen lapsen päivähoidossa olemiseen, millasta se on ja miten lasta ikään kuin täällä hoidetaan ja kasvatetaan ja miten he voivat itse olla mukana siinä toiminnassa myöskin.

Osallisuus on varmaan sitä, että saa osallistua siihen mikä nyt sit milloinkin on kyseessä ja tosta vanhempien osallisuudesta. Se on varmaan vanhemmasta kiinni, minkälainen elämäntilanne ja sellanen sit on kuinka paljon pystyy siihen päiväkodin touhuun vaikuttamaan mutta tota niin, varmaan nyt minimissään sitä, että saa ehdottaa, vaikka ei ite olisikaan toiminnassa mukana, mutta ehdotuksia saa antaa. Sitten enimmillään sitä niinku, että on yhteisiä tapahtumia ja niihin sitten tullaan.

Tutkimuksessamme nousi esille, että vanhempien osallistuminen päiväkodin arkeen nähtiin positiivisena asiana. Kun vanhemmat osallistuvat, niin he kokisivat ja näkisivät, että minkälaista päiväkodin arki on. Vanhempien osallistuessa tulisi myös vanhemmilta heidän mielipiteitä, jotka helpottaisivat ja tiivistäisi yhteistyötä vanhempien kanssa. Keskusteluyhteys myös helpottuisi. Haastatteluun vastaajista yli puolet kokivat nämä asiat tärkeiksi. Puolet vastaajista nosti tärkeänä asiana esiin varhaisen tuen vanhemmille, vanhemmuuden tukemisen ja roolimallin kautta tuen antamisen vanhemmille. Vanhemmuuden tukeminen ja roolimalli tukisivat myös yhteisien toimintatapojen ja sääntöjen löytymistä, lapsen edun mukaisesti. Vanhempien osallistuessa päiväkodin arkeen osallisuuden toivottiin mahdollistavan näitä asioita heille.

Vähän näkee sitä arkea ihan niin kuin omin silmin, eikä pelkästään sitten hoitajien selostamana mitä ollaan tehty. Mahdollistaa, niin kun, että pääsee tutustumaan paljon paremmin niihin vanhempiin ja pääsee keskustelemaan vähän luontevammin. Pystyy mistä vaan keskustelemaan.

No, varmaan lapsille tulee semmonen enemmän semmonen turvallinen olo, että noi kaikki aikuiset tekee niinkun yhdessä mun kanssa asioita. Ei olla silläläilla irrallaan ja ehkä säännöt voi olla hyvinkin erilaisia kotona ja päiväkodissa. Ehkä sitten löytyy sellanen kultainen keskitie. Vanhemmat näkee meidän touhua ja me nähdään sitä miten paremmin perheen kesken dynamiikka toimii.

Siinä, että jos me pystytään vähän täällä, jos sillä vanhemmalla pikkasen on vanhemmuus hukassa. Me pystytään omalla toiminnalla näyttämään miten asetetaan rajoja lapselle ja kuinka sä pidät niistä kiinni.

Luttisen (2010) tutkimuksen mukaan kasvatuskumppanuuden ja kasvatusyhteisön osuus ja sen korostaminen päivähoidon ja vanhempien välillä on nostettu 2000 – luvulla varhaiskasvatuksen valtakunnallisissa linjauksissa esille yhä enemmän. Valtakunnallisissa varhaiskasvatuksen linjauksissa tuodaan esiin se huoli, että nykypäivän perheissä on yhä enemmissä määrin kasvavia ongelmia perheiden sisällä. Tutkimusten mukaan perheissä on taloudellisia ja sosiaalisia ongelmia sekä vanhemmuudessa on tapahtunut selvää heikkenemistä. Tutkimuksien kautta on pystytty osoittamaan toteen, että vanhemmat tarvitsevat enemmän apua kasvatustyölleen. Näistä syistä johtuen päivähoidon palveluita on lähdetty kehittämään yhä enemmän vanhemmuutta kuulevaan, tukevaan ja osallistavaan suuntaan. Vanhempien osallisuus nähdään myönteisenä asiana päivähoitossa.

Tehtyjen tutkimuksien mukaan vanhempia tulisi kannustaa osallisuuteen lapsensa päivähoiton suunnitelmiin ja toiminnan sisältöihin, koska vanhemmat ovat lapsensa parhaita asiantuntijoita. Kun vanhemmat osallistuvat päivähoiton toimintaan, niin vanhempien ja ammattihenkilökunnan molemmanpuoleinen tietous lapsesta yhdistyy. Vanhemmat tuovat lapsen kasvatuksen asioihin tietoutensa lapsesta. Ammattihenkilöstö tuo yhteiseen asiaan oman ammatillisuuden ja tietouden kasvatukseen liittyvissä asioissa. Tutkimukset ovat osoittaneet, että oma koti ja perhe ovat lapselle parhain ja turvallisin tasapainoisen kehityksen ympäristö. Näin ollen vanhempien osallistuessa päivähoiton toimintaan, niin samalla he saavat tukea ja tietoa lapsensa kasvatukseen ja kehitykseen. Vanhempien osallisuus nähdään päivähoiton palveluita ja laatua kehittävänä toimintana. Samalla vanhempien osallisuus on hyvä mittari päivähoiton palvelujen laadun mittaamiseen. (Luttinen 2010, 62 – 64.)

Keskisen ja Virjosen (2004) mukaan, viime vuosina päiväkoteihin on toteutettu erilaisia tutkimuksia ja hankkeita. Uudet tutkimukset ja niiden kautta toteutetut hankkeet tuovat esille hyvin vahvasti sen, että nykypäivän perheissä on kasvavia ongelmia, joihin tarvitaan kehittää erilaisia tukitarpeita. Tukitarpeita, jotka kohdistetaan perheiden tarpeisiin. Yleisiä ilmeneviä tukitarpeita perheissä voi olla muun muassa: lapsen, vanhempien välinen suhde tai kommunikaatio, josta päiväkodin henkilökunta huolestuu. Yleinen asia, joka nostattaa päivähoiton henkilökunnassa erittäin vakavan huolen, on huoli lapsen hyvinvoinnista ja kehityksestä. Hyvin yleinen asia, josta päivähoiton henkilökunta huolestuu, on vanhempien kyvyttömyys asettaa rajoja tai rajat lapselle. Päivähoiton asiakastyössä henkilökuntaa sitoo ammatillinen velvoite vastata asiakasperheissä ilmeneviin tukitarpeisiin. Tukitarpeiden ilmeneminen sitoo henkilökuntaa myös niin, että päivähoiton henkilökunta on velvollinen kertomaan ja tiedottamaan perheitä auttamis- ja vertaistukiverkostoista ja saattamaan perheet osaksi auttamisverkostoja ja muita tukipalveluita. (Keskinen & Virjonen 2004, 8 – 19.)

Tutkimuksessamme ilmeni, että henkilökunta toivoi vanhempien osallisuuden tuovan ideoita, vinkkejä ja ehdotuksia päiväkodin toimintaan. Henkilökunta näki myös vertaistuen tarpeellisuuden vanhemmille.

Vanhemmille niin kuin upeinta sellanen toisen vanhemman, se semmonen tuki ja vinkit ja neuvot ja pystyy keskustelemaan heidän kaa ja päiväkodin henkilökunnan kaa, että se on semmosta luontevaa ja avointa.

Ilman muuta jokaiselle vanhemmalle on oma lapsi tärkein. Niin ehkä kun me katotaan massana, se vähän pysäyttäisi tai liian paljon massana, vaikka yksilöllisyys on sitä mikä on tärkein, kun on paljon lapsia. Olisi tärkeää, että vanhemmilta tulisi mielipiteitä, sit rupeisi miettimään sitä omaa tekemistä.

Kinosen (2009) mukaan vertaistuki on osallisuutta samassa elämäntilanteessa ja elämänvaiheessa olevien ihmisten kanssa. Vertaistuki on vastavuoroista kommunikaatiota ihmisten kesken, jossa ihmiset kohtaavat toisensa kuuntelijan ja kuunneltavan roolissa. Vertaistukeen osallistujat jakavat keskenään kokemuksensa ja ajatuksensa. Vertaistuki ryhmässä osallistujalla on mahdollisuus peilata ja heijastaa ajatuksiaan, kokemuksiaan ja tuntojaan yhteisen koetun asian suhteen. Vertaistuessa toteutuu kuuntelemisen ja jakamisen periaatteet. Vertaistuki muotoja voivat olla kahdenkeskiset keskustelut, tai ryhmät, joihin voi osallistua. Vertaisryhmä tarvitsee yleensä jonkin tai jonkun, joka käynnistää prosessin, mutta yhtä hyvin vertaistuki voi syntyä itsestään tai vaikka arkisen keskustelun kautta. Myönteisen palautteen ja kannustuksen antaminen nousee tärkeään rooliin hyvin toteutuneessa vertaistuessa. Uusien tutkimusten mukaan nykypäivän – yhteiskunnassa nousee esille uudenlainen tukitarve, joka on sosiaalisen vertaistuen tarve esimerkiksi päiväkotivanhempien keskuudessa. (Kinanen 2009, 71 – 73.)

Tutkimuksessamme henkilökunta nosti haasteena esille sen, että jos vanhemmat olisivat arjessa mukana, niin mitkä olisivat sen vaikutukset suunnitteluun ja aikataulutukseen. Samalla kuitenkin henkilökunta totesi, että jos toimintaan osallistuminen vanhemmille on aikasidonnaista, niin silloin toiminnasta häviäisi avoimuus. Työssäkäyvien vanhempien arjessa mukana olo mietitytti henkilökuntaa. Työssäkäyvien vanhempien aikataulujen sovittaminen sekä miten heidän osallistuminen voitaisiin mahdollistaa.

Muutaishan se varmaan sitä käytäntöä. Se tarvis sitten suunnitella toisella lailla, ne ohjelmat varmaan ja tarviiko sitten olla ne päivät, jolloin vanhemmat voi tulla vai voisi joka päivä tulla. Kellonajat, näinä aikoina voitte tulla. Silloin se ei olisi avointa.

Tutkimuksessamme muutamat henkilökunnasta kokivat haastaviin tilanteisiin tiimin tuen tärkeäksi.

Ensiksi tiimin kanssa puhutaan ja mietitään niitä sanoja ja katotaan, että se tiimin näkemys on kaikilla sama.

Nummenmaan ja Karilan (2011) mukaan moniammatillinen tiimityöskentely edellyttää tiimin jäsenten välisiä neuvotteluja ja keskusteluja. Mahdollisuus säännöllisiin tiimipalavereihin edellyttää selkeitä toiminnan rakenteita. Tiimipalaverissa käsitellään toiminnan kannalta merkityksellisiä asioita, kuten kasvatuskäytännöt, havainnot yksittäisien lapsien ja lapsiryhmän toiminnasta sekä varhaiskasvatussuunnitelmien sisällön vieminen lapsiryhmäkohtaiseen suunnitelmaan. Vuodenkierto, toimintakausi ja kuukausittaiset suunnitelmat myös rakentavat tiimipalaverien aikataulutusta. Ammatillinen keskustelu on tavoitteellista toimintaa. Ennakoiduissa keskusteluissa on jokin tarkoitus tai tavoite. Aluksi on hyvä selkiyttää mitä keskustelu sisältää ja mitkä ovat tavoitteet. Ammatillinen keskustelu on myös tietojen vaihtamista ja yhteisen ymmärryksen rakentamista, josta syntyy dialogi. (Nummenmaa & Karila 2011, 27-28, 80-86.)

Tutkimuksessamme puolet vastaajista otti esille, että vanhempien läsnäoloa tulisi lisätä pienin askelin, ilman vaatimuksia. Tärkeintä olisi että vanhemmat olisivat mukana arjessa. Vanhemmille pitää saada tieto päiväkodin toiminnan avoimuudesta ja tieto siitä, että vanhemmat voisivat olla ja jäädä milloin vaan päiväkotiin.

Miten vanhempien läsnäoloa tulisi lisätä... no kutsumalla ne tästä eteisestä kammarin puolelle.

10.2 Kasvatuskumppanuutta yhteistyössä

Tutkimuksemme kasvatuskumppanuus teemassa kysyttiin kasvatuskumppanuuden toteutumisesta vanhempien kanssa, että koetaanko kasvatuskumppanuus helpoksi vanhempien kanssa. Tutkimuksessamme nousi hyvin vahvasti, että kasvatuskumppanuuden toteutumiseen vaikuttaa vanhempien ja henkilökunnan kemiat. Todettiin, että osan van-

hempien kanssa on helppo keskustella ja toisten kanssa on selvästi vaikeampi keskustella. Muutamat vastaajista totesi kuitenkin, että kun luo hyvän pohjan työskentelylle, niin keskustelu helpottuu huomattavasti. Henkilökunta nosti myös esille sen, että toisille kasvattajille kasvatuskumppanuuden toteutuminen vanhempien kanssa on helpompaa. Yhteistyön haasteeksi henkilökunta koki myös vaikeuden saada vanhemmat mukaan toimintaan.

Toisten kaa sujuu heti niinku ja löytää sen semmosen ja sit toisten kaa on vähän hankalampi. Täytyy miettiä enemmän mitä niitä, että mitä puhuu ja mitenkä ja niinku ei oo niin semmosta. Toisten kaa on hyvinkin luontevaa.

No tää on aika semmonen henkilökemia kysymys, että joittenkin vanhempien kanssa on tosi helppo puhua ja ei oo semmosta ongelmaa, mutta toisten kaa se on sit semmosta,ei nyt työläämpää, mutta vaatii enemmän, eikä oo niin semmosta luonnollista.

Sitten tota saada niin ku semmosetkin vanhemmat, jotka ei oo niin hana-kasti siinä yhteistyössä mukana niin mukaan siihen, että miten saa niin ku ne vanhemmat tulemaan ja juttelemaan ja olemaan kiinnostuneita.

Kaskelan ja Kekkosen (2006) kirjan mukaan onnistuakseen kasvatuskumppanuuden vastavuoroinen vuorovaikutus tarvitsee rinnalleen myös varhaiskasvatuksen henkilökunnan ja vanhempien välisen kunnioituksen ja luottamuksen. Kunnioituksen taustalla on toisen ihmisen arvostaminen ja hyväksyminen. Kahden ihmisen välinen vuorovaikutus tarvitsee onnistuakseen avoimuutta ja myönteisyyttä. Avoimuus ja myönteisyys ovat alkuna kunnioitukselle. Luottamus taas rakentuu ihmisten välille kunnioituksen ja kuuntelemisen periaatteista. Kasvatuskumppanuudessa kunnioittavan suhteen luominen on todella tärkeää, sillä erilaisuuden hyväksyminen, erilaisten arvojen ja erilaisten kasvatustapojen hyväksyminen on helpompaa. Kunnioittavalla suhteella luodaan myönteisyyttä. Vastavuoroisessa suhteessa kunnioituksen puute näkyy valitettavasti toisen ihmisen mitätöintinä, selän kääntämisenä ja ihmisten välisellä sanomisella ei ole merkitystä. Luottamuksen syntyyn varhaiskasvatuksen henkilöstön ja vanhempien välille tarvitaan yhteistä päämäärää, aikaa, yhteisiä kohtaamisia ja vuoropuheluja. Kasvatuskumppanuudessa luottamus pääsee syntymään myös sillä, että vanhemmat voivat vaikuttaa lapsensa opetukseen, hoitoon ja kasvatukseen päivähoitossa. Kasvatuskumppanuuden keskeisin

tavoite on luoda varhaiskasvatuksen henkilöstön ja vanhempien välille vuoropuhelu, jossa vallitsee luottamuksen ilmapiiri. (Kaskela & Kekkonen 2006, 34 - 37.)

Tutkimuksessamme vanhempien kanssa tehtävässä yhteistyössä haasteeksi nousi esille, ymmärtämisen vaikeudet eri kulttuuri ja eri kielellisten vanhempien kanssa.

Vähä siitä kulttuurista, jos on eri kulttuurista tulevia ja sitten niinku on eri kielikin niin on vähän hankalampaa kohdata niin kun ne ja mennä puhumaan, kun sit siinäkin voi olla niin ku, jos selität jotenkin väärin tai niin ku omalla tavalla, niin sit voi ne ymmärtää sen ihan erillä tavalla.

Varhaiskasvatuksen käsikirjassa (2011) sanotaan, että monikulttuurisessa ympäristössä opitaan hyväksymään erilaisia tietämisen tapoja sekä jokaista arvostetaan ja kuunnellaan. Yhteisöllinen osallistuminen auttaa lapsia kunnioittamaan toisiaan. Kulttuurisesti vastuuntuntoinen kasvattaja ei keskity pelkästään lapsiin vaan luo hyvät suhteet myös perheisiin ja pyrkii aktivoimaan heidätkin osallisiksi päiväkodin arkea. Kasvattaja tukee myös vanhempia kasvatuksessa ja kulttuuriin liittyvissä kysymyksissä sensitiivisesti. Kulttuurisesti vastuuntuntoinen kasvattaja luo kulttuurisesti monipuolisen oppimisympäristön. (Kivijärvi 2011, 245.)

Heinämäki (2004) kertoo kirjassaan, että vanhempien kotoutuminen vaikuttaa lapsen hyvinvointiin. Kasvatuskumppanuuden rakentaminen vaatii herkkyyttä. Kasvatuskumppanuutta tulee rakentaa yhdessä vanhempien kulttuuria kunnioittaen varhaiskasvatuksen arvojen mukaisesti. Kulttuurierojen vaikutus tulee huomioida esim. sukupuoliroolit. Kielitaidon aiheuttamien väärinkäsityksien vuoksi on hyvä käyttää tulkkia. Päivittäisissä kohtaamisissa on muistettava selkokieli. Perheille järjestetään tapahtumia, joissa he saavat olla aktiivisia toimijoita. (Heinämäki 2004, 53.)

10.3 Dialogisuutta tasavertaisesti

Tutkimuksemme dialogisuus teemassa nousi esiin vanhempien kanssa tehtävässä yhteistyössä erittäin vahvana puheeksi ottamisen vaikeus. Ison huolen puheeksi ottaminen koettiin hankalaksi ja rakentavan keskustelun aikaansaaminen koettiin myös haastavak-

si. Dialogisuus osiossa henkilökunnalta kysyttiin puheeksi ottamisen haasteita. Haasteellisissa ja isoissa huolissa vaikeaksi koettiin luottamus suhteen saaminen sekä miten iso huoli otetaan puheeksi järkevästi ja luontevasti, niin ettei tule väärinkäsityksiä tai väärinymmärryksiä. Henkilökunta koki myös haasteelliseksi sen miten vanhempia lähestytään isossa huolissa ja ajoitetaan puheeksi ottaminen. Useimmat vastaajista kokivat, että joutuvat miettimään ja pohtimaan miten asiat esittävät vanhemmille. Vanhempien reagoinnit negatiivisiin asioihin mietitytti henkilökuntaa. Useampi nosti henkilökunnasta ammatillisuuden esiin, koska kuitenkin asiasta riippumatta on osattava olla ammatillinen.

No varmaan ne semmoset negatiiviset asiat ja semmoset ne ikävimmät. Ne on niinku haasteellisimmat. Just niin kun on negatiivisempaa, niin saa olla tosi tarkkana miten esität asian. Mun mielestä pitää aina miettiä vähä sitä miten sä esität sen asian, kun jokaisellahan on kysymys siitä omasta lapsesta ja miten jokainen kokee niin kun sen ja mikä on sille perheelle.

Miten sen sanoo sillä tavalla, että et, kun kaikki, ettei niinku se toinen, se vanhempi rupea lukemaan rivien välistä jotain mitä et tarkota sanoa. Just se, että saa sanottua asiat niin ku ne on, mutta sillä tavalla, et ne tota olis niinku, et se vanhempi ymmärtää sen eikä ymmärrä väärin, ettei ymmärrä just rivien välistä. Mä luulen et se on se isoin haaste siinä.

Se puheeksi otettavan asian, se siinä on, onhan asioita mikä on helppo ottaa puheeksi, mutta sitten se asian vakavuus ja siihen niin kun se periaatteessa tarttuminen. Pikku asioista, pikku huolista on helppo sanoa ohimennen.

Kyllä kaikkien vanhempien kanssa täytyy olla jonkinlaisissa puheväleissä, vaikkei sit kemiat toimiskaan, sehän on meidän ammatillisuutta, silloin että pystytään toimia, vaikkei meillä olis semmosta yhteyttä.

Se vaan vaatii työntekijältä tosi paljon, niin ku, että uskaltaa puhua ja uskaltaa niin ku antaa itsestään tavallaan, kun ei sitä dialogia synny, jos ei yhtään itsestään anna. Ja sit se ammattillisen roolin vetäminen, että missä on se raja. Ja onhan se vaikeeta, ettei lähe liian tuttavalliseksi, vaan on se ammattiminä, joka puhuu tavallaan.

Nummenmaa ja Karila (2011) toteavat että, ammatillisuus ja ammatillinen vastuu muodostuvat siitä, että toimii koulutuksen ja työtehtävien antamalla pätevyydellä ja oikeudella. Ammatillinen keskustelu pitää olla tietoista toimintaa. Kasvatustietoisuus merkit-

see sitä, että ymmärtää kasvatustyön taustalla olevat arvot, käsitykset ja uskomukset. Pitää olla myös tietoinen tehtäviin liittyvistä vastuista, velvollisuuksista ja oikeuksista. Kasvatustietoisuuden laatu näkyy kasvatustoiminnassa. Ammatillinen suhde sisältää myös avoimuutta, tasavertaisuutta, luottamusta, kunnioittamista, arvostamista ja hyväksymistä. (Nummenmaa & Karila 2011, 26-29.)

Eriksson ja Arnkil (2005 & 2012) ovat käsitelleet huolen puheeksi ottamista teoksissaan. Huoli on näkemys, joka syntyy työntekijällä asiakassuhteessa. Huoli lähtee lapsen tai perheen jostain pulmasta, joka herää havaintojen pohjalta. Puheeksi ottamisen tavoitteena on yhteistyön aikaansaaminen, jotta asioita saadaan kehittämään myönteiseen suuntaan. Työntekijällä tilanteesta syntyvä ymmärrys rakentuu kolmesta elementistä. Kognitiivinen elementti sisältää vuorovaikutussuhteesta tai tilanteesta syntyvät havainnot ja ajatukset. Näihin vaikuttavat koulutustausta, työkokemus ja elämäkokemus. Emotionaalinen elementti tarkoittaa tilanteessa työntekijässä herääviä tunteita. Työntekijä voi ymmärtää toisen tunteita vain omilla tunteilla. Moraalinen elementti tarkoittaa työntekijän omaa arviota mikä on oikein ja mikä väärin. Työntekijän on arvioitava ja tunnistettava omat velvollisuutensa. Työntekijän on arvioitava ja tunnistettava omat velvollisuutensa siihen, kuinka suuri hänen huolenasteensa ovat. Työntekijän toiminta ja rooli huolen puheeksi ottamisessa syntyy siis kognitiivisen, emotionaalisen ja moraalisen elementin yhdistelmästä. Huolen puheeksi ottaminen tarvitsee onnistuakseen kaikkia elementtejä, koska ihmisten välinen vuorovaikutus on kokonaisuus. (Eriksson & Arnkil 2005, 21- 22, 29; Eriksson & Arnkil 2012, 21- 29.)

Mönkkösen (2007) mukaan sosiaali- ja kasvatustieteen ammattilaiset ovat kautta aikojen opiskelleet ja koko ajan opettelevat erilaisia asiakastyönmenetelmiä, joilla pyritään vaikuttamaan asiakkaan kokonaisvaltaiseen hyvinvointiin. Sosiaali- ja kasvatustieteen alalla on lähdetty suuntaamaan asiakastyötä yhä enemmän asiakkaiden voimavaroihin, käytettävään kieleen ja vuorovaikutussuhteisiin asiakkaiden kanssa. Dialogisessa suhteessa asiakas nähdään jatkuvana muuttujana ja tietoisena toimijana ja tähän sosiaali- ja kasvatustieteen alalla pyritään. Sosiaali- ja kasvatustieteen alalla ajatellaan, että asiakkaan kokonaisvaltaisen hyvinvoinnin edellytys tarvitsee rinnalleen puheeksi ottamista. Sosiaali- ja kasvatustieteen alalla nähdään, että puheeksi ottaminen on yksi tärkeimmistä varhaisen puuttumisen ja varhaisen tuen keinoista. Päivähoidossa korostetaan puheeksi ottamista, lapsen ongelmiin tarttumista mahdollisimman varhaisessa vaiheessa. Päivähoidossa henkilökunnan on

hyvä muistaa, että huolien ja huonojen uutisten puheeksi ottamisessa tärkeää on aina ajoitus siihen, että milloin ja miten huolet ja huonot uutiset otetaan perheiden kanssa puheeksi. (Mönkkönen 2007, 89 - 97.)

Eriksson & Arnkil (2012) kirjoittavat että, huolen puheeksi ottaminen on tarpeellinen asiakkaan kokonaisvaltaisen hyvinvoinnin takeeksi, kaikissa asiakassuhteissa. Kun ammatilliselle henkilökunnalle nousee huoli asiakkaistaan, niin siinä kohtaa on ensimmäiseksi hyvä pysähtyä miettimään, että toinen ihminen ei koskaan voi nähdä asioita samasta pisteestä tai toinen ihminen ei koe asioita samalla tavalla, kuin toinen. Sosiaali- ja kasvatusalalla pyritään tavoittelemaan asiakkaiden kanssa toisiaan kunnioittavaa ja kuuntelevaa dialogista vuoropuhelua. Dialoginen vuoropuhelu vaatii pohjalleen toisen ihmisen kunnioitusta ja toinen toistaan kuuntelevaa suhdetta. Asiakkaiden erilaisuus ja ainutlaatuisuus tekee dialogisen vuoropuhelun mahdolliseksi. Puheeksi ottaminen vaatii henkilökunnalta sitä, että he ovat pysähtyneet miettimään asiakkaan voimavaroja. Siinä vaiheessa, kun henkilökunta ottaa huolen puheeksi, niin asiakkaan voimavaroista saa hyviä tukitoimia asioiden käsittelemiseen ja eteenpäinviemiseen. Kun ammatillinen henkilökunta on huolissaan asiakkaistaan, niin samalla he ovat myös huolissaan itsestään, koska henkilökunta on samalla huolissaan omista mahdollisuuksistaan olla hyödyksi asiakkaan tarpeille. Ammattihenkilöstön on myös hyvä pysähtyä miettimään, että mitä mahdollisia seurauksia voi olla asiakkaalle, jos henkilökunta jättääkin huolen ottamatta puheeksi. Asiakkaiden huolet eivät hälvene sillä, jos huolet jätetään ottamatta puheeksi. Päinvastoin, huolet siirtyvät ja mahdollisesti kasaantuvat. Puheeksi ottamisella on erittäin vaikuttava ennaltaehkäisevä vaikutus asiakkaiden elämään. (Eriksson & Arnkil 2012, 1 – 11.)

Mönkkösen (2007) mukaan, jokainen ammattilainen kokee aina välillä oman rajallisuuden ja ristiriitaisuuden asiakkaiden kanssa työskennellessä ja asiakkaita kohdatessa. Rajallisuus ja ristiriitaiset tunteet nousevat esiin, kun ammattihenkilöstö joutuu kohtaamaan asiakkaiden mielipiteitä ja heidän henkilökohtaisia asenteitaan. Rajallisuus ja ristiriitaiset tunteet nousevat, vaikka ammattihenkilöstöllä olisi haluja kohdata avoimesti asiakkaiden mielipiteet ja asenteet. Asiakastyö on ihmissuhdetyötä, jossa kohdataan paljon tunteita. Asiakastyö on prosessi, jossa ymmärrys on välillä kovalla koetuksella. Jokaisen ammattihenkilöstön tulisi avoimesti tarkastella kateutta, kilpailuhenkisyyttä tai epäluulon tunteita omassa itsessään tai omassa toiminnassaan. On erittäin tärkeää, että

ammattihenkilöstö, joka tekee ihmissuhdetyötä asiakkaiden kanssa, oppii tarkastelemaan omaa toimintaansa kriittisesti ja rehellisesti. (Mönkkönen 2007, 97 – 98.)

Tutkimuksemme dialogisuus teemassa kysyttiin myös tasavertaisen vuoropuhelun toteutumista vanhempien kanssa. Puolet vastaajista koki, ettei ihan aina tasavertainen vuoropuhelu toteudu vanhempien kanssa. Koettiin, että se on vanhemmista kiinni ja esiin nousi, että työntekijä saattaa olla vanhempien mielestä liian tietäväinen. Puolet haastattavista koki, että tasavertainen vuoropuhelu toteutuu vanhempien kanssa. Tasavertaisen vuoropuhelun toteutumiseen on edesauttanut, kysymällä asioista reilusti suoraan vanhemmilta ja olemalla vanhempien kanssa tasavertainen. Tasavertaisuus nousi useissa haastattelussa esiin. Tasavertaisuuden todettiin olevan toiminnan lähtökohta. Henkilökunnan tulee olla aidosti kiinnostunut perheen asioista. Henkilökunnan tulee kuunnella ja nostaa hyviä asioita esiin, jotka tukevat lasta sekä koko perhettä henkilökunta toteaa.

Kohtaat he niin kuin tasavertaisina ja sä haluatkin tietää mitä mielipiteitä niillä vanhemmilla on. Sä näet sen, että se on lapsen hyväksi, jos vanhemmat esittää, että heidän lapsella on tämmöisiä tapoja.

Kyllä mä luulen, että ainakin niitä vanhempia, jotka ei niin aktiivisesti sano meidän pitäisi jotenkin kuunnella herkemmin tai jotenkin saada niittenkin mielipiteet ja sanomiset esiin, että tota ne, jotka on äänessä ja antaa palautetta ja puhuu ja keskustelee, niitten kanssa tulee enemmän ja tosiaan haasteena ne, jotka , ei niin oo aktiivisia, että saa niittenkin äänen kuuluviin.

Se on vähän persoonista kiinni.

Mönkkösen (2007) mukaan on olemassa yhteinen ymmärrys siihen, että ihmisille merkittävät asiat tapahtuvat sosiaalisessa vuorovaikutuksessa toistemme kanssa. Ihmisten välisessä sosiaalisessa vuorovaikutuksessa kielellä on todella suuri merkitys. Kieli on sosiaalisen vuorovaikutuksen väline. Kielen avulla ihmiset luovat ja oppivat koko ajan uutta toisistaan ja ympäristöstään. Sosiaalisessa vuorovaikutuksessa ihmiset ottavat kontaktia toisiinsa ja rakentavat uutta tietoisuutta toisistaan. Sosiaalisessa vuorovaikutuksessa ihmiset haastavat, kyseenalaistavat, tarkistavat, muotoilevat toistensa puhetta. Kun ihmiset kommunikoivat toistensa kanssa ja haastavat, kyseenalaistavat, tarkistavat ja muotoilevat toistensa puhetta, niin sitä kutsutaan dialogiseksi vuorovaikutukseksi. Dia-

logiseen vuorovaikutukseen osallistujat luovat itseään koko ajan ja määrittävät suhdettaan muihin osallistujiin. Dialogisen vuorovaikutuksen avulla ihmisillä on mahdollisuus kiinnittyä ympäristöönsä. Sosiaali- ja kasvatusalalla perheiden kanssa tapahtuva työ tehdään pääasiassa vuorovaikutuksessa perheiden kanssa. Perheiden kanssa tapahtuvassa vuorovaikutuksessa on asiakastyön dialogisuus. Asiakastyön dialogisuudella pyritään vaikuttamaan perheiden kanssa yhteisen ymmärryksen rakentumiseen. Asiakastyön dialogisuudessa, vastavuoroisessa vuorovaikutuksessa molemmat osallistujat oppivat koko ajan uutta ja sen pohjalta molemmat osapuolet voivat muuttaa mielipiteitään ja asenteitaan. Vastavuoroinen dialogisuus tarvitsee pohjalleen luottamusta, avoimutta ja rehellisyyttä. Jotta asiakastyön dialogisuus toteutuisi oikeutetusti, niin se vaatii pohjalleen luottamuksen, avoimuuden ja rehellisyyden ilmapiirin. Sosiaali- ja kasvatustieteiden tutkimuksen on hyvä pitää mielessä se, että vanhempien kanssa työskentely tarvitsee pohjalleen myös aikaa. Dialoginen vuorovaikutus pitää sisällään myös osapuolille oikeuden ottaa esille omia mielipiteitä. Luottamukselliseen, avoimeen ja rehelliseen asiakassuhteeseen pitäisi päivähoitossa pyrkiä vanhempien kanssa koko ajan, jotta vastavuoroinen dialogisuus toteutuisi. Sosiaali- ja kasvatustieteiden tutkimuksen asiakastyön työskentelyä määrittävät eettiset säännöt. (Mönkkönen 2007, 86 – 92.)

Keskinen ja Virjonen (2004) kirjoittavat, että keskustelussa pyritään löytämään yhteisen ymmärryksen rakentuminen. Dialogisuudessa näkemykset voivat olla erilaisia, mutta avoimessa ja rehellisessä keskustelussa voidaan saavuttaa yhteinen ymmärrys. Dialogisesti työskentelevä työntekijä kuuntelee ja on valmis puhumaan asiakkaan kanssa samaa kieltä. Keskusteluissa on hyvä jättää aikaa niin, että keskustelu voi kulkea vanhemman haluamaan suuntaan. Kasvatustieteiden tutkimuksella on aina runko ja työntekijän on luotava aktiivisuudellaan turvallinen ilmapiiri keskustelulle. Työntekijän on huomioitava kasvatustieteen tutkimus myös keskusteluissa. Tasavertainen asiantuntijuus ja kunnioitus ovat myös keskusteluissa läsnä. Kun päivähoitotieteen tutkimus työskentelee dialogisesti, niin se tarkoittaa työskentelemistä, jossa vanhemmat otetaan tasavertaisesti huomioon kasvatustieteen tutkimuksessa. Dialogisen työskentelemisen perusajatuksena on, että vanhemmat otetaan mukaan yhteistyöhön. (Keskinen & Virjonen 2004, 120- 122.)

Haastattelussa nousi esille myös perheiden yksilöllisyys, joka ehdottomasti tulee huomioida.

Jokainen perhe ja vanhempi on yksilö. Ettei kaikille tehdä samaa pakettia.

Halmeen ja Vatajan (2011) mukaan lähtökohtaisesti pitäisi pystyä muuttamaan päiväkodin toimintaa perheiden tarpeiden mukaisesti sekä muuttuvien asuinalueiden ja yhteiskunta muutosten mukaisesti. Päiväkodissa vanhempien osallisuuden mahdollistaminen palvelee vanhempia, henkilökuntaa ja ennen kaikkea lasta. Perhelähtöisyys on hyvä huomioida lapsilähtöisyyden lisäksi. Työntekijöiden olisi tunnistettava perheen arvot ja voimavarat. Perhe on muuttuva ja kehittyvä. Lapsi kehittyy vuorovaikutuksessa ympäristön ja perheen kanssa. Varhaiskasvatuksessa tulee etsiä jatkuvasti menetelmiä siihen, miten tasavertaisuus toteutuu ja miten perheiden osallisuutta voidaan lisätä. Perheet ovat olleet mukana tapahtumissa, perheiden ja lapsien osallisuus otettu hyvin huomioon. Osallisuudella on ollut tärkeä merkitys, se on auttanut saamaan vertaistukea ja perheillä on syntynyt ystävyys suhteita myös vapaa-ajalle. Tärkeää on myös keskustella kasvatuksesta, koska keskustelut auttavat ymmärtämään suomalaista kasvatuskulttuuria sekä samalla työntekijät saavat tietoa perheen kasvatuskulttuurista. (Halme & Vataja 2011, 70-73.)

Päiväkodit on iltaisin niin paljon tyhjäkäynnillä, että tota tästä voisi niin tulla tämmönen koko alueen talo. Perheet voisivat käyttää tätä iltaisin. Varmaan paljon myös vanhemmat haluaisivat kokoontua keskenään.

Tukemalla perheen arkea ja yhteisöllisyyttä voidaan vahvistaa koko perhettä. Tuki voi olla avointa tai jossakin tietyssä elämäntilanteessa suunnattua. Keskeisintä on asiakaslähtöisyys, osallistavat toimitavat, osallistujien voimavarojen vahvistaminen ja leimamattomuus. Tuki voidaan ottaa osaksi lapsen kasvu- ja kehitysympäristöjä. Päiväkotia voidaan myös kehittää monitoimiympäristöksi. Yhteisöllinen toiminta voi olla ryhmiä, kerhoja, kursseja, leirejä, perhekahviloita ja lisänä voi olla ohjaus sekä neuvontapalveluita. Palveluja voidaan toteuttaa yhteistyössä muiden toimijoiden kanssa sekä jakaa toiminnan vastuuta toimijoiden kesken. Toimijoita on kunnan palveluiden lisäksi järjestöt, yhdistykset, vapaaehtoiset ja seurakunnat. Vapaaehtoistoimintaa voi integroida kun-

nan palveluihin. Arjen tuki ja yhteisöllinen toiminta tarjoaa parhaimmillaan luottamuksellisen yhteisön. (Perälä ym. 2012, 55- 57.)

10.4 Henkilökunnan haastattelun johtopäätökset

Henkilökunta piti vanhempien vaikuttamista päiväkodin toimintaan tärkeänä asiana. Vaikuttaminen voi olla vanhempien antamia ideoita toimintaan ja omaa lasta koskevaan hoitoon liittyvää yhteistyötä henkilökunnan kanssa. Vaikuttaminen tukee osallisuutta. Vanhempien osallistuminen päiväkodin arkeen koettiin mahdollistavan paremmin vanhempien vaikuttamisen. Osallisuus antaa myös vanhemmille varhaista tukea, joka tukee vanhemmuutta ja antaa roolimalleja. Osallisuus tukee keskusteluyhteyden löytymistä ja puheeksi ottamisesta, josta tulisi helpompaa. Vanhemmat saisivat myös vertaistukea, joka synnyttäisi ystävyyssuhteita, joka parhaimmillaan ulottuisi päiväkodin toiminnan ulkopuolelle ja sitä kautta vaikuttaisi omalta osaltaan syrjäytymisen ehkäisyyn. Päiväkodin toimintaan mukaan ottaminen tulisi tapahtua pienin askelin, ilman vaatimuksia. Toiminnassa tulisi olla avoimuus pääosassa. Vanhempien läsnäolon mahdollistaminen päiväkodin arjessa, tutkimuksen mukaan helpottaisi puheeksi ottamista. Vuorovaikutus helpottuisi ja yhdessä vanhempien kanssa löydettäisiin lapsen kasvuun ja kehitykseen paras tuki. Puheeksi ottaminen isoissa huolissa on vaikeaa ja muutama koki tiimin tuen auttavan tähän. Puheeksi ottamiseen ja tasavertaiseen vuoropuhelun toteutumisesta helpottaa ja vaikuttaa kasvatuskumppanuuden toteutuminen, ammatillisuus, kiinnostuneisuus perheiden asioista, sitoutuneisuus ja tasavertaisuuden esiin tuominen vanhempien kanssa tehtävässä yhteistyössä. Päiväkodin toimintatapojen muokkaaminen perheiden yksilöllisyyden ja yhteiskunta muutosten mukaan, auttaisi luomaan perheen lähtökohdista lähtevää tarvetta. Näin varhaiskasvatuksessa saataisiin paremmin toteutettua kasvatuskumppanuutta ja tämä vaikeuttaisi myös kaikelta osin lapsen hyvinvointiin. Vanhempien osallisuutta ja läsnäoloa päiväkodin arjessa tulisi lisätä monin eri tavoin. Osallisuuden lisääminen mahdollistaa paremmin yhteistyön ja koko perheen hyvinvoinnin, niin perheiden, yhteisöjen ja yhteiskunnan tasolla.

11. VANHEMPIEN HAASTATTELUIDEN TULOKSET

Vanhempien haastattelu toteutettiin teemahaastatteluna. Vanhemmat kutsuttiin henkilökohtaisella kutsulla haastatteluun. Haastatteluun osallistui vain kaksi vanhempaa. Haastatteluprosentti jäi vanhempien haastattelussa hyvin pieneksi. Vaikka haastatteluun ei osallistunut enempää vanhempia, niin saimme haastattelusta monia hyviä näkökulmia osallistamisen lisäämiseksi. Teemoina haastattelussa olivat osallisuus, kasvatuskumppanuus ja dialogisuus. Haastattelukysymykset oli laadittu ymmärrettäväksi ja mahdolliset ammattisanat kerrottiin ja avattiin vanhemmille haastattelu tilanteessa.

11.1 Osallisuutta koko perheelle

Tutkimuksemme osallisuus teemassa vanhemmat kertoivat, haluavansa osallistua päiväkodin toimintaan. Vanhemmat pitivät toteutettuja tapahtumia hyvinä ja vanhemmat nostivat esiin mukavina tapahtumina esimerkiksi metsäretket. Vanhemmat toivat haastattelussa esille, että haasteena päiväkodin toimintaan osallistumisessa on päiväkodin tiedottaminen tulevista tapahtumista. Vanhemmat toivat esille, että osallistumaan ei pääse, jos päiväkodin henkilökunta tiedottaa tulevista tapahtumista liian myöhään. Vanhempien mielestä viikkoa ennen tiedottaminen ei riitä, vaan toivottiin reilusti aikaisempaa tiedottamista. Vanhemmat toivoivat myös, että henkilökunta varmistaisi, että tiedote on saavuttanut vanhemmat. Sähköinen viestintä nostettiin vanhempien puolelta hyväksi vaihtoehdoksi, muiden tiedotteiden lisäksi. Kaikkein oleellisempina vanhemmat halusivat, että tiedotteiden lisäksi tieto kerrottaisiin henkilökohtaisesti päivittäisissä kohtaamisissa vanhemmille. Vanhemmat toivoivat ja kaipasivat tiedottamiseen selkeyttä.

Se on kiva, että on noita porukkatilaisuuksia.

Meiltä osallistuttaisiin mielellään, kun vaan saisi tiedon hyvissä ajoin, jotta ehtisi työvuorot suunnitella.

Vähän selkeyttä. Tietäis jo etukäteen, jos jotain on tulossa.

On hyvä, että pystyy sähköisiä viestintöjä käyttämään.

Kerrotaan se ihan selvästi. Saattaa olla, että jossain paperissa lukee. Paperista lukeminen on aina vähän semmonen.

No sanotaan, että nimenomaan tässä meidän olo tässä arjessa, kyllä se on mukavaa, että välillä on näitä päiviä, että pääsee käymään täällä.

Ikävalko (1999) kirjoittaa kirjassaan, että viestintä luokitellaan hyvin arkiseksi tapahtumaksi, joka sisältää taitoa, tietoa ja harkintaa. Viestintään olisi hyvä panostaa, koska viestinnän vaikutukset tuntuvat tässä ja nyt ja hyvin toteutettu viestintä vaikuttaa positiivisena pitkällä tulevaisuudessa. Päiväkodin sisällä tapahtuva viestintä luokitellaan yhteisöviestinnäksi, joka on prosessi. Päiväkodin sisällä tapahtuva viestintä on jatkuva prosessi, jossa tilanteet seuraavat toinen toisiaan. Edellisen viestinnän on liityttävä saumattomasti seuraavaan. Yhteisöviestinnän pitää aina elää reaaliajassa, mieluummin jo etuajassa. Jotta yhteisöviestinnän prosessit toteutuvat, niin asioista on hyvä kertoa jo suunnitteluvaiheessa. Asioista on hyvä kertoa jo silloin, vaikkei mitään konkreetista kerrottavaa olisikaan. Yhteisöviestintä sisältää sen, että viestintä ei sisällä pelkästään henkilökuntaa, vaan se pitää sisältää myös ulkoiset ryhmät, eli päiväkodin palvelujen käyttäjät. Jos asioista kerrotaan jo suunnitteluvaiheessa, niin silloin vanhemmat osaavat olla valmiudessa, kun asiat alkaa tapahtua. Ilman viestintää mikään yhteisö ei pysty toimimaan. Viestintä pitää sisällyttää toiminnan perustaksi ja voimavaraksi. Päiväkodin viestintä on yksinkertaisesti tiedotteiden ja sanomien lähettämistä ja vastaanottamista. Päiväkodin yhteisöviestinnän pitää olla tavoitteellista ja suunnitelmallista. Jotta yhteisöviestintä onnistuisi saumattomasti ja tavoitteellisesti, niin välineitä ja toimintatapoja on hyvä miettiä etukäteen. (Ikävalko 1999, 9 – 68.)

Roivas ja Karjalainen (2013) kirjoittavat kirjassaan viestinnästä, että viestintä on läsnä kaikissa päiväkodin tekemisissä ja toiminnoissa. Kuulluksi tuleminen ja luottamukselliset kokemukset ovat päiväkodin vanhemmille todella tärkeitä asioita. Kuulluksi tulemisen ja luottamuksellisen kokemukset eivät ole itsestään selvyiksiä ja eivät synny itsestään. Jos viestintä, vuorovaikutus ja tiedottaminen eivät toimi, niin vanhemmat tuntevat tyytymättömyyttä ja päiväkodin toimintaan ja päiväkodin työntekijöihin. Päiväkodissa tapahtuu paljon viestintää ja tiedottamista päiväkodin työntekijöiden ja vanhempien välillä. Yleisesti päiväkodin työntekijät ja vanhemmat viestivät keskenään kasvokkain, arjen vuorovaikutus tilanteissa. Tietotulva ja kiire vaikuttavat olennaisesti viestinnän

onnistumiseen ja toteutukseen. Suullisen viestintä ja kasvokkain tapahtuva viestintä on monipuolinen viestintä tapa. Suullinen viestintä ja kasvokkain tapahtuva viestintä mahdollistaa välittömään palautteen annon, viestin tarkentamisen, muokkaamisen ja vuorovaikutuksen. Päiväkodissa olisi myös hyvä panostaa siihen, että tärkeiksi luokitellut asiat voisi hyvä lähettää monipuolisesti ja monen kanavan kautta vanhemmille. Päiväkodin olisi hyvä hyödyntää esimerkiksi sähköpostia tiedottamiseen. Sähköpostilla lähetetty viestintä antaa turvaa siihen, että viesti voidaan luokitella dokumentoiduksi, kun se on lähetetty sähköpostin kautta. (Roivas & Karjalainen 2013, 7, 101 – 102.)

Mattila, Ruusunen ja Uola (2008) kertovat tiedottamisesta, että tiedottamisen myötä ja sen avulla päiväkotit tuo itseään tunnetuksi. Tiedottamisen avulla päiväkotit pitää yhteyttä ulkoisiin sidosryhmiin ja vastaa esimerkiksi vanhempien tiedontarpeeseen. Päiväkotit on työyhteisö ja sen myötä päiväkodilla on lakisääteisiä tiedotusvelvollisuuksia. Päiväkodin tiedottamisen pitää sisältää tavoitteen, suunnitelman ja strategian. Vanhemmille tapahtuvaa tiedottamista pitää olla kohdennettua ja muokattua. Olennaista päiväkodin tiedottamisessa on se, että päiväkodin henkilökunta ymmärtää tiedottamisen olevan osa päiväkodin sisällä tapahtuvaa työtä. (Mattila & Ruusunen & Uola 2008, 144.)

Marjanen, Marttila ja Varsa (2013) kirjoittavat kirjassaan, että osallisuus on usein ennalta suunniteltua, jolloin saattaa olla liikaa määrittäviä tekijöitä ryhmässä. Ryhmäläisten vaikuttamismahdollisuudet jäävät usein heikolle. Osallisuudessa suunnitteluun, toteutukseen ja arviointiin pitää itse ryhmän osallistujien vaikuttaa. Yhteisöllisyyden on tuotava kaikkien yhdenvertaisen aseman ja äänen kuulumisen kasvatusyhteisöissä. Lasten vanhempien osallisuus on yhteisöllisyyden rakentamisen voimavara. Vanhempien keskinäistä yhteistyötä tulisi lisätä, jotta yhteisöllisyys vahvistuisi. Lapsi ja perhe tulisi kohdata heidän omista lähtökohdistaan käsin. Yhteisöön kuuluminen on kokemuksellinen käsite. Yhteisön jäsenten merkityksistä olisi hyvä puhua, koska se on osa yhteisöllisyyden ja yhteenkuuluvuuden prosessia. Kasvatustoiminta voi ohjautua yhteisestä tiedoudesta yhtäläiseksi. (Marjanen ym. 2013, 77- 78, 232- 233.)

Tutkimuksessamme tuli ilmi, että vanhemmat toivoivat osallisuuden mahdollistavan vertaistuen saannin. Vanhempien puolelta tärkeänä koettiin, että pääsisi tutustumaan muihin vanhempiin. Vanhemmat toivoivat, että osallisuus kohdistettaisiin koko perheeseen niin, että päivähoidossa olevan lapsen sisarukset pääsisivät mukaan tapahtumiin.

Kivaahan se on, kun pääsee vähän muihin vanhempiin tutustumaan. Siitä mä ainakin oon tykännyt.

Kinanen (2009) kertoo kirjassaan vertaistuesta, että vertaistuki on samankaltaisessa elämäntilanteessa ja olevien ihmisten halu jakaa tietojaan ja kokemuksiaan asiassa, joka liittyy heidät yhteen. Vertaistukea ohjaa neljä keskeistä periaatetta. Neljä keskeistä periaatetta ovat kunnioitus, kuuleminen, kannustus ja kohtaaminen. Vertaistukea tukee myös neljä periaatetta. Nämä neljä periaatetta ovat vastavuoroisuus, vierellä kulkeminen, vertaisuus ja vapaaehtoisuus. Vertaistuessa toteutuu vastavuoroinen ihmissuhde. Vastavuoroisessa ihmissuhteessa keskeisintä on kahden ihmisen, kahden yksilön kohtaaminen. Kumpikin on vuoroin kuuntelija tai vuoroin kertoja. Näin vertaistuessa välteetään auttajan ja autettavan roolit. Jotta vertaistuki onnistuisi, niin kokemusten ja tietojen jakaminen pitää tapahtua toisiaan kunnioittavassa ja tasa-arvoisessa ilmapiirissä. Pohjalla vaikuttaa ihmisten välinen solidaarisuus sekä kuulluksi, ymmärtämiseksi tulemisen, kohtaamisen ja keskinäiseen tukeen perustuva ihmissuhteiden muoto. Ihmiset ovat itsensä ja omien kokemusten ja asioiden parhaimpia asiantuntijoita. Vertaistuen ajatus lähtee siitä, että ihminen löytää itsestään vahvuuden ja voimaantumisen mahdollisuudet. Samankaltaisissa asioissa mukana olleet ja kokeneet ihmiset ovat toisilleen erinomainen tuki ja samankaltaisia asioita kokeneet ihmiset voivat ymmärtää samassa elämäntilanteessa olevaa ihmistä jopa paremmin, kuin ammatti henkilökunta. Vertaistuen muoto on mitä parhain sosiaalisen tuen muoto. Vertaistuki kehittyy nopeasti ja hyvin usein tilannekohtaisesti. Nykypäivinä vertaisryhmien ja verkostojen määrä kasvaa jatkuvasti. Vertaistuki ryhmiä perustetaan koko ajan lisää ja niitä perustetaan eri teemojen ympärille. Kaikki vertaistuki ryhmät eivät ole ongelmakeskeisiä, vaan keskittyvät ajatuksien ja mielipiteiden vaihtamiseen ja uuden tiedon hankinnan periaatteelle. (Kinanen 2009, 69 – 71.)

Hintsala (2008) kertoo kirjassaan, että yhteisöjen antamalla sosiaalisella tuella on ihmisen terveyttä ylläpitävä vaikutus. Sosiaalisella tuella tarkoitetaan niitä resursseja ja voimavaroja, joita ihmiset saavat käyttöönsä olemalla vuorovaikutuksessa toistensa kanssa. Puutteellinen sosiaalinen verkosto voi tuoda mukanaan monenlaisia ongelmia ihmisten elämään. Sosiaalisella tuella voidaan saada aikaiseksi se, että ihmisten ympärillä on toisia ihmisiä, joiden puoleen voi kääntyä. Sosiaalisella verkostolla voidaan tukea van-

hemmuutta mitä parhaimmalla tavalla. Sosiaalinen tuki sisältää neljä elementtiä. Nämä neljä elementtiä ovat tunnetuki, tietotuki, käytännön apu ja vertaistuki. Sosiaalisella tuella on selvä yhteys vanhempien selviytymiseen vanhemmuuden haasteista ja tehtävistä. Jotta ihminen selviytyisi vanhemmuuden eri haasteista, niin se edellyttää ihmiseltä kykyä ottaa vastaan sosiaalista tukea. Sosiaalinen tuki sisältää sekä viralliset palvelut, että niin sanotut epäviralliset tukiverkostot. Hyvinvointipalvelujen haasteena on vastata nykypäivän monenlaisiin elämäntilanteisiin ja erityisiin ihmisten tarpeisiin. Hyvinvointipalvelujen haasteena on järjestää nopeasti reagoivia ja uudentyyppisiä sosiaalisen tuen muotoja. Vanhemmuuden sosiaalinen tuki voidaan mahdollistaa vertaistukitoiminnalla. Vertaistuki on luonnollinen ja hyvin pienellä vaivalla toteutettava tuen muoto lapsiperheiden keskuudessa. Vertaistuki on samankaltaisessa elämäntilanteessa olevien ihmisten tukiverkosto, jossa voidaan jakaa tunteita, kokemuksia ja tietoa. Vertaistuessa voimaannuttavaa on se, että ihmiset ovat tasavertaisia toistensa kanssa. Yhteisten kokemusten ja yhteisen kielen kautta henkilöt voivat ymmärtää toisiaan. Vertaistuen keskeisin ajatus on kokemus ja sen kautta tuleva tunne, että kukaan ei ole yksin tilanteessa. Vanhemmuuteen sisältyy monenlaisia kokemuksia. Vanhemmuus on haastavaa, mutta samalla se antaa voimavaroja. Vanhemmuus sisältää muuttuvia rooleja ja arjessa pärjäämistä. Perheiden hyvinvointi on erittäin ajankohtainen aihe. Perheiden arki rakentuu nykypäivänä hyvin pitkälle aikuisten ehdoilla, kuten työn, perheen ja arjen sovittamisen haaste vanhemmuudelle. Päiväkodin kautta tulevalla vertaistuella koetaan olevan vanhempia voimaannuttava merkitys. Vertaistuki lisää vanhempien sosiaalisia suhteita. Tällä on yhteiskunnallisesti erityinen merkitys niille vanhemmille, joilla sosiaalinen verkosto on puutteellinen. Päiväkodin vertaistuella ei välttämättä tarkoiteta toimintaa, vaan se on sosiaalinen prosessi, joka ruokkii ja kasvattaa itse itseään. (Hintsala 2008, 4-16.)

Tutkimuksessamme vanhemmat kokivat haasteena kohtaamistilanteissa muiden vanhempien kanssa, kommunikoinnin vaikeus eri kulttuuritaustaisten ihmisten kanssa. Vanhemmat ilmaisivat halun tutustua muiden lasten vanhempiin, mutta keskustelu, yhteinen kieli koettiin haasteelliseksi.

Ne on just nää, jotka ei selkeästi suomea puhu. Se kommunikaatio on heihin haastavampaa, heilläkin niin kuin meillä muillakin. Se on vähä, on haasteita, kun eri kansallisia ihmisiä. Se kommunikointi on haastavaa toisen kanssa.

Ekholm ja Salmenkangas (2008) kirjoittavat, että monikulttuurisuus näkyy nykypäivän varhaiskasvatuksessa monella tavalla. Varhaiskasvatuksessa on hyvä kiinnittää huomiota arkikohtaamiseen. Perehtyminen ja huomion kiinnittäminen arjen kohtaamiseen monikulttuuristen perheiden kanssa vähentää väärinkäsityksiä. Tullakseen yhdenvertaiseksi kantaväestöön kuuluvien vanhempien kanssa, niin monikulttuurinen perhe tarvitsee perusteluita, tietoa ja selityksiä, jota he ymmärtäisivät suomalaisen kulttuurin moninaisuuden ja he saisivat valmiudet toimia suomalaisessa yhteiskunnassa. Monikulttuuristen perheiden kanssa työskentely aiheuttaa hyvin usein ammattilaisessa neuvottomuutta, kun ammattilainen pohtii sitä, kuinka erilaiset taustat ja toimintatavat otetaan tasavertaisesti huomioon. Hyvin usein monikulttuuriset perheet eivät tunne riittävän hyvin suomalaista yhteiskuntaa, jotta he saisivat tarpeeksi rohkeutta osallistuakseen esimerkiksi päiväkodin tapahtumiin. Monikulttuuriset perheet eivät välttämättä osaa itse arvioida, että mikä päiväkodissa sallittua tai kiellettyä. Kun päivähoiton henkilökunta sitoutuu selittämään päiväkodin toimintatapoja ja toimintakulttuuria, niin silloin monikulttuurisella perheellä on mahdollisuus tuntea itsensä tervetulleeksi päiväkodin toimintaan. (Ekholm & Salmenkangas 2008, 12 – 29.)

11.2 Kasvatuskumppanuutta kiireettömästi

Tutkimuksemme kasvatuskumppanuus teemassa tiedonsaantia lapsen päivästä toivottiin lisää. Toisinaan vanhemmat voivat saada henkilökunnalta vastaukseksi kysymykseen, että he eivät tiedä, miten lapsen päivä on mennyt. Toisinaan vanhemmat saavat henkilökunnalta vastauksia, että he eivät tiedä miten lapsi on nukkunut tai syönyt, koska kyseisen hoitaja ei ole ollut silloin läsnä. Vanhemmat nostivat esille, että hoitajat kyllä pyrkivät selvittämään lapsen päivän kulkua tai tapahtumia, jos eivät itse tiedä. Arkiset tapahtumat ja perusasiat ovat vanhemmille tärkeitä. Vanhempien mielestä tiedonkulkuun päivähoitossa tarvittaisiin lisää keinoja. Kasvatuskumppanuus koettiin toteutuvan henkilökunnan kanssa hyvin. Ainut asia oli, että henkilökunnalla saattaa olla kiire, jolloin keskustelu saattaa jäädä. Kasvatuskumppanuuden toteutuminen nähtiin suhteellisen positiivisena.

Päiväkodin henkilökunta voisi kertoa lisää, että mitä lapsi on touhunnut päivän aikana, se välillä tuntuu unohtuvan kaikilta hoitajilta tuolla kun on monta lasta niin se on toki ymmärrettävää, mutta se unohtuu niin kuin välillä, se voitaisiin ottaa vanhemmissa enemmän huomioon.

Kyllä mun mielestä toteutuu.

Molemminpuolin keskustellaan siinä hakuvaiheessa, kun hoitaja vaan kerkeää tulla keskustelemaan.

Kaikki on ollut suhteellisen positiivista.

Kaskela ja Kekkonen (2006) kirjoittavat kirjassaan, että varhaiskasvatuksessa vanhempien ja perheiden kuunteleminen on tärkeään, koska lapsi ammentaa kasvunsa ja kehityksensä rakennusaineet siitä kiintymyssuhteesta, joka hänelle on muodostunut vanhempiensa kanssa. Kasvatuskumppanuudessa pitäisi tähdätä siihen, että kasvatuskumppanuus rakentaa, tukee lapsen ja vanhemman välistä kiintymyssuhdetta. Kiintymyssuhteen eheys tukee lapsen kehitystä ja kasvua. Lisäksi kasvatuskumppanuussuhteessa pitää toteutua henkilökunnan ja vanhempien välillä pohtiva, molempien osapuolien ymmärrystä hyödyntävä ja täydentävä työtapo. Varhaiskasvatuksen henkilökunnan pitää työskennellessään luoda suhdetta perheisiin siihen suuntaan, joka mahdollistaa molemman puoleisen lapsen kasvatuksen, hoidon ja opetuksen ymmärryksen. (Kaskela & Kekkonen 2006, 5 - 33.)

Kasvatuskumppanuutta tulisi kehittää uudistuksilla. Tässä nousee haasteena esiin, että päivähoidon rakenteeseen ei ole sisällytetty kunnolla yhteistyötä lasten vanhempien kanssa. Lisänä henkilöstön toimenkuvissa on puutteita yhteistyöstä vanhempien kanssa. Vanhempien ryhmän keskusteluihin henkilöstön kanssa tarvitaan vanhemmille etukäteen tietoa, jotta vanhemmatkin voivat kehittää osaamistaan keskusteluun. (Marjanen ym. 2013, 188.)

11.3 Dialogisuutta tasapuolisesti

Tutkimuksemme dialogisuus teemassa ilmeni, että lapsen asioiden puheeksi ottamisessa toivottiin, että molemmat vanhemmat pääsisivät varhaiskasvatus keskusteluihin. Van-

hemmat kokivat tärkeäksi, että asioista voitaisiin keskustella molempien vanhempien kanssa. Vanhemmillakin on omat näkemykset ja mielipiteet. Näin saataisiin kattavampi kuva lapsen asioista, kuin myös molemmat vanhemmat ovat oman lapsensa asiantuntijoina. Kasvatuskumppanuus ja puheeksi ottaminen myös helpottuisi ja tiivistyisi molempien vanhempien kanssa, kun huomioidaan molemmat vanhemmat.

Mun mielestä aina tulee keskusteltua samalla, kun hakee lapsen. Lapsen liittyvät asiat tai yleensä ylipäättään asioista. Vanhemman on hyvä vetästä hoitajaa hihasta aina sen verran ja keskustella.

Ihmisistä se on paljon kiinni, siis vuorovaikutus. Itse siihen pystyy vaikuttamaan paljon.

Molemmilla olis omat mielipiteet sanoa.

Varhaiskasvatussuunnitelman perusteissa (2005) sanotaan, että kasvatuskumppanuudessa yhdistyvät vanhempien ja kasvattajien tiedot sekä kokemukset. Tiedoilla ja kokemuksilla yhdessä, voidaan turvata lapsen tasapainoinen hyvinvointi, kasvu ja kehitys. Perhekohtainen kasvatuskumppanuus sisällytetään luontevasti osaksi lapsen varhaiskasvatusta. Kasvatuskumppanuuden tavoite on tunnistaa varhaisessa vaiheessa lapsen tuen tarpeita. Kasvatuskumppanuuden yhtenä osana on edistää vanhempien keskinäisen yhteistyön muotoja ja toimintatapoja. Kasvatuskeskusteluja järjestetään vanhemmille oman lapsen osalta, mutta myös muiden vanhempien ja kasvattajien kanssa yhdessä. (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2005, 31 - 32.)

Kaskela ja Kekkonen (2006) kirjoittavat, että kasvatuskumppanuuden lähtökohtia on lapsen oikeuksien ja etujen valvominen, varhaiskasvatuksen henkilökunnan ja vanhempien välisen luottamuksen syntyminen sekä lapsen oikeuksien ja etujen toteuttamisen vastuu. Kasvatuskumppanuuden tavoitteena on varhaiskasvatuksen henkilökunnan ja vanhempien dialoginen vuorovaikutuksellinen kanssakäyminen. Dialoginen vuorovaikutus sisältää molemminpuolisten näkemyksien, tavoitteiden, mielipiteiden ja toiveiden tunnistamisen ja kunnioituksen. Luottamuksen rakentuminen henkilökunnan ja vanhempien välillä lähtee syntymään siitä hetkestä, kun lapsi tulee päivähoiton palveluihin. On hyvä muistaa, että lapsi tulee päivähoitoon perheensä jäsenenä, joten päivähoiton

aloittaminen koskee koko perhettä. On myös todella tärkeää, että päivähoitossa huomioidaan, että lapsen elämä muuttuu kokonaisvaltaisesti, kun lapsi tulee päivähoitoon. Lapsen tuleminen päivähoiton palveluihin on tilanne, johon pitää panostaa ja keskittyä, jotta luottamus lähtee rakentumaan kohti vuorovaikutuksellista kasvatuskumppanuutta. (Kaskela & Kekkonen 2006, 5 – 44.)

Varhaiskasvatuksen käsikirjassa (2011) todetaan, kun henkilö osallistuu yhteiskunnan toimintaan, niin se voi olla alku syvemmälle osallisuudelle. Vanhempien läsnäolon mahdollistaminen päiväkodin toimintaan voi toimia alkuna syvemmälle osallisuudelle. Osallistumalla päiväkodin toimintaan vanhemmat voivat sitä kautta vaikuttaa heidän perhettä koskeviin päätöksiin. (Turja 2011, 46 - 47.)

Tutkimuksessamme vanhemmat nostivat esille haastatteluissa kehittämisideoina, että vanhempien päiväkodin arjessa mukanaolo nähtäisiin tärkeänä osa-alueena päiväkodin toimintaa. Vanhempien toiveena oli, että heidän läsnäoloa päiväkodin arjessa tuli lisätä niin, että huomioitaisiin esimerkiksi vanhempien vapaapäivät, jolloin vanhemmat olisivat tervetulleita arkeen mukaan. Vanhemmat toivoivat edes hetkeä mukana olosta päiväkodin arjessa. Vanhempia mietitytti, että meneekö henkilökunnan päivät sekaisin. Toiveina vanhemmilla nousi keskustelun mahdollistaminen sekä myös vertaistuki ja lapselle hetki leikkiaikaa. Vanhemmat halusivat ja olisivat kiinnostuneita tulemaan vapaapäivinä päiväkodin arkeen mukaan. Tutustumispäivä oli koettu erittäin mukavaksi päiväkodissa.

Tietysti se olisi hyvä, jos on päiviä ja tilaisuuksia niin aikaisemmin, kuin sais tiedon, niin voisi jopa ottaa vapaapäivän.

Mitä mieltä ne on sellasesta, että jos tulee sillei yllättäen vaikka, vapaapäivänä käymäänkin, että ettei se lapsi jääkään hoitoon sinne. Se olis ihan mun mielestä sellasta kehittämisenaihetta.

Lapsi vois vaikka leikkiä siinä jonkun aikaa niiten kanssa.

Voi olla näitäkin vanhempia, jotka haluavat tulla käymään siellä, keskustella silloin kun on vapaapäivä, ettei ole pelkään kellon aikoihin sidonnais-ta.

Se ois niinku ihan mukavaa, että vois käydä vaikka vapaapäivinäkin moikkaamassa. Mä en tiedä miten ne sitten siihen sitten suhtautuisivat.

11.4 Vanhempien haastattelun johtopäätökset

Vanhemmat olivat pääasiassa tyytyväisiä päivähoidon kanssa tehtävään yhteistyöhön. Päiväkodin tapahtumista ja arkeen osallistumista pidettiin tärkeänä. Osallisuudessa nousi vertaistuen saannin tärkeys. Tapahtumista tiedottamiseen toivottiin henkilökunnalta aikaisemmin tapahtuvaa tiedottamista, jotta vanhempien osallistuminen mahdollistuisi. Tärkeänä koettiin myös, että tiedottaminen olisi lomakkeiden lisäksi henkilökohtaista. Vanhemmat kokivat, että näin he tunsivat itsensä paremmin tervetulleiksi. Koko perheen huomioiminen oli vanhemmille myös tärkeää. Varhaiskasvatuskeskusteluihin toivottiin, että niissä huomioitaisiin perheen molemmat vanhemmat. Tapahtumiin ja osallisuuden tukemiseen toivottiin mahdollisuus koko perheelle osallistua. Kasvatuskumppanuus koettiin hyvin toteutuvaksi. Lapsen päivän kulusta toivottiin enemmän tietoa ja kiireettömiä keskusteluja henkilökunnan kanssa. Vanhempien läsnäoloa päiväkodin arjessa tulisi mahdollistaa huomioimalla vanhempien vapaapäivät ja arkeen tulisi järjestää hetkiä jolloin vanhemmat kokisivat ja tietäisivät luvalliseksi tulla päiväkodin arkeen mukaan. Vertaistuki koettiin tärkeänä ja keskustelujen tärkeys. Tutustumispäivät oli koettu mukavaksi. Vanhempien läsnäoloa tulisi mahdollistaa päiväkodin arjessa vanhemmilta lähtevien toiveiden mukaan niin, että toimintaa olisi suunnattu koko perheelle. Päiväkodissa tiedottamisen kannaltakin voisi olla parempi, ennalta sovitut päivät vanhemmille tai ennalta sovitut hetket. Sovitut ajat tai päivät taas tukisivat vertaistuen saantia ja vanhempien päivästä voisi tulla uusi kehittyvä toiminta. Tällainen toiminta tukisi yhteisöllisyyden syntymistä, ystävyysuhteiden syntymistä, vertaistuen saantia sekä se tukisi kasvatuskumppanuutta sekä helpottaisi puheeksi ottamista. Toiminnassa pitäisi olla avoimuus ja vanhemmille tietoisuus siitä, että he saavat jäädä päiväkodin arkeen mukaan. Vanhemmilta tuli erittäin hyviä kehittämisen aiheita, vaikka toimintaan oltiin pääasiassa tyytyväisiä.

12. TUTKIMUKSEN KESKEISIMMÄT TULOKSET

Yhteenvetona vanhempien ja henkilökunnan haastatteluista teoreettisten avainsanojen kautta tutkimuksessa esiin nousi seuraavia asioita sekä vertaamme myös tutkimuksemme tuloksia aikaisempiin tutkimuksiin. Vanhempien ja koko perheen osallisuuteen tarvitaan uusia keinoja. Tutkimuksessamme nousi esiin, että tiedottamiseen tarvitaan ennakointia, jotta voidaan mahdollistaa vanhempien osallisuus paremmin. Päivittäisissä kohtaamisissa olisi hyvä kertoa kasvokkain tulevista tapahtumista. Vanhemmat tulee ottaa tapahtumien suunnitteluun mukaan ja sitä kautta vaikuttamaan toimintaan. Heidi-Marja Hannukselan (2007) sekä Sari Paanasen (2006) pro gradu-tutkielmissa vanhempien vaikuttaminen varhaiskasvatuksessa koettiin myös tärkeäksi. Tutkimuksessamme ilmeni, että päiväkodin toimintaan tarvitaan avoimuutta sekä vanhemmat tarvitsevat tiedon siitä, että ovat tervetulleita mukaan päiväkodin arkeen. Tutkimuksessa nousi esiin, että varhaisessa tukemisessa pidettiin tärkeänä vanhemmuuden tukemista ja roolimallia sekä yhteisien toimintatapojen löytymistä, jotka ovat lapsen edun mukaisia. Kasvatuskumppanuus syvenee kun, kasvatustaloukseen mahdollistetaan molempien vanhempien osallisuus. Tutkimuksessamme nousi esiin, että kasvatuskumppanuuden toteutumiseen vaikuttavat henkilökemiat. Tutkimuksessamme pidettiin tärkeänä kiireetöntä kohtaamista sekä tietoa lapsen päivän kulusta toivottiin enemmän. Keskusteluita henkilökunnan kanssa toivottiin myös lisää. Lehtosen, Luosujärjen ja Puttosen (2013) opinnäytetyössä tiedonkulku oli koettu myös osakseen huonoksi sekä työntekijöiden kiire oli vaikuttanut kohtaamisiin. Tutkimuksessamme tuli esiin, että dialogisuuden toteututtua vanhempien kanssa tehtävässä yhteistyössä helpottaa puheeksi ottamisista. Puheeksi ottamiseen tarvitaan keinoja kuitenkin lisää. Tutkimuksessamme vaikeiden asioiden puheeksi ottaminen koettiin hankalaksi ja sama ilmeni Lehtosen, Luosujärven ja Puttosen (2013) opinnäytetyössä. Tutkimuksessamme tasavertaisen vuoropuhelun toteutumiseen auttaa aito kiinnostus lapsen ja perheen asioista. Vertaistuen tärkeys nostettiin esiin sekä henkilökunnan että vanhempien haastattelun tuloksissa. Anna Leinon (2006) pro gradu-tutkielmassa nousi esiin myös vertaistuen tärkeys ja vanhempien halu osallistua päiväkodin arkeen. Tutkimuksen tuloksissa nousi esiin myös, että toiminnassa ammatillisuus ja tiimin tuki helpottavat myös työskentelyä. Lisäksi vanhemmat toivoivat arjessa mukanaoloa, keskustelua ja avoimuutta. Henkilökunnan haastatteluista tuli myös esiin, että toiminta tulee olla perheen lähtökohdista lähtevää tarvetta. Vanhemmat

toivoivat myös koko perheen huomioimista toiminnassa. (Hannuksela 2007, 69; Paananen 2006, 20- 22,57; Leino 2007, 68- 79; Lehtonen, Luosujärvi & Puttonen, 2013.)

13. TUTKIMUKSEN LUOTETTAVUUS JA EETTISYYS

Tutkimus toteutettiin haastattelemalla päiväkodin henkilökuntaa ja vanhempia, joten tutkimuksen aineisto kerättiin suoraan ihmisiltä. Tutkimukseemme ei kerätty varsinaisesti haastateltavien yksityistietoja, vaan ennemminkin mielipiteitä, kokemuksia ja ajatuksia, joten tutkimuksemme aineisto ei sisällä kenenkään henkilökohtaisia tietoja. Ammatillisesti ja eettisesti halusimme toimia oikein tutkimuksen kaikissa vaiheissa. Vaikka tutkimuksemme ei sisältänyt haastateltavien henkilökohtaisia tietoja, niin eettisesti on tärkeää, että tutkimukseen osallistuvien haastateltavien tietosuojasta huolehditaan jokaisessa tutkimuksen vaiheessa, kuten aineiston keräämisessä, muokkaamisessa, analysoinnissa, luovuttamisessa ja arkistoinnissa. Haastatteluihin osallistuneet henkilöt osallistuivat haastatteluihin vapaaehtoisesti ja omasta mielenkiinnostaan. Ennen haastatteluja henkilöt saivat tietoa tutkimuksesta etukäteistiedotteiden kautta. Etukäteistiedotteissa kerrottiin haastateltavalle tutkimuksen tavoite ja kaikki olennainen tutkimuksesta ja haastattelusta. (Kuula 2006, 11 - 77.)

Haastatteluissa otettiin huomioon se, että haastateltavat antoivat haastattelun nimettöminä ja litteroinnin jälkeen nauhat hävitettiin. Emme antaneet tietoja henkilökunnalle vanhempien haastatteluista. Henkilökunnan haastatteluista ei annettu myöskään tietoa ulkopuolisille. Tutkimuksen luotettavuutta lisäsi mielestämme se, että teimme haastattelut parityönä ja litterointi suoritettiin parityönä. Eettisyyden vuoksi huolehdimme siitä, että haastatteluissa pysyttiin aiheessa. Huolehdimme myös siitä, että emme vääristelleet haastattelujen kautta tulleita tuloksia. Haastattelutilanteessa haastattelijan ja haastateltavan välillä pidettiin ammatillinen ja aihepiirissä pysyvä dialogisuus. Haastattelemalla tehty tutkimus voidaan luokitella arjen vuorovaikutustilanteeksi, joten haastattelutilanteessa on huolehdittava siitä, että haastattelussa säilyy tutkimuksen eettinen sitoutuneisuus. (Tuomi & Sarajärvi 2009, 125 – 143.)

Kaikki tutkimuksen osa-alueet pitävät sisällään eettisiä ratkaisuja ja kaikkiin tutkimuksiin liittyy eettisiä päätöksiä. Varsinkin ne tutkimukset sisältävät eettisiä ratkaisuja ja päätöksiä, jotka tehdään ihmisten kesken vuorovaikutuksessa. Pelkästään haastattelun avulla tehty tutkimus ei yksin sisällä eettistä näkökohtaa, vaan myös lomakkeiden ja

havainnoinnin avulla tehty tutkimus pitää yhtäläillä sisällään eettisen näkökohdan. Mutta haastattelun avulla tehdyn tutkimuksen eettisyyden näkökohta on hyvin moniulotteinen. Haastattelijan on huolehdittava, että haastattelussa vuorovaikutus, tiedon jakaminen, havainnointi, tiedon keruu ja haastattelun analysointi pitävät sisällään eettisyyden. Tutkijan on hyvä olla tietoinen tutkimuksen eettisyydestä ja varsinkin kysymyksien eettisyydestä ennen tutkimuksen aloittamista. (Hirsjärvi & Hurme 2011, 19 – 20.)

Haastattelutilanteessa on mahdollisuus toistaa kysymyksiä haastattelijan ja haastateltavan välillä. Haastattelutilanteeseen joustavuutta tuo, kun voi toistaa ja täsmentää kysymyksiä haastattelijan ja haastateltavan välillä. Etukäteistiedotteen tekeminen vanhemmille ja henkilökunnalle tuo joustavuutta haastattelutilanteeseen. Haastateltava on voinut tutustua etukäteen haastattelun aihealueeseen. Näin ollen haastateltava voi pohtia tulevan haastattelun aihealuetta jo ennen haastattelua. (Tuomi & Sarajärvi 2009, 71 - 77.)

Tutkimuksen etiikka pitää myös sisällään osuuden, jossa tutkimusta tehdessä on huomioitava tekijäoikeudet. Tutkimuksessa käytettyjen lähteiden kunnioittaminen on iso ja välttämätön osa tutkimusta. Kun tutkija käyttää tutkimuksessaan lähteitä ja viittaa tutkimuksessaan lähteisiin, niin lähteiden merkitsemistä oikein, pidetään kunnianosoituksena aihetta aikaisemmin tutkineelle tutkijalle tai tutkijoille. Tutkimuksen eettisyys ja tekijäoikeudet pitää huomioida kaikissa tutkimuksen aineiston keruussa ja osaluissa. (Kuula 2006, 66 – 75.)

Eettisyyden vuoksi haastatteluissa on huolehdittava, että pysytään aiheessa. Haastattelutilanteessa haastattelijan ja haastateltavan välillä on säilyttävä ammatillinen ja aihepiirissä pysyvä dialogisuus. Haastatteleamalla tehty tutkimus voidaan luokitella arjen vuorovaikutustilanteeksi, joten haastattelutilanteessa on huolehdittava siitä, että haastattelussa säilyy tutkimuksen eettinen sitoutuneisuus. (Tuomi & Sarajärvi 2009, 125 – 127.)

14. POHDINTA

Koko opinnäytetyön tekeminen on ollut opettavainen koko prosessin ajan. Me olemme tehneet työmme muilla sosiaalisektoreilla, joten me molemmat teimme opinnäytetyötämme tehdessämme harppauksen sosiaalisektorille, joka oli meille molemmille lähes vieras. Lähdimme mukaan opinnäytetyöhön, koska halusimme kehittää itseämme, omaa ammattitaitoamme ja saada ammatillisiin ajatuksiimme uusia näkökulmia. Työntekijöinä ja opiskelijoina meidän molempien mielenkiinto on aina ollut ennaltaehkäisevissä palveluissa ja toimintamalleissa. Koimme, että saisimme tutkimuksemme kautta uusia näkökulmia palveluihin ja toimintamalleihin, jotka edistävät perheiden osallisuutta. Meille molemmille syttyi heti mielenkiinto opinnäytetyömme aihetta kohtaan, koska koimme, että perheitä osallistavilla palveluilla on mitä parhaimmat mahdollisuudet vaikuttaa perheiden asioihin ennaltaehkäisevästi.

Olemme kokeneet välillä tuskaa opinnäytetyötämme tehdessämme. Onneksi opinnäytetyömme prosessin varrelle mahtuu myös monia hyviä, valaisevia ja opettavaisia hetkiä. Opinnäytetyötämme alkutaipaleella koimme tuskaa, kun mietimme miten lähdemme kasaamaan opinnäytetyön teoreettisia avainsanoja ja muuta teoriaa. Päätimme, että pyrimme käsittelemään vanhempien osallisuuden mahdollistamista, mahdollisimman laajasti. Kun lähdimme työskentelemään, niin aluksi jouduimme muistuttamaan itseämme, että opinnäytetyön lähtökohta on vanhempien osallisuuden näkökulmasta. Opinnäytetyömme rakentuu teoriaan ja haastatteluiden kautta tulleisiin analyyseihin. Mielestämme saimme haastatteluiden kautta sekä päiväkodin henkilökunnalta ja vanhemmilta hyviä opinnäytetyön aiheeseen liittyviä mielipiteitä ja ajatuksia. Henkilökunnan ja vanhempien haastatteluista esiin tulleet mielipiteet ja ajatukset tukevat mielestämme teoreettisia avainsanoja ja muuta teoriaa, joita olemme opinnäytetyössämme korostaneet. Erittäin positiivisena henkilökunnan haastattelun analyysissä oli, että päiväkodin henkilökunta toi esille kiinnostuksena vanhempien läsnäolon lisäämiselle päiväkodin arjessa ja henkilökunta näki paljon hyviä asioita vanhempien osallisuudelle päiväkodin arkeen. Vanhempien haastattelun analyysissä nousi esille erittäin positiivisena se, että vanhemmat toivat esille halunsa osallistua päiväkodin arkeen ja toimintaan. Vanhempien osallisuudella voidaan vaikuttaa molemman puoliselle kuulluksi tulemiselle ja mielipiteiden vaihtamiselle henkilökunnan ja vanhempien välillä. Vanhemmat sekä henkilökunta nos-

tivat myös esille vertaistuen näkökulman positiivisena asiana. Molemmissa haastattelussa nousi esille kommunikaation ja arkipäivän läsnäolon tärkeys.

Vanhemman läsnäolo lapselle on ensiarvoisen tärkeää. Se on välttämätöntä tasapainoisen kasvun ja kehityksen kannalta. Läsnäoloa on vaikea määritellä. Olisimme voineet laittaa myös opinnäytetyön nimeen sanan osallisuus, läsnäolon tilalle, mutta läsnäolo sanana on syvällisempi. Vanhemman ja kasvattajan läsnäolo merkitsee lapselle, että lapsi tulee nähdyksi ja kuulluksi. Varhaiskasvatuksessa vanhempien ja kasvattajien monipuolisella yhteistyöllä lapsi voi paremmin. Kasvattajien ja vanhempien luottamuksellinen kasvatuskumppanuus tukee lapsen kasvua ja kehitystä. Vaikka vanhempi ei ole kaikissa lapsen päivän tapahtumissa mukana, niin lapsi tietää, että hänellä on turvallinen olo päiväkodissa. Läsnäolon vaikutukset ovat syvälliset. Päiväkodin kasvattajilla ja vanhemmilla luottamukselliset ja kunnioittavat välit tuovat lapselle turvaa ja hyvinvointia. Päiväkodin tulisi tarjota vanhemmille vaikuttamisen ja osallisuuden mahdollisuuksia. Antaa perheille mahdollisuuksia yhteisiin hetkiin. Vanhempien läsnäolon mahdollistaminen päiväkodin kaikissa arjen tilanteissa parantaa lapsen, vanhempien, perheiden, yhteisöjen ja yhteiskunnan hyvinvointia.

Tätä opinnäytetyötä tehdessämme saimme uusia kokemuksia ja näkökulmia todella paljon sosionomin ammatillisuuteen. Toivomme, että ainakin omalta osaltamme voisimme tällä opinnäytetyöllämme vaikuttaa päiväkodin henkilökunnan ja vanhempien välisen yhteistyön tiivistymiseen ja vanhempien osallisuuden mahdollistamiseen päiväkodin arjessa. Toivottavasti opinnäytetyömme antaa keinoja, että vanhemmille osallisuuden mahdollistamiseen. Haastatteluiden analyyseissä vanhempien osallisuuden mahdollistaminen koettiin positiivisena ja vanhempien osallisuudella nähtiin olevan paljon hyviä vaikutteita, niin päiväkodin henkilökuntaan, lapseen ja vanhempiin kokonaisvaltaisesti.

Mielestämme aiheesta voisi tehdä jatkotutkimuksen, joka voisi olla toimintatutkimus, jossa toteutettaisiin vanhempia osallistavia ryhmiä päiväkodissa. Vanhemmat otettaisiin ryhmien suunnitteluun mukaan. Toimintatutkimuksessa selvitettäisiin ryhmien vaikutuksia kokonaisvaltaisesti, joko vanhempien, lapsen tai henkilökunnan puolelta ajateltuna. Toimintatutkimukseen voisi saada monia näkökulmia, kuten esimerkiksi vuorovaikutuksen, yhteistyön näkökulmasta ja niiden vaikutuksista osallistujien kesken.

LÄHTEET

- Ekholm, Elina & Salmenkangas, Mai 2008. Puhumalla paras. Ratkaisuja arjen etnisiin konflikteihin. Helsinki: Sisäasianministeriö.
- Eriksson, Esa & Arnkil, Tom Erik 2005. Huoli puheeksi. Opas varhaisista dialogeista. Sosiaali- ja terveysalan tutkimus- ja kehittämiskeskus. Oppaita 60. Helsinki: Stakes.
- Eriksson, Esa & Arnkil, Tom Erik 2012. Huoli puheeksi. Opas varhaisista dialogeista. Sosiaali- ja terveysalan tutkimus - ja kehittämiskeskus. Oppaita 60. Helsinki: Stakes.
- Eskola, Jari 2001. Laadullisen tutkimuksen juhannustaiat. Laadullisen aineiston analyysi vaihe vaiheelta. Teoksesta Juhani, Aaltola & Raine, Valli (toim.) Ikkunoita tutkimusmetodeihin II. Näkökulmia aloittavalle tutkijalle tutkimuksen teoreettisiin lähtökohtiin ja analyysimenetelmiin. Jyväskylä: PS- kustannus, 133-157.
- Eskola, Jari & Suoranta, Juha 1998. Johdatus laadulliseen tutkimukseen. Tampere: Vastapaino.
- Eskola, Jari & Suoranta, Juha 1999. Johdatus laadulliseen tutkimukseen. Tampere: Vastapaino.
- Halme, Katjamaria & Vataja, Anita 2011. Monikulttuurinen varhaiskasvatus ja esiopetus. Helsinki: Tammi.
- Hannuksela, Heidi – Marja 2007. Perheen arki ja yhteistyö päivähoidon kanssa. Vanhempien näkemyksiä erityistä tukea tarvitsevan lapsen perheen ja päivähoidon kohtaamisesta. Pro Gradu-tutkielma. Erityispedagogiikan yksikkö. Jyväskylä: Jyväskylän yliopisto. Viitattu 19.3.2014. https://jyx.jyu.fi/dspace/bitstream/handle/123456789/18763/URN_NBN_fi_jyu-200808045630.pdf?sequence=1

- Heinämäki, Liisa 2004. Erityinen tuki varhaiskasvatuksessa. Erityispäivähoito- lapsen mahdollisuus. Oppaita 58. Helsinki: Stakes.
- Hintsala, Minna 2008. Avoin päiväkotiki vanhemmuuden kontekstina. Pro Gradu-tutkielma. Lapin yliopisto, kasvatustieteiden tiedekunta.
- Hirsjärvi, Sirkka & Hurme, Helena 2001. Tutkimushaastattelu. Teemahaastattelun teoria ja käytäntö. Helsinki: Oy Yliopistokustannus, HYY- yhtiö.
- Hirsjärvi, Sirkka & Hurme, Helena 2011. Tutkimushaastattelu. Teemahaastattelun teoria ja käytäntö. Helsinki: Oy Yliopistokustannus, HYY- yhtiö.
- Hirsjärvi, Sirkka & Remes, Pirkko & Sajavaara, Paula 2000. Tutki ja kirjoita. Helsinki: Tammi.
- Hoikkala, Tommi & Roos, Jeja - Pekka (toim.) 2000. 2000 – luvun elämä. Sosiologisia teorioita vuosikymmenen vaihteessa. Tampere: Gaudeamus Kirja.
- Ikävalko, Elisa 1999. Käytännön tiedottaminen. Yhteisöviestinnän käsikirja. Helsinki: Inforviestintä.
- Järvinen, Mervi & Laine, Anne & Hellman – Suominen, Kirsi 2009. Varhaiskasvatusta ammattitaidolla. Helsinki: Kirjapaja.
- Kaskela, Marja & Kekkonen, Marjatta 2006. Kasvatuskumppanuus kannattelee lasta. Opas varhaiskasvatuksen kehittämiseen. Sosiaali- ja terveysalan tutkimus- ja kehittämiskeskus. Helsinki: Stakes.
- Kekkonen, Marjatta 2012. Kasvatuskumppanuus puheena. Varhaiskasvattajat, vanhemmat ja lapsen päivähoiton diskursiivisilla näyttämöillä. Terveystieteiden ja hyvinvoinnin laitos. Tutkimus 72/2012. Helsinki: THL. Viitattu 27.1.2014 <http://www.thl.fi/thl-client/pdfs/7ca705d5-e5be-415f-b70b-4b862c8e707f>

- Keskinen, Soili & Virjonen, Heli (Toim.) 2004. Vanhemmuuden ja lapsen tukeminen päivähoitossa. Helsinki: Kustannusosakeyhtiö Tammi.
- Kilpeläinen, Arja & Salo – Laaka, Marja 2012. Asiakasosallisuus teknologisoituvassa palvelujärjestelmässä. Teoksessa Anneli, Pohjola & Tarja, Kemppainen & Sanna, Väyrynen (toim.). Sosiaalityön vaikuttavuus. Rovaniemi: Lapin yliopistokustannus, 303 – 322.
- Kinanen, Mari 2009. Surusäkki. Vertaisryhmätyöskentelyä lasten sururyhmille. Helsinki: Lasten Keskus / Lk – kirjat.
- Kivijärvi, Taru 2011. Maahanmuuttajataustaisen lapsen ja perheen tukeminen. Teoksesta Eeva, Hujala & Leena, Turja (toim.) Varhaiskasvatuksen käsikirja. Jyväskylä: PS- kustannus, 246-259.
- Kuula, Arja 2006. Tutkimusetiikka. Aineistojen hankinta, käyttö ja säilytys. Tampere: Vastapaino.
- Lastensuojelulaki 13.4.2007/417. Viitattu 10.2.2014
<http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2007/20070417>
- Laki lasten päivähoitosta 19.1.1973/36. Viitattu 10.2.2014
<http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1973/19730036>
- Leino, Anna 2006. Kasvatuskumppanuus päiväkodissa. Vanhempien ja lastentarhaopettajien näkemyksiä ja kokemuksia lapsikohtaisista hoito- ja kasvatussuunnitelmakeskusteluista. Käyttäytymistieteellinen tiedekunta. Soveltavan kasvatustieteen laitos. Kasvatustieteen varhaiskasvatuskoulutus. Pro Gradu-tutkielma. Helsinki: Helsingin yliopisto. Viitattu 18.3.2014.
<https://helda.helsinki.fi/bitstream/handle/10138/20080/kasvatus.pdf?sequence=1>
- Lehtipää, Riina 2007. Päivähoidon ja vanhempien kasvatuskumppanuus pikkulapsiperheiden arjessa. Pro Gradu-tutkielma. Psykologian laitos. Jyväskylä: Jyväskylän yliopisto. Viitattu 10.2.2014

https://jyx.jyu.fi/dspace/bitstream/handle/123456789/18430/URN_NBN_fi_jyu-200804101329.pdf?sequence=1

Luttinen, Hilikka 2010. Kasvatuskumppanuuden merkitykset kuntatason varhaiskasvatussuunnitelmissa. Kasvatustieteiden tiedekunta. Ammatillinen lisensiaaintyö. Tampere: Tampereen yliopisto. Viitattu 9.2.2014
<http://tutkielmat.uta.fi/pdf/lisuri00124.pdf>

Lehtonen, Iitu & Luosujärvi, Johanna & Puttonen, Sanna 2013. Vanhempien kokemuksia osallisuudesta Oululaisessa päiväkodissa. Oulun seudun ammattikorkeakoulu. Sosiaalialan koulutusohjelma. Opinnäytetyö. Viitattu 6.8.2013
https://publications.theseus.fi/bitstream/handle/10024/61612/lehtonen_luosujarvi_puttonen.pdf?sequence=1

Lähteenoksa, Meri 2008. Viisas arki. Opas yhteisöllisyyteen. Helsinki: Like Kustannus.

Mattila, Heli & Ruusunen, Tuula & Uola, Kirsi 2008. Viestinnän työkaluja AMK – opiskelijalle. Helsinki: WSOY.

Marjanen, Päivi & Marttila, Marjaana & Varsa, Marjo (toim.) 2013. Pienten piirissä. Yhteisöllisyyden merkitys lasten hyvinvoinnille. Jyväskylä: PS- kustannus.

Mönkkönen, Kaarina 2007. Vuorovaikutus. Dialoginen asiakastyö. Helsinki: Edita.

Nummenmaa, Anna- Raija & Karila, Kirsti 2011. Ammatilliset keskustelut varhaiskasvatuksessa. Helsinki: WSOYpro Oy.

Sari, Paananen 2006. Lapsen hyvinvointia edistävä arki päivähoidossa. Kasvatustieteen Pro Gradu-tutkielma. Varhaiskasvatuksen laitos. Jyväskylä: Jyväskylän yliopisto. Viitattu 20.3.2014.
https://jyx.jyu.fi/dspace/bitstream/handle/123456789/18202/URN_NBN_fi_jyu-2006395.pdf?sequence=1

- Perälä, Marja-Leena & Halme, Nina & Nykänen, Sirpa 2012. Lasten, nuorten ja perheiden palveluja yhteensovittava johtaminen. Opas 19. Helsinki: Terveysterveys- ja hyvinvoinnin laitos. Viitattu 9.2.2014
http://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/90893/THL_OPA019_2012_web.pdf?sequence=1
- Päiväkoti Saturnuksen varhaiskasvatussuunnitelma. Peltosaaren päiväkoti i.a. Viitattu 8.2.2014
http://www.riihimaki.fi/Tiedostot/RIIHIM%20KI_tiedostot/RmkPerusturvaP%20A4iv%20A4hoito/Peltosaaren%20p%20A4iv%20A4koti/vasu%20kuvilla%205.3..pdf
- Rantala, Anja 2002. Perhekeskeisyys – puhetta vai todellisuutta. Työntekijöiden käsitykset yhteistyötä erityistä tukea tarvitsevan lapsen perheen kanssa. Jyväskylä: Jyväskylän yliopisto.
- Riihimäen kaupunki. Kuntakohtainen varhaiskasvatussuunnitelma 2012. Viitattu 10.2.2014
http://www.riihimaki.fi/Tiedostot/RIIHIM%20KI_tiedostot/Rmkkoulu/koulutoimi/VAKA/Varhaiskasvatussuunnitelma_2013.pdf
- Roivas, Marianne & Karjalainen, Anna Liisa 2013. Sosiaali- ja terveysalan viestinä. Helsinki: Edita.
- Ruusuvuori, Johanna & Tiittula, Liisa (toim.) 2005. Haastattelu. Tutkimus, tilanteet ja vuorovaikutus. Tampere: Vastapaino.
- Terveysterveys- ja hyvinvoinninlaitos i.a. Kasvun kumppanit. Lasten hyvinvointia vahvistamassa. Viitattu 10.2.2014
http://www.thl.fi/fi_FI/web/kasvunkumppanitfi/palvelut/varhaiskasvatusterveysterveyspalvelut
- Tuomi, Jouni & Sarajärvi, Anneli 2009. Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi. Helsinki: Tammi.

Turja, Leena 2011. Lasten osallisuus varhaiskasvatuksessa. Teoksesta Eeva, Hujala & Leena, Turja (toim.) Varhaiskasvatuksen käsikirja. Jyväskylä: PS – kustannus, 41-53.

Valtioneuvoston periaatepäätös varhaiskasvatuksen valtakunnallisista linjauksista. Julkaisu 2002:9. Helsinki: Sosiaali- ja terveysministeriö. Viitattu 10.2.2014
<http://pre20031103.stm.fi/suomi/pao/varhais2/kasvatus.pdf>

Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2005. Sosiaali- ja terveysalan tutkimus- ja kehittämiskeskus. Oppaita 56. Helsinki: Stakes. Viitattu 10.2.2014
<http://www.thl.fi/thl-client/pdfs/7eef5448-e8a3-4887-ab97-19719ea74066>

Väisänen, Leena & Niemelä, Mika & Suua Pirkko 2009. Sanat työssä. Vuorovaikutus ammattitaitona. Helsinki: Kirjapaja.

Yhdenvertaisuussuunnittelun opas. Sisäministeriön julkaisu 10/2010. Viitattu 14.2.2014.

<http://yhdenvertaisuus-fi-bin.directo.fi/@Bin/d39f1cbd61f3b2400bec549b890792e5/1365833794/application/pdf/141973/Yhdenvertaisuussuunnitteluopas%20suomi.pdf>

Yhdenvertaisuuslaki 20.1.2004/21. Viitattu 14.2.2014

<http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2004/20040021#P3>

LIITTEET

Liite 1.

TIEDOTE / KUTSU

Hei, Saturnus päiväkodin henkilökunta! Haluaisimme haastatella teitä opinnäytetyöhömmme.

Opinnäytetyön teemme teille Saturnus päiväkotiin. Opinnäytetyön nimi on

- Vanhempien läsnäolon mahdollistaminen päiväkodin arjessa

Henkilökunnan teemahaastatteluiden kautta toivoisimme saavamme teiltä arvokasta tietoa opinnäytetyöhömmme. Opinnäytetyön tarkoituksena on kartoittaa päiväkotinne eri ryhmien vanhempien läsnäolon mahdollistamista päiväkodin arjessa niin työntekijöiden kuin vanhempien näkökulmasta. Haastattelun tarkoituksena on selvittää, että mitkä ovat henkilökunnan ajatukset ja näkemykset vanhempien osallisuuden mahdollistamisesta.

Henkilökunnan haastattelut toteutetaan Saturnus päiväkodin tiloissa maanantaina 25.11.2013 klo. 8.00- 12.00 ja 13.30- 16.30. Toivoisimme, että pääsisitte joustavasti tulemaan vuorotellen haastatteluun. Haastattelu kysymyksiä on noin neljä, joten haastattelu ei vie kauaa, noin puoli tuntia.

Vanhemmat haastatellaan erikseen.

Ystävällisin terveisin: Diakonia ammattikorkeakoulun Sosionomi (AMK) opiskelijat
Susanna Manninen (LTO) ja Pilvi Mikkola

Liite 2.

Hei Saturnus päiväkodin vanhemmat!!

Haluaisimme haastatella teitä opinnäytetyöhömmme.

Opinnäytetyön nimi on - Vanhempien läsnäolon mahdollistaminen päiväkodin arjessa.

Haastattelun tarkoituksena on selvittää, että mitkä ovat teidän vanhempien ajatukset ja odotukset arjen tilanteista, mukanaolosta päiväkodin arjessa ja kohtaamisissa henkilökunnan kanssa päiväkodissa. Haastattelussa on noin neljä kysymystä, joten haastattelu ei vie kauaa aikaa. Haastattelun kysymykset ovat yksinkertaisia, teidän ajatuksianne päiväkodin kanssa olevasta yhteistyöstä. Me emme kerro kenellekään haastatteluista ja teidän nimenne ei tule esille. Me olemme vaitiolovelvollisia.

Olisimme todella iloisia, että osallistuisitte haastatteluun!

Haastattelu ajankohdat ovat keskiviikko 27.11.2013 ja torstai 28.11.2013

Haastatteluajat ovat: 14.00 - 14.30, 14.30 - 15.00, 15.00 - 15.30, 15.30 -16.00 ja 16.00 - 16.30 molempina päivinä. Jos haluatte jonkin muun ajan varsinaisten haastattelupäivien ulkopuolelle, niin otamme ilolla teidän ehdotuksia ajoista vastaan. Erikseen sovittavat haastattelut toteutetaan kuitenkin marraskuun aikana.

Ajanvaruksista voi laittaa sähköpostia meille osoitteisiin:

susanna.manninen@student.diak.fi

pilvi.mikkola@student.diak.fi

Ystävällisin terveisin Diakonia ammattikorkeakoulun Sosionomi (AMK) opiskelijat
Susanna Manninen ja Pilvi Mikkola

Liite 3.

OPINNÄYTETYÖ:

VANHEMPIEN LÄSNÄOLON MAHDOLLISTAMINEN PÄIVÄKODIN ARJESSA

PÄIVÄKOTI SATURNUS

HENKILÖKUNNAN HAASTATELU

OSALLISUUS

Kysymys 1.

Määritellä sana osallisuus, mitä vanhempien osallisuus päiväkodissa mielestänne on?

Kysymys 2.

Mitä hyvää näette vanhempien osallisuudella päiväkodin arjessa?

Kysymys 3.

Mitä toivotte vanhempien osallisuuden muuttavan tai mahdollistavan päiväkodin arjessa?

Kysymys 4.

Miten vanhempien läsnäoloa tulisi lisätä päiväkodin arjessa?

KASVATUSKUMPPANUUS

Kysymys 1.

Onko kasvatuskumppanuutta helppo toteuttaa vanhempien kanssa?

Kysymys 2.

Mitä haasteita näette vanhempien kanssa tehtävässä yhteistyössä?

DIALOGISUUS

Kysymys 1.

Mikä puheeksi ottamisessa on haasteellista?

Kysymys 2.

Toteutuuko tasavertainen vuoropuhelu vanhempien kanssa?

MITÄ MUUTA HALUAISIT SANOA

Liite 4.

OPINNÄYTETYÖ:

VANHEMPIEN LÄSNÄOLON MAHDOLLISTAMINEN PÄIVÄKODIN ARJESSA

PÄIVÄKOTI SATURNUS

VANHEMPIEN HAASTATELU

OSALLISUUS

Kysymys 1.

Miten haluaisitte osallistu päiväkodin toimintaan?

Kysymys 2.

Mitä toivotte osallisuuden mahdollistavan / muuttavan?

Kysymys 3.

Miten päiväkodin tulisi lisätä vanhempien läsnäoloa päiväkodin arjessa?

KASVATUSKUMPPANUUS

Kysymys 1.

Toteutuuko mielestänne päiväkodin kanssa tehtävässä yhteistyössä kunnioitus, luottamus ja tasavertainen vuoropuhelu?

Kysymys 2.

Mitä haasteita näette päiväkodin henkilökunnan kanssa tehtävässä yhteistyössä?

DIALOGISUUS

Kysymys 1.

Mikä lapsen asioiden puheeksi ottamisessa on haasteellista ja mikä helpottaa puheeksi ottamista?

MITÄ MUUTA HALUAISIT SANOA